

9 771408 718002

Park, regionalni mesečnik
Novo mesto, številka 6, letnik 13, marec 2010
Cena: 2,50 EUR

8000 NOVO MESTO
Poština plačana pri Pošti 8101 Novo mesto

park

mar. 2010

INTERVJU: FILIP ROBAR DORIN, REŽISER

CIGANSKA DUŠA JE ČLOVEŠKA, PREVEČ ČLOVEŠKA

PARKIRNE TEGOBE V NOvem MESTU

POTLAČ: ŽUPAN MUHA NAPOVEDAL GRADNJO METROJA

vsak dan DOMAČE novice

LOKALNO AKTUALNO

novice Dolenjske, Bele krajine in Posavja
na 103 Mhz

regionalni
televizijski program

**vaš 20^{let}
kanal**

www.vaskanal.com

Televizija Novo mesto d.o.o., Podbevškova 12,
8000 Novo mesto, tel.: +386 7 39 30 876

klepet za mamice z dojenčki

Za mamice študentke in druge mamice smo pripravili strokovno voden pogovor, kjer bo poudarek na izmenjavanju izkušenj, druženju in preživljanju časa s svojim dojenčkom malo drugače.

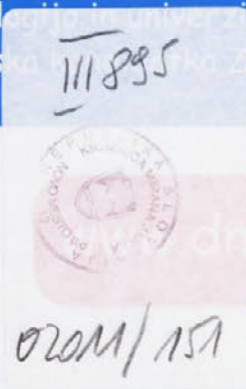
park
medijski sponzor

Vabljeni na osem zaporednih klepetov
na Prešernov trg 6 (prostor DNŠ)

Z vami bosta klepetali študentka 4. letnika Oddelka
za psihologijo in univerzitetno diplomirana komunikologinja,
magistrska študentka in zakonske in družinske terapije.

Potrebne predhodne prijave na:
petja.kovacevic@drustvo-dns.si
in 041 354 450 (Petja)

dns.com

park
medijski sponzor

lokalPatriot

GOZDNO GOSPODARSTVO
NOVO MESTO 44

THE LOVEST

galerija SIMULAKER

20.3. - 10.4.2010

www.simulaker.si Vrhovčeva 1a, Novo mesto

jaša

park

regionalni mesečnik
številka 6, letnik 13, marec 2010
ISSN 1408-7189

odgovorni urednik: Uroš Lubej
kreativni urednik: Damir Skenderović

uredništvo: Marijan Dovič, Tomaž Golob,
Sandra Hrovat, Gašper Klančar, Iztok Kovačič,
Tomaž Levičar, Uroš Lubej, Gregor Macedoni,
Katja Martinčič, Natalija Mikec, Bogdan Miklič,
Boštjan Pucelj, Maja Regina, Mitja Sadek,
Damir Skenderović, Damijan Šinigoj,
Nina Štampohar, Jaka Šulin

urednik rubrike FotoPub: Boštjan Pucelj
tehnični urednik fotografije: Jaka Šulin
urednica študentske kamre: Katja Martinčič
naslovnica: fotografija Boštjan Pucelj, zasnova FRAGMENT
lektorica: Nina Štampohar
oblikovanje uredniških strani: Sandra Hrovat
oblikovanje oglašnih strani: Grafika Tomi, Novo mesto

spletna stran: www.park.si
gospodar spletne strani: Marko Dvornik

vodja trženja: Boštjan Volk
040 804 083
boštjan.volk@park.si

CTP: ŠPES & CO., d. n. o. Novo mesto
tisk: Tiskarstvo Opara, Mali Slatnik
naklada: 1000 izvodov
izdajatelj: Revija Park
direktor: Uroš Lubej

kontakti:
Revija Park
Prešernov trg 6
8000 Novo mesto
tel: 07 393 08 12, m-tel urednika: 031 626 326
e-pošta: park@park.si

naročila, distribucija in reklamacije: 07 393 08 12
park@park.si

Zatišje pred viharjem

Uroš Lubej

Slovenska politična scena že dolgo ni bila tako – vsaj prvi pogled – turbulentna, kot je postala v prvih mesecih leta 2010. Skorajda ni mogoče naštetih vseh dogodkov, ki pretresajo medijsko ali politično sceno v zadnjem obdobju, kaj šele, da bi jih lahko posamično analizirali. Ob tem je seveda jasno, da je vsakršna analiza v tem skrajno spolitiziranem ozračju tako rekoč obsojena na to, da postane del tega neznosnega preigravanja.

Namesto odkrivanja resnice posameznih zgodb – v smislu: je Senica res držal dilda Baričeviću; je Kresalova pravzaprav lezbijka; je Janša v dnu duše še vedno rdeči totalitarist in ali je Rupel pravilno napovedal, da je pred nami nova krvava revolucija, ki jo pripravlja UDBA – je treba nekoliko odmakniti oči od posameznih dogodkov in poskusiti z enim pogledom videti celotno politično dogajanje v zadnjih dvajsetih letih v Sloveniji in skušati odkriti resnico, ki je za obe (domnevno nasprotujoči si) strani v tej godlji enako neprijetna.

Od leta 1991, se pravi od osamosvojitve, slovensko politično sceno nosita dve nasprotji. Na eni strani že od prvih svobodnih volitev naprej opazujemo dvoboj med Demosovo nacional-konservativno strujo na eni strani in levo – liberalno strujo na drugi strani, nastalo na osnovi nekdanjih družbenopolitičnih organizacij. Zdi se, da gre za nepremostljiva nasprotja, ki so se ob zadnji gospodarski krizi zaostrila tako rekoč do vrhunca. Državljan – ali bolje rečeno, TV gledalec – ima navidez samo dve možnosti, postaviti se na stran enega ali drugega. Janša ali Golob. Rupel ali Žbogar. Brezigar ali Zalar. Mate ali Kresal. Ta spor tako rekoč suče slovensko politično sceno, vključno s civilno sfero.

Pri vsem tem šovu TV gledalec, ki skuša izbirati med Dobrim in Zlim, ne opazi, da pravzaprav zre v dve plati iste zarjavele medalje. Da zre dva odslužena generala, ki se nikakor ne zadovoljita z nobenim priznanjem, pa naj bo od predsednika republike ali od samega boga. Da gre pravzaprav za dvojček brez krmarja, ki – čeprav v notranjem konfliktu – pravzaprav napaja samega sebe, ob tem pa kot brezglavi gon smrti drobi vse tisto, za kar je ob osamosvojitvi in demokratizaciji pravzaprav šlo.

Zadnje afere, če se še moramo ozreti nanje, so vendar najbolj pristen dokaz za to, da sta obe struji prepleteni veliko bolj, kot bi si kadar koli kdor koli upal priznati. Ne gre za afero Prijatelj ali za afero Katarina Kresal ali za afero Janez Janša, ampak za afero SD + SDS + LDS + Zares + SNS + SLS + DeSUS + zunaj parlamentarne stranke + 24 ur + Odmevi + kvazimenedžerska direktorska smetana. Gre za afero slovenska politično-ekonomska-birokratska elita, ki ima le en interes: ohraniti to, kar je, se pravi svojo moč, pridobljeno v junaški borbi za »svobodno« Slovenijo in »demokracijo«. Ob vsem tem najbolj hinavsko vlogo igrajo mediji, še posebej informativna programa POP TV in RTV SLO, ki že dolgo več ne igrata nadzorne vloge nad politično in gospodarsko elito, ampak sta postala še kako aktiven dejavnik v tej eliti, kar je očitno pri izbiri tem (in še bolj pri njihovi odsotnosti) in izbiri sogovornikov. Ne, ne gre za javni interes ali novinarsko etiko. Gre za boj za ljubi »kruhek«.

Pri čemer seveda mediji sami nikoli niso predmet kakega vročega stola ali soočenja, saj nikoli ne delajo napak, nikoli ne manipulirajo in nikoli ne lažejo.

Če je treba vsake štiri leta zamenjati barve na oblasti, jih bomo pač zamenjali. In tu neke se skriva drugo nasprotje, prikrito z medijsko napihnjene igrice, v katerih gre le za to, ali bo nekdo ostal minister ali pa državni tožilec ali direktor podjetja v deželi Kranjski ali pa bo, tragična usoda, odšel v Bruselj, državno podjetje, javno agencijo ali državni sklad; žalostna zgodba, ki se konča pri kakih 3000 EUR neto plače + provizije in osebni tajnik pa še akademska kariera zraven pa članstvo v kakšnem svetu ali posvetovalnem telesu ali pa strokovni komisiji. Drugo nasprotje, ki pa seveda ne sme biti videti kot nasprotje, ampak kot samoumevnost: v Sloveniji smo priča nečemu, čemur bi v nekem drugem času rekli »prvotna akumulacija kapitala«: v prvi rundi smo v nekaj zasebnih žepov pospravili nekdanje družbene podjetja ter ustvarili med seboj vzdržujoče se politično-ekonomske elite, v drugi rundi sedaj izbranci pobirajo denar iz »javnih« državnih in evropskih razpisov, vse za to, da bo tretja runda trajala v nedogled. Ali pa ...

Ali pa ... V Sloveniji pravzaprav trenutno gledamo nekakšno zatišje, ki mora prej ali slej prinesiti nekaj nepredvidljivega.

V vsakem primeru pa je zatišje pred viharjem v Novem mestu. Županu Alojziju Muhiču je s svojo napovedjo županske kandidature – napoved je bila izrečena že jeseni lani – uspelo povsem nevtralizirati politično polje.

Šele za nazaj bo moč analizirati, ali je bila zgodnja napoved kandidature dobra poteza ali ne, v vsakem primeru pa je z njo precej poenostavil politično polje v Novem mestu. Muhič je močan kandidat. Zaradi vzpona SDS na državni ravni bo prav gotovo pomemben faktor tudi kandidat SDS, še posebej če bo to nekdo, ki je relativno neobremenjen s sedanjo politično strukturo. Ta močna dvojica tako rekoč sili k nastanku tretjega bloka, za katerega se še mora izkazati, koga vse obsega, bržkone pa bo obsegal tako leve kot desne stranke, vključno z nestranskarsko sfero.

Toda v resnici za Novo mesto ni toliko pomembno, ali bo Muhič ali Nemuhič. Pomembneje je, ali bo Nemuhič v resnici Nemuhič ali pa bomo tako kot v zadnjih nekaj mandatih dobili le še enega muhiča več.

SPREHODI SE.

Naročnina se plačuje za obdobje od naročila do konca tekočega leta. Prekinitev naročila je možna s pisnim preklicem in sicer deset dni pred koncem naročniškega obdobja. Naročniki imajo 10 % popust, dijaki in študentje, brezposelni ter matere na porodniškem dopustu 20 %.

Podgurje auf!*

Damir Skenderović, fotografija Boštjan Pucelj

Preprosto vprašanje, ki si ga torej mi hočemo zastaviti, je: kaj lahko na teh volitvah storimo za sebe in za svoje bližnje? Ali tudi drugače: Si Podgurci v teh časih lahko še štiri leta privoščimo luksuz tipa Muhič, Kuljaj in prijatelji?

Čez pol leta bodo lokalne volitve. V Novem mestu je menda velik favorit aktualni župan Alojzij Muhič. Marsikdo je prepričan, da teh volitev ne more zgubiti. Da bo spet izvoljen, pa če tudi bi iz groba vstal tovariš Tito in kandidiral za župana. Tako menda kažejo tudi javnomnenjske raziskave, ki so jih naročili v županovi matični stranki Zveza za Dolenjsko.

Njim je seveda najbolj jasno, da ni racionalnih razlogov za znovnično izvolitev. V tem mandatu namreč večinoma ni rezultatov, ni izpolnjenih obljub, ni uresničenih projektov, ni »realno« načrtovanih projektov, ni razvoja – je pa zato večinoma ena sama revščina, ena sama velika in razrita cestna luknja, ena sama popokana fasada, ena sama cenena plastična cev za odvajanje kondenza in ostale svinjarije iz klimatske naprave, pritrjene pod oboki sicer sloviti in spomeniško zaščitene arkade, in to naravnost na pločnik oziroma na tisto, kar naj bi bilo pločnik, en sam jumbo plakat, eno samo stopicljanje na mestu ali hoja vzvratno, eno samo blebetanje, kaj vse bomo, če bomo in predvsem, kaj vse nismo, ker mi bi že, ampak ... En sam velik nateg in blef, viden in otipljiv za še tako apatično in preprosto občansko-podeželansko dušo. Zato si z lahkoto predstavljam, kako pri Zvezi za Dolenjsko prav resno, z veliko dozo racionalnega skepticizma, tako rekoč znanstveno preverjajo, merijo in sondirajo utrip volilnega telesa. In to v vseh možnih kombinacijah. Muhič v prvem, Muhič v drugem krogu, s tem ali onim kandidatom. In rezultati jih vedno znova začudijo, navdihnejo in predvsem pomirijo: zaenkrat je vse v redu, tako kot mora biti; kandidat Muhič zmaga v vseh možnih kombinacijah in v vseh vremenskih pogojih. Tudi v primeru, da bi bile volitve na sončno trgatveno nedeljo. Grozdje lahko počaka. Novomeški župan ne more. Kaj je narobe s to sliko, poleg tega, da drugi kandidati v nasprotju z aktualnim županom niso že dve leti v volilni kampanji oziroma uradno sploh še niso kandidirali?

Najbolj ponarodel stereotip ali pa največkrat slišán argument v prid tezi o nepremagljivosti »dobrega« župana, ki mu sila različne sile zla iz leta v leto, iz dneva v dan, iz minute v minuto preprečujejo, da bi ga lahko označili za sposobnega, je, da ga bo volilo Podgurje. V Podgurju, v tej fantastični, da ne rečem fantazmagorični deželi, kjer teče cvicek v potokih, kjer so preživeli prav vsi prebivalci medsvetov, pravičnih in čarobnih dežel, od babbavov do škratov, volkodlakov, vampirjev, vilenjakov, takšnih in

drugačnih duhov po potrebi, Sneguljčica in sedem kozličkov na žaru, Janko in Metka, Kekec in Pehta, Butalci, Lili-putanci, Smrkci, Gollum in Han Solo, čarovnic, do »črnih ciganov«, neke nedefinirano pod Gorjanci in gorjanskimi mračnimi gozdovi in sončnimi vinorodnimi griči, tam, le tam pa lahko zmaga le fantje Muhičevega in Kuljajevega kova. Tam kdo drug nima kaj iskati. A – a.

Kar je neumnost in sicer v naravnem sozvočju z zgoraj omenjenimi »svetom« in, kot bomo videli v nadaljevanju, hkrati s svetom, v katerem živimo. Namreč župan Muhič na zadnjih volitvah ni postal župan tam nekje, kjer živijo tisti Drugi, z vsemi svojimi pravičnimi liki in mikrolokalnimi psihozami, v Podgurju. Župan Muhič je postal župan tudi in predvsem v mestu, če hočete v mestnem jedru, tako rekoč v vašem blokovskem stanovanju sredi blokovega naselja. Gladko in suvereno je v drugem krogu povozil svojega »mestno-intelektualno-arti« (»anything goes«, »less is more« in »l'art pur l'art«**) protikandidata Pezlja – če me spomin ne vara – celo v večini tako imenovanih tradicionalnih mestnih volilnih okoliših. Pred štirimi leti so Muhiča volili vaš mož, njegova sestra in njen mož, vaša mama in njena teta. Po drugi strani sta pred osmimi in dvanajstimi leti, v tako imenovanih podeželskih ali če hočete podgurskih volilnih okoliših, zmagovala mestna politična kerla tipa Anton Starc in celo »ultra liberalec« Boštjan Kovačič. Tudi tam so ju volili vaši sorodniki, prijatelji in znanci.

Hočem reči: prvič, pojem Podgurje ni dežela nekje tam zunaj, ampak je prav tu in zdaj in tukaj – v nas. Če ga že moramo definirati (ni pa sploh nujno), potem bi bilo bolje reči, da gre za zelo raztegljivo in nestabilno agregatno stanje duha (lahko tudi luksuzno, če se navežemo na slogan: Biti Podgurc je luksuz), katerega fizične meje močno presegajo (če se navežemo na vinorodni okoliš cviceka) ali pa tudi ne (če gremo v domači »bar« v centru mesta) ozemlje novomeške volilne enote, zaradi česar jih je težko ali se jih celo ne da definirati. In glede na »garažo«, ki se trenutno dogaja v Sloveniji (pri tem pod »garažo« mislim predvsem na tiste, ki iz paranoje ali užitka generirajo »afero«, in na tiste, ki izvajajo samomere, medtem ko premier Pahor postavlja »semafor«, ki nam še živim kaže, kako učinkovito deluje njegova »Izhodna strategija«, Janšev pajek pa v miru plete mrežo), bi lahko sklepali, da gre za dokaj normalno stanje duha. Drugič: kot že zgoraj zapisano, tudi če Podgurje definiramo tako

ali drugače, samo nima zveze z izvolitvijo ali ne izvolitvijo tega ali onega župana. Ta odločitev še vedno pripada nam (z vsemi našimi Podgurji in »garažami« vred) in, hm, ali ni to bistvo volitev in demokracije?

In edino vprašanje, ki si ga moramo, ali bolje, hočemo postaviti ob robu teh volitev ni *kaj lahko stori občina za nas*, niti ni *kaj lahko mi storimo za občino*. In še manj *kaj lahko politika stori za nas*. Konec koncev je celo večina ozkogledih in kratkovidnih novomeških politikov in političnih združb iz različnih ideoloških in podideoloških bregov dojela, da je Muhič odnesel šalo in da morajo stopiti skupaj in podpreti enega kandidata, ker v nasprotnem primeru čez štiri leta ne bodo imeli več kaj prevzemati in čemu vladati. Preprosto vprašanje, ki si ga torej mi hočemo zastaviti, je: Kaj lahko na teh volitvah storimo za sebe in za svoje bližnje?

Ali tudi drugače: Si Podgurci v teh časih lahko še štiri leta privoščimo luksuz tipa Muhič, Kuljaj in prijatelji?

*Podgurje auf: pogovorni izraz, pogost v dolenjskem Podgorju in okolici, ki se včasih uporablja namesto pozdrava, sicer pa bi ta »spakendranka« v dobesednem »prevodu« lahko pomenila tudi Podgurje, na noge! (op. ur.).

** »anything goes«: ang. vse je možno, vse gre; »less is more«: ang. manj je več; »l'art pour l'art«: franc. umetnost zaradi umetnosti.

Občina zapravljenih priložnosti

Gregor Macedoni, fotografija Boštjan Pucelj

Opravi imamo z vodenjem novomeške občine, ki odraža strah pred razvojem. Na žalost pa odlaganje in tiho zavračanje razvojnih projektov nista več samo posamezni naključji. Še dobro, da volitve vsake štiri leta prinesejo vsaj upanje v boljše čase.

Ko se Novomeščani peljemo skozi Celje ter v zadnjih letih po Kopru, Ljubljani in ne nazadnje skozi Šentjernej, lahko ugotovimo predvsem to, da se ta mesta oz. kraji intenzivno spreminjajo oz. pozitivno razvijajo. Glavni vir razvoja lokalnih skupnosti niso in ne morejo biti samo lastna sredstva občinskega proračuna. Zato se dinamične občine naslanjajo na sredstva EU skladov, ki v obdobju 2007–2013 najbolj dejavno pospešujejo razvoj javnega sektorja, ter na zasebni kapital, ki v zadnjih letih išče poti pri sodelovanju z javnim sektorjem. Obdobje zadnjih dveh mandatov lahko v Novem mestu označimo kot obdobje zamujenih priložnosti. Svetla izjema v zadnjem obdobju je uspešna prijava na razpis za razvojne investicije v javno kulturno infrastrukturo. Gre za projekt rekonstrukcije stavbe, v kateri deluje Anton Podbevšek Teater (APT) oz. nekdanjega Doma kulture, za kar naj bi novomeška občina iz kohezijskih sredstev prejela 2 mio EUR. Zakaj naj bi oz. zakaj uspešna prijava še ni razlog za veselje, bo razvidno iz primerov, navedenih v nadaljevanju.

Poleg uspešne prijave prenove zgradbe APT je večji del zadnjega mandata zaznamovala priprava na rekonstrukcijo Centralne čistilne naprave (CCN) v Ločni. Gre za nujno prenovo čiščenja komunalnih odpadkov v skladu z novimi evropskimi normami. Čeprav so ta nova evropska pravila znana že vrsto let, pa pred dokončno uveljavitvijo v Novem mestu lovimo zadnji vlak. Tako je bila odločitev za rekonstrukcijo obstoječe mestne čistilne naprave sprejeta oz. skoraj izsiljena zadnji trenutek in je postalo jasno, da ne bo nič iz gradnjo nove regionalne čistilne naprave. Vseskozi je bilo namreč na dlani, da nas »čaka« evropsko in državno sofinanciranje projekta zagotovitve čiščenja komunalnih odpadkov v skladu z novimi pravili v možnem deležu celo do 90 % vrednosti investicije. Občina sama ali skupaj z ostalimi občinami v regiji bi morala v obdobju od leta 2002 do 2006 samo določiti najustreznejše mesto nove regionalne čistilne naprave ter to odločitev potrditi s sprejemom ustreznih prostorskih aktov. Tako pa je novomeška občina reševala podarjeno sofinanciranje z odločitvijo o rekonstrukciji obstoječe čistilne naprave. Težav pa s tem še ni konec. Prvi razpis za izvajalca rekonstrukcije je bil objavljen aprila leta 2009. Domači izvajalec CGP je bil najcenejši oz. najugodnejši, vendar sta se konkurenčna ponudnika, SCT in avstrijski Strabag AG, pritožila ter uspela z revizijo, tako da je bil postopek izbire izvajalca razveljavljen. Konec leta 2009 je mestna občina vnovič objavila javni razpis za izva-

jalca, vendar smo bili par dni pred iztekom roka za oddajo prijav seznanjeni s preklicem javnega razpisa. Neuradno je bil preklic posledica drobnjarskih zahtev ministrstva za okolje in prostor. Včasih se je res težko sprijazniti s številnimi akti, pravili in preprekami, ki si jih na pot koriščenja evropskih sredstev postavimo Slovenci. Vendar nas kot Novomeščane zanima predvsem in samo, zakaj imamo že kar nekaj let realizacijo občinskih proračunov z zelo nizkimi zneski investicij za razliko od načrtov, ki obljubljajo lepo zveneče investicijske projekte z visokimi zneski.

Zanimiv je tudi primer prijave s projektom Športna dvorana velodrom Češča vas na kohezijska sredstva na področju športno-rekreativne infrastrukture v letu 2008. Seznanitev s potekom prijave je vodstvo mestne občine poslalo tudi svetnikom novomeškega občinskega sveta, ki so morali dopolniti takrat veljavni občinski proračun. Prijava je bila uspešna s 2 mio EUR odobrenimi sredstvi. Po vsaj meni dosegljivih podatkih ni bilo nikoli uradno pojasnjeno, zakaj novomeški župan pogodbe o koriščenju teh sredstev ni podpisal. Morda res niso bila odobrena vsa zaprosena sredstva, vendar vedno obstajajo poti za revizijo projekta oz. razmislek, kako vseeno izkoristiti priložnost pridobitve 2 mio zunanjih sredstev. Tako pa se zdi, da je prijavo za evropska sredstva vodstvo novomeške občine pospremlilo s figo v žepu ter na neki način izigralo posameznike, ki iskreno hočejo premakniti nadgradnjo velodroma v Češči vasi za kakšen korak naprej.

Zelo podoben je primer izgradnje študentskega doma v Drgančevju, ki bi bil po načelu modularnosti lahko prvi objekt tako zelenega, a hkrati tudi ambiciozno zastavljene univerzitetnega kampusa. Leta 2006 je župan Muhič s tedanjo ministrico za visoko šolstvo podpisal pismo o nameri izgradnje študentskega doma, pri čemer je bilo državno sofinanciranje predvideno v višini 3 mio EUR, lokalna skupnost pa bi morala zagotoviti komunalno opremljenost. Kako brez težav se podpiše pismo o nameri ter kako težko je uresničiti lastne obveze, se je izkazalo v naslednjih letih, ko je brez pravega pojasnila projekt zastal. Da ne bi kdo kadar koli želel projekt na hitro spraviti v življenje, so se po neuradnih vesteh odgovorni na Mestni občini odločili prekiniti izvedbo naročene izdelave projektne dokumentacije za gradbeno dovoljenje (PGD) za študentski dom. Sredstva so bila vsa ta leta med nacionalnimi namenskimi sredstvi za investicije v študentske domove sicer rezervirana za Novo mesto, vendar je sedaj od predstavnikov ministrstva

neuradno slišati, da obljub in pobud novomeške občine ne jemljejo več resno.

Ker se ob finančno izčrpani občinski blagajni občinsko vodstvo ne upa in verjetno tudi ne zna lotiti pravih razvojnih projektov ter si župan Muhič tega v volilnem letu ne upa javno priznati, so se v letu 2010 na Mestni občini lotili več projektov na način javno-zasebnih partnerstev. Gre za projekte izgradnje parkirne hiše pri Zdravstvenem domu, pokritja velodroma v Češči vasi ter izgradnje sončnih elektrarn na strehah novomeških osnovnih šol. Pristop javno-zasebnega partnerstva je pravilen, vendar se postavlja vprašanje, ali bo znala mestna občina pravilno opredeliti javni in zasebni interes, s tem povezana tveganja in tudi finančne vloške. Trenutno je videti, da gre za relativno slabo zastavljene projekte. Če pogledamo samo primer garažne hiše pri zdravstvenem domu. Vsaj dve leti so namreč znani vsi parametri načrtovane novogradnje, mestna občina pa se je zganila šele jeseni 2009, ko je postalo jasno, da je izgradnja sosednje Šmihelske ceste že realnost in da bo zelo težko ujeti sočasno izgradnjo, ki je najbolj optimalna tako v stroškovnem kot časovnem smislu. Pripravljen gradivo iz septembra 2009 je bilo tako neprepričljivo, da ga občinski svet ni hotel obravnavati. Vnovič je bilo gradivo predloženo v obravnavo na občinski svet šele januarja leta 2010, potem ko je bil konec leta 2009 javni razpis za javno-zasebno partnerstvo že objavljen v Uradnem listu, vendar v zadnjih dneh prejšnjega leta tudi preklican.

Vse navedeno kaže, da imamo opraviti z vodenjem novomeške občine, ki odraža strah pred razvojem. Ker razvoj seveda tudi stane in zahteva strateško koordiniranje in vodenje. Denarja pa že sedaj ni zadosti za vse. Kaj vse »potrebuje« in srka novomeški javni denar, tako da je situacija vse slabša, mi je sicer še vedno neznanka. Na žalost pa odlaganje in tiho zavračanje razvojnih projektov ni več samo posamezne naključje. Zanimivo bo opazovati novomeške prijave na trenutno aktualni razpis regionalnih razvojnih prioritet in najavljeni razpis za gospodarska središča. Morda pa bosta ta dva zelo bogato sofinancirana razpisa s sredstvi EU skladov priložnost za volilno javno promocijo, saj je verjetno Novo mesto ena redkih občin, kjer nihče župana ne povpraša zakaj ne podpiše pogodb za pridobljena državna in evropska sredstva. Še dobro da volitve vsake štiri leta prinesejo vsaj upanje v boljše čase.

Filip Robar Dorin, režiser

»Ciganska duša je človeška, preveč človeška«

Bogdan Miklič, fotografiji Boštjan Pucelj

Filip Robar Dorin je po študiju primerjalne književnosti in filozofije v ZDA doštudiral še filmsko režijo.

V naslednjih desetletjih je posnel na desetine dokumentarnih in igranih filmov, za katere je prejel pomembne nagrade na domačih in mednarodnih festivalih. Med letoma 1998–2002, ko je bil direktor filmskega sklada Republike Slovenije, je s svojim prodornim delovanjem in pomembnimi dosežki vpisal slovenski film na evropski zemljevid. Med 100 različnimi filmskimi zapisi sta tudi romska filma *Opre Roma* (Na noge, Romi) in *Aven čavora* (Pridite, otroci). Prav na njegovo pobudo je bilo v Novem mestu ustanovljeno prvo romsko društvo v Sloveniji.

Rojeni ste v Srbiji. Kaj vas je pripeljalo v Novo mesto?

Vlak, tovornjak, kolo, razna taka sredstva ... Pravzaprav, oče je bil v Srbiji finančni uslužbenec, in ko se je začela vojna, je šel v partizane in mi smo ostali sami. Ni bilo lahko materi s tremi otroki. Po osvoboditvi je oče poslal telegram, da je dobil službo in stanovanje v Celju. Oba starša sta Slovenca, ampak kraljevina Jugoslavija je svoje uslužbence nameščala v različne kraje. Oče je bil v Makedoniji, južni Srbiji, v Boru ... Ko je družina potovala v Celje, smo romali kakih deset dni. To je bilo moje zadnje nomadsko potovanje ... Vlaki namreč niso vozili redno, tovarne vagone so »ajzenponarji« šibali sem in tja, kakor se jim zahotelo. Nekaj mesecev smo živeli v Celju, potem pa so očeta premestili v Žužemberk, kjer je ustanovil davčni urad, nazadnje pa smo končali v Novem mestu, kjer je dobil oče mesto šefa davčne uprave. Osnovno šolo in gimnazijo sem tako končal v Novem mestu.

Ste scenarist, režiser in montažer. Med

drugim ste režirali dva romska filma, *Opre Roma* in *Aven čavora*. Kako sta nastala in kakšno je sporočilo filmskega zapisa?

V začetku 80-ih let sem predlagal takratnemu direktorju Vibe Bojanu Štihu kratek film o Romih na Dolenjskem. Njim se je scenarij zdel dovolj zanimiv, sprejeli so ga in dobil sem nekaj sredstev za film. To je takrat predstavljalo približno petnajstino sredstev za celovečerni film. S pomočjo Romov, ki so brezplačno sodelovali, in mojih sodelavcev, ki so pristali na »špartanski« način produkcije, smo uspeli narediti film. Vesel sem bil, ko so Romi verjeli, da lahko en film premakne svet. Vsaj malo nam je uspelo.

Aven čavora je nekakšno nadaljevanje pred skoraj četrt stoletja narejenim *Opre Roma*, ki kaže na počasnost reševanja problematike obrobni skupin in na njihove še vedno neurejen razmere ...

To je zelo kompleksna stvar. S tem se ukvarjam zadnjih 25, 30 let in še se bom. Tretji del trilogije ima delovni naslov *Slike* merimase ali po slovensko

Slike smrti. Zakaj tako? Na žalost je še vedno tako, da v glavah mnogih ljudi pri nas še vedno odzvanja misel, kako bi Rome zbrisali s tega sveta. Tako se mi same po sebi pojavljajo tudi te strašljive slike smrti, ki pa jih v filmu skušam spreobrniti v slike življenja. *Opre Roma* ali *Na noge, Romi*, je programsko geslo, ki je imelo in ki ima še vedno namen, da bi se premnogi Romi, ki dremajo in ždijo v svojih naseljih, prebudili in nekaj naredili. Z Romi so se ukvarjale le učiteljice na šolah in socialne službe – in tu se zgodba zaključí. Rom ni našel poti v svet, svet ni bil njegov. Film smo posneli, da bi ugotovili stanje, v katerem so se znašli Romi, pa naj gre za bivanje, izobraževanje, medsebojne odnose in odnos do otrok, šolanja, zaposlovanja. Obstajali so in še vedno obstajajo razni predsodki, ki jih imajo večinske skupnosti do svojih manjšin – in seveda obratno v še veliko hujših meri –, zato smo morali te stvari vzeti pod lupo in jih natančno pregledati in po možnosti tudi nakazati kakšno rešitev. Te rešitve so neke nakazane, bo pa treba še enkrat temeljito pogledati

in analizirati, kaj se je zgodilo v skoraj treh desetletjih. Marsikaj se je v 25 letih spremenilo na bolje. Bivalne razmere so se v mnogih romskih naseljih izboljšale, prav tako higijenske in zdravstvene, vse več otrok uspešno zaključijo osnovno šolanje, nekateri napredujejo do srednje in celo do višje izobrazbe. V tej smeri pa se bo treba še truditi. Le izobražen Rom s primernim poklicem bo lahko zaslužil več in živel boljše življenje. Tudi romski starši več sodelujejo (čeprav še vedno premalo!) in kažejo večjo zavzetost, da bi njihov otrok nekoč nekaj postal in imel. Že nekaj let imamo na nacionalnih in lokalnih radijskih postajah redne oddaje za Rome in v romskem jeziku izhaja revija *Romano them*, objavljenih je nekaj pesniških zbirk, romsko-slovenski in slovensko-romski slovarček, prireditve ob svetovnem dnevu Romov so vsebinsko bolj pester in zanimive, kvalitetnejše. Tudi število romskih društev in ljudi, ki so pripravljeni sodelovati v športnem, kulturnem in družabnem življenju Romov, je vse večje. Danes imamo v Sloveniji že 25 društev. Naj spomnim, da je bilo leta 1983 novomeško romsko društvo prvo in edino. Zakon o lokalni samoupravi je obogaten s členom o romskem svetniku, ki ga Romi sami volijo. Edini problem, ki se pojavlja, je pojem avtohtonosti. Toda kot je dejal Haris Tahirovič, delegat slovenskih Romov v skupščini evropskih Romov, v nobeni nacionalni skupnosti na svetu ni avtohtonih Romov. Na enem od svetovnih romskih kongresov je bila pred leti sprejeta resolucija, da naj bi Romi v svetu dobili status indijske manjšine. Marsikaj se je v teh letih spremenilo, vendar premalo, da bi se Rom počutil kot svoboden, enakopraven, ustvarjal in samozadosten državljan in človek. Opre Roma je lahko še naprej klic za romsko revolucijo, preobrazbo in uspešno integracijo v večinsko družbo, ne v asimilacijo, ampak integracijo, ko bo kot samozavesten in ustvarjalni človek soustvarjal dobrine za vse in bo deležen skupnih dobrin. Toda naj se Rom zazre tudi v samega sebe, kaj naj storita tudi on ali ona, oče, mati, brat, sestra, romska skupnost v nekem naselju, državi, v Evropi, svetu, da bi izboljšal ali izboljšala svoj položaj in ustvarila lepšo prihodnost za svoje otroke in vnuke.

Kje ste posneli večino materiala?

Večji del gradiva za Opre Roma sem posnel v Novem mestu in okolici, nekaj v Žužemberku, Beli krajini pa nekaj v Prekmurju. Ko sem se v začetku 80. let v Beogradu spoprijateljil z Rajkom Đuričem, ki je bil novinar Politike in sekretar svetovne romske zveze, ter s predsednikom Saitom Balićem, pravnikom Ackovićem in drugimi romskimi izobraženci ter Alešem Beblerjem, ki je v javnem pismu seznanil javnost, v kakšnem bednem položaju živijo Romi in kakšen je odnos do Romov v takratni Jugoslaviji,

sem nekaj gradiva posnel tudi v Srbiji. Bebler je bil velik idealist in borec za človekove pravice ter izjemno zlahten človek. Ko sem snemal film, so Romi največkrat pozorno prisluhli mojim pogledom na takratno situacijo. Tudi oni so vedeli, da se je treba podati na novo pot, na pot izboljšanja življenja svojih bratov in sester, na pot osamosvojitve in integracije na drugačnih temeljih. Vedeli so, da so časi životarjenja, ponekod še polnomadskih navad, priložnostnih zaslužkov, raznih deviacij in drobnega kriminala ter parazitskega življenja za vedno minili. Le redki med njimi so opravljali kakšno obrtno dejavnost in oni so preživljali cele skupnosti. Eni so nabirali zelišča in gozdne sadeže, nekateri so živeli samo od socialnih pomoči. Nekateri Romi so tolkli kamenje za ceste in železniške proge. Kjer koli sem se pogovarjal z Romi, sem naletel na uka željne in pozorne moške, ženske in mladeniče, ki pa niso vedeli, kako prebiti zid zaočalosti in zapostavljenosti. Na splošno je bilo premalo sodelovanja večinskega

naša prenovitvena akcija Opre Roma iztekla, če ne bi pred četrto stoletja in več, ko sem opravljal temeljne raziskave in se vse bolj seznanjal z romsko problematiko, po nekakšni notranji nuji in srečnem naključju naletel na Bojana. Seveda Bojan pa name. Le v medsebojnem vplivanju, odkrivanju, pogumu in skupnem delovanju, zorenju je mogoče govoriti tudi o prijateljstvu, mar ne?

Kako vaše ustvarjanje sprejemajo Romi?

Zelo pozitivno, in to že od začetka. Nikoli nisem želel delati filma, ki bi bil zgolj atraktiven, ki bi gradil svojo vsebino na čarobnem vzdušju, ki ga lahko Romi ustvarijo na romantični ideji, kakor so delali nekateri moji kolegi. Mene pa je zanimala resnica, ki je globlja, ki je pod kožo, tam, kjer se človek začne zavedati tudi svoje bede in tega svojega položaja v svetu, zato sem nekako šel v to smer. In ko so Romi gledali premiero, so se čudili, da to niso oni, ampak dejstvo je, da dokumentarni film ne laže.

Ciganska duša je pisana, večplastna, zgrajena iz več plasti in odtenkov, ki so včasih videti zelo robati, kosmati a so obdani le z mrežo nezaupanja, prežeti s strahom, da bi jo drugi videli in mu jo morda začarali ali ukradli. Pogosto je ta duša tudi zelo otroška, tankovestna, pojoča, nežna, krhka, ranljiva. Ciganska duša je tudi tolovaj, je kradljivec, je tihotapec, je lažnivec, hinavec in sprevrženec. Gotovo že slutite, da govorim o duši slehernega človeka s katerega koli konca sveta.

prebivalstva, tukaj seveda Slovencev, zato je romska manjšina pri nas desetletja in desetletja krnela in zaostajala. Kako prebiti zid? Samo s filmom najbrž ne? Zato sem npr. v Žabjaku vzporedno s snemanjem sprožil akcijo za napeljava vodovoda, čeprav so mnogi Romi in »civilni« oziroma »gadže« mislili, da gre samo za še eno filmsko dogodivščino. Vendar so kmalu zaznali moje resne namene in prizadevanje za spremembe v njihov prid. Ko so to spoznali, ni bilo več nič težko narediti, čeprav je tu in tam še prišlo do ostrih konfliktov. V Nišu me je na dvorišču neki Rom napadel s sekuro, ko je odiral zajca, ne vem, morda ga je ukradel, pa je imel slabo vest, ko je videl, da imam v roki kamero. Pri Varaždinu pa so hoteli od mene dobiti denar, če bi hotel snemati pri njih. Uporabil sem zvijačo, prosil sem, če jih lahko fotografiram, v kar so privolili, snemalec pa je med tem neopazno snemal življenje v naselju.

Glavni igralec v filmih je bil Bojan Tudija. Od tod tudi vajino prijateljstvo?

Prijateljstvo se največkrat rodi iz sodelovanja, iz skupnega napa za dobro, za pravičnost, iz nekega idealizma. V takšnih trenutkih tudi spoznaš človeka v njegovem jedru, bistvu, v njegovi duši. Včasih se vprašam, kako bi se

Lažejo včasih filmarji, ki z dokumentarnimi posnetki včasih manipulirajo in naredijo iz resnice polresnico ali pa laž. Verjeti ali ne verjeti Filipu Robarju Dorinu, je drugo vprašanje, mislim, da sem zdržal napad nase in v teh 28 letih mi nihče ni uspel dokazati, da Robar filma ni naredil pošteno. Film je pošteno narejen in Romi so ga pošteno sprejeli. Mislim, da prav zaradi tega tudi med njimi nekaj veljam. Ko pridem v kakšno naselje, rečejo otroci: »Aha, Filip je prišel!«

Pripravljate kakšen nov filmski projekt, povezan z življenjem Romov?

Kot sem omenil, načrtujem še tretji del trilogije, film *Slike merimase*. Scenarij je že pripravljen. Zaenkrat še zbiram sredstva, denar, da bomo lahko res temeljito raziskali vse tisto, kar se dogaja po tolikih letih, pogledali, kaj se je zgodilo po toliko letih. Pričakujem prostovoljno sodelovanje Romov tudi na intelektualni ravni. Hočem, da čim več sami spregovorijo in da najdejo načine, kako bi sami lahko reševali svojo situacijo. Evropska komisija se ukvarja s tem, svetovna romska organizacija, cel svet se ukvarja s tem, mi pa še vedno živimo v zakotju, kakor da je vse v redu, kot da ni bilo ne prvega ne drugega filma o tem. Samo film ne more spremeniti toliko stvari! Nisem

zadovoljen, ni šlo dlje kot par korakov. Kot pravijo Romi, korako angle pa še korako angle angle ... (korak naprej pa še korak naprej).

Kaj je tisto, kar vas tako vleče med Rome?

To je nemara sočutje, empatija, bojevniški etos, ki mi narekuje, da si prizadevam za pravičnost in dobroto na tem svetu. Lahko bi brskal še globlje, ko sem na primer kot otrok doživel razne grozovitosti, npr., ko so v srbskem Boru nemški vojaki zaprli v leseno barako čez 100 tamkajšnjih Judov in jih zažgali. Strahotno trpljenje ljudi na splošno me motivira za boj proti zlu tega sveta, me spodbuja k temu delu. Spomnim se tudi, da so miličniki pri nas nemilo premlatili cigana, ki je na veselici sunil steklenico piva ali pa kos kruha. V zgodnjih 70-ih letih sem v ZDA v času študija videl nasilniške metode policije nad fanti črne rase. Skratka še danes potekajo še hujše stvari marsikje po svetu. To me zgane,

ne morem biti hladen do tega. Enkrat čutiš v srcu, da moraš nekaj narediti. In ko stojiš pred vprašanjem ali boš kot človek lahko storil vsaj nekaj, da bi omilil posledice krivic in človeške zlobe, da tvojemu bližnjemu ne bi krvavelo srce in drgetala trpinčena duša, da mu ne bi poteptali osnovnih človekovih pravic, je tvoja odločitev jasna – nekaj moraš storiti, da bi se zmanjšalo zlo na tem svetu.

Kakšna je ciganska duša?

Človeška, zelo človeška, nemara tudi preveč človeška ... Pisana, večplastna, zgrajena iz več plasti in odtenkov, ki so včasih videti zelo robati, kosmati, a so obdani le z mrežo nezaupanja, prežeti s strahom, da bi jo drugi videli in mu jo morda začarali ali ukradli. Pogosto je ta duša tudi zelo otroška, tankovestna, pojoča, nežna, krhka, ranljiva, a ne najde besed in kretenj, da bi se pokazala na primeren način, zato se pogosto odeva v grobost in neobčutljivost. Ciganska duša je tudi tolovaj, je kradljivec, je tihotapec, je lažnivec, hinavec in sprevrženec. Gotovo že slutite, da govorim o duši vsakega človeka s katerega koli konca sveta. Ko bi hotel ločeno razpravljati le o ciganski duši, bi zabredel v protislovje, saj je ciganska duša vendarle takšna,

Osebnostno menim, da bi lahko bili Romi večji uporniki, predvsem v smislu utemeljenih zahtev po univerzalnih človeških pravicah. Lahko bi večkrat javno nastopili, ustvarili romsko iniciativo, ne civilno ampak romsko iniciativo, da bi se nasproti postavili tipom, ki skozi svojo iniciativo delajo vruga in pol ter pod krinko, da bi radi Romom pomagali, da bi reševali romsko problematiko, zganjajo nekaj drugega, zganjajo nekakšen prikrit rasizem.

kot je duša vsakogar, takšna, kot je svetovni duh.

O čem teče beseda, ko vam Rominje skuhamo kavo?

Spomnim se še časov, ko sem pil kavo in kadil kot turek – ali pa kot Cigan. Ko sva s snemalcem Savom po končanem snemanju ždela pri mami Tudijski v Križevski vasi, puhala modrika – ste kolobarje dima pod strop in srkala nepojmljivo dehtečo kavo, sem se vprašal, kako lahko romske ženske naredijo tako opojno pijačo, ko pa kupijo že praženo kavo v trgovini. In mama Tudijska mi je takoj pojasnila, da ona sama pravi kavo, tako da je vedno ravno prava in še malo boljša, je dodala. In potlej, kaj vse se menimo? O življenju, o vojni, miru, človeškem verovanju in navadah, o politiki zelo malo, o pravicah in krivicah zelo veliko, o duši, sanjah, plesu in glasbi. Nekoč smo pri Bojanovi mami razpravljali tudi o tem, kako spečeš ježa v glini in podobno.

Pogrešate tisto pravo cigansko življenje, ob šotoru, ognju?

Vsakdo, ki je kadar koli bil kavboj ali skavt (pri nas smo bili taborniki), včasih pogreša tako življenje ob šotoru in ognju, občasno, trajno najbrž ne, ker menim, da je ta zadimljena podoba Romov preteklost in je bolje pozabiti nanjo, razen kdaj pa kdaj, ko si za veselje otrok in odraslih lahko privoščimo. Lahko bi seveda ustanovili nekakšne romske turistične tabore, kjer bi si ljudje zakurili ognje in občutili pravadno starodavno slast, da dišijo po dimu. Tudi jaz imam to rad, tudi midva z ženo zakuriva ogenj in se pustiva nadimiti kot kakšna šunka. Mislim pa, da si večina Romov, ki si s svojim delom in prizadevanjem, pametjo in z vztrajnostjo ustvarijo določeno premoženje, najprej uredi svoje bivalne razmere. Tudi oni so spremenili svoje navade in običaje, svoj pogled na starožitno romantiko. Hočejo tekočo vodo, elektriko, avtomobil, hišo, kopalnico, redno prehrano, šolo, kulturo. Udeleževati se hočejo javnega življenja, kar se mi zdi prav. To je tudi prava smer napredka Romov, pri čemer pa morajo ohraniti žlahtno vsebino svoje starodavne kulture. Rom lahko tako – kot vsak drug človek – ohrani svojo plemenito dediščino, a kljub temu postane mode-

ren človek, ki živi tako, kot živi vsakdo od nas. Osebnostno menim, da bi lahko bili Romi večji uporniki, predvsem v smislu utemeljenih zahtev po univerzalnih človeških pravicah. Lahko bi večkrat javno nastopili, ustvarili romsko iniciativo, ne civilno, ampak romsko iniciativo, da bi se nasproti postavili tipom, ki skozi svojo iniciativo delajo vruga in pol ter pod krinko, da bi radi Romom pomagali, da bi reševali romsko problematiko, zganjajo nekaj drugega, zganjajo nekakšen prikrit rasizem. Njihova teza je v bistvu to: dajte jih vsaj polovico stran od tukaj pa bomo lažje preživeli in oni se bodo bolje imeli. Pred pol stoletja je neki pesnik zapisal: Nihče ni kot ti, gospod Bog. Stori veselje ubogemu Ciganu. Naj vse na tem svetu pomre, le ti, o, Bog, ostani živ. Toda pamet v roke, ko boš v drugo ustvarjal svet! Ta priložnost se postopoma odgrinja tudi za Rome, ki ne pristajajo na to, da morajo ostati večni nevedneži in bedaki, neuki in siromaki, neke na obrobju sveta, »svetu na odmetu«, kot pravi pesnik Rajko Đurič.

Ste bili vzgojeni v pozitivnem odnosu do Romov?

Moja domača vzgoja je bila dokaj svobodna in široko človeško usmerjena. Tu in tam se je v naši soseski kdo jezil, če so v mesto prišli Cigani in razsajali, psovali in rentočili, ko jim gospodinja ni hotela ničesar dati. Torej moj odnos do Romov se je dograjeval s tem, ko sem sam odkrival tisto, kar pogosto ostane očem in ušesom skrito in prikrto: njihovo veselje, njihovo otroško dušo, njihov pisan notranji svet pa tudi njihovo grenkobno poezijo in melanholijo. Petrovičev film Zbiralci perja, ki sem ga videl v Ameriki, je imel naslov Srečal sem celo srečne cigane. To veliko pove. Ljudje mislijo, da Romi samo veseljačijo, pišejo, se smejejo, raztegujejo harmoniko, vriskajo pa lenarijo. To seveda ni res. Romi znajo biti tudi zelo pesniško in filozofsko zaneseni in kdor bo segel tudi po poeziji Rajka Šajnoviča, Rajka Đuriča, Popota in drugih, bo videl, kakšna neizmerna žalost in melanholija vejata iz nje – kot v kakšnem Aleksandru Murnu ali Dragotinu Ketteju.

Vam je hudo, ko slišite, da Romom rečejo Cigani?

Seveda, kadar je to izrečeno v smi-

slu zaničevanja ali škodoželjnosti. Jaz sem večkrat izrekel to besedo, vendar tega nikoli ne rečem z negativnim prizvokom. To je etnološki pojem, ki ima svojo zgodovino, ima svojo vrednost. Tudi mnogi Romi rečejo, saj mi nismo Romi, mi smo Cigani. Vendar je treba vedeti, ko to izreče neki nacionalistično nastrojen politik, populistični nasilnež, kot je na primer Zmago Jelinčič Plemeniti, izreče besedo Cigan kot žaljivko. Takšno izražanje je odraz sovražnosti, nestrpnosti. Politiki, ki javno smejijo ljudi, recimo, ko na ciničen način uporablja besedo Cigan, v bistvu smeši sebe. Jelinčič na primer s svojim političnim vedenjem in zvitostjo to počne zato, ker ve, da se v slovenskem jeziku uporablja beseda Cigan, vendar je on ne uporablja z veliko, ampak z malo začetnico, kar pa je za Rome ali Cigane z velikim C seveda žaljivo. V slovarju Slovenskega knjižnega jezika je beseda Cigan sprejemljiva in ni žaljiva za Rome. Če pa je napisana z malim C ali izgovorjena tako, da je jasno, da ima govorec v mislih negativno vrednostno opredelitev, potem je to čisto navadna politična psovka. Prav to uporablja v svojih populističnih nastopih tudi voditelj Slovenske nacionalne stranke.

Zelo pogosto se vključujete v razreševanje zapletov, v katere so vpleteni Romi. Videli smo vas v Ambrusu, ko so krajski zahtevali izselitev Strojnikov, videli smo vas v Dobravi, ko krajski niso dovolili pokopa Rominje na tamkajšnjem pokopališču. Kako se znajdete na teh mestih? Kako se lotevate reševanja sporov? Kakšna je vaša vloga?

Vsi vemo, da je zelo težko narediti ali povedati kaj pametnega in pomirjujočega, kadar se zbere množica ljudi in hoče nekaj na silo doseči. Vsakič, ko sem bil priča tem dogajanjem, šel sem tja, da bi skušal vendarle pomiriti duhove, poiskati tistega ali tiste, ki vodijo množično akcijo, ljudsko manifestacijo, da se z njimi pogovorim in če je le mogoče, da jih prepričam, da najdejo primernejši način, kako rešiti problem. Vse se da rešiti z dialogom, in to so dokazali krajsani v Šmihelu. Podobno bi lahko ravnali tudi v Bučni vasi, če bi imeli manj bučne pa bolj inteligentne in prilagodljive voditelje. Poskušam torej pomagati, da ljudje premislijo svoje ravnanje, da se po možnosti o medsebojnih problemih in težavah mirno pogovorijo, da povedo drug drugemu, zakaj je prišlo do konflikta, kaj zamerijo sosedu, zakaj ne uberejo poti razgovora in kompromisa. Vendar je znano, da je masa že sama po sebi moč, zato se je po navadi v takšnih situacijah zelo težko pogovarjati. A treba se je vseeno potruditi, saj bi uporaba sile prinesla še večjo nesrečo.

Romi so v veliki meri zaznamovali slo-

venski prostor. V čem vidite drugačno življenje Romov z vsakdanjkom običajnega Slovenca?

Romi bi lahko še v večji mero zaznamovali slovenski duhovni prostor s tem, da jim čas morda tiktaka počasneje, da so manj podvrženi vplivom stresnega življenja, ki dandanes ubija in izčrpa veliko del slovenstva. Nekdo bo takoj pribil, seveda, saj nič ne delajo, časa imajo na pretek, država jim plačuje veselico na tem svetu. To so seveda obrabljeni klišeji, čeprav je v njih tudi zrno resnice. Slovenci so po podatkih svetovne organizacije med najbolj garaškimi narodi na svetu, intenzivnost njihovega dela je ubijajoča. Vse več je izgorelih ljudi. V to jih ženejo tudi slaba organizacija dela, pretirani apetiti delodajalcev in države, ki ne zna urediti delovnih razmer in etosa. Romi pa so na svojem, recimo da blaženem obrobju največkrat med tistimi, ki so trajno nezaposleni (tudi zaradi slabe izobrazbe), zato pa imajo na voljo več časa za svoje otroke, prijatelje, zabave, za popivanje in flankiranje. To pa jim, seveda, mnogi zavidajo. Menim, da bi se lahko Slovenci in Romi vzajemno obogatili tako, da bi prvi nekoliko manj garali in več uživali radosti življenja, drugim pa bi bilo treba najti možnosti za zaposlitev, redno delo in boljši zaslužek.

Kdo Romom preprečuje, da bi se lahko enakopravno in dejavno vključili v okolje?

Brez daljšega in globljega premisleka in socialnega analitičnega preverjanja podatkov na to vprašanje ni lahko odgovoriti. Od primera do primera bi lahko našli celo vrsto razlogov, zakaj se ponekod vključujejo v življenje in delo okolja, drugje pa ostajajo sami zase, na obrobju ali na prepihu. Če se izrazim malo hudomušno in utopično, vsakdo med nami bi moral posvojiti enega Roma, se z njim pogovarjati, deliti izkušnje, mu svetovati kaj življenjskega, deliti z njim življenjske dobrine in radosti, ustvariti z njim nekaj lepega, se veseliti uspehov in sočustvovati ob nesreči in porazu. To vzajemno druženje je tisto, kar bi obogatilo to življenje, in bi se ta enakopravnost lahko izrazila v vsakem okolju. Romom je treba podati roko in jim pomagati čez stoletni prepad v miselnosti, premagovanju posledic nizke izobrazbe, zlorabljenega kulture in šoka sodobnega življenja. Seveda ne gre le za mobilne telefone in avtomobile, gre za prosvetljenje v širokem smislu besede. V redkih romskih domovih najdeš knjigo in časopis, željo po branju, izobraževanju. Judje na primer so živo nasprotje – saj položijo knjigo otroku tako rekoč že v zibelko.

Kaj pravite o različnih iniciativah proti Romom?

Zgleda, da je ponekod vsaka razu-

mna beseda kot bob ob steno. Razumem krajanke, ki se zbirajo v take iniciative, ker imajo na drugi strani prav tako konfliktno nastrojeno Rome. Toda iz nasilja se lahko rodi samo nasilje, to vemo, zato je treba najti način, kako razkleniti to nerazklenjeno verigo neproduktivnih in sovražnih odnosov, kjer koli se pojavijo. Menim, da je večinski narod tisti, ki mora ponuditi roko sprave in sodelovanja, vzgajati svoje pripadnike v tem duhu in rešitev se bo našla. To ni nikakršna utopična želja, to se je zgodilo med krajanji Šmihela in tamkajšnjo romsko skupnostjo. Krajevna skupnost Bučna vas ima pa že dolgo tradicijo slabih odnosov s prebivalci Žabjaka, vsaj 50 let, toliko je namreč dokumentirano. Iz generacije v generacijo se ponavljajo metode neuspešne politike. Vsi vemo, da je bilo že v 50-ih letih zborovanje občanov in ti so rekli: »Pomagali jim bomo, samo naj jih preselijo v izpraznjene kočevske vasi.« Čez 20 let se krajanji odločijo podobno: polovica Romov naj se preseli nekam drugam, drugim bomo pa pomagali, da se civilizirajo. Nikakor ne morejo obrniti krmila, zato njihovo barko viharji časi nosijo sem in tja. »Čudežni« Šmihelčani pa so zmagali prav s pravo politično in človeško voljo in podali roko sočloveku, da mu pomagajo v stiskah in težavah. In tudi romski sosed je rad sprejel ponujeno roko in tudi on sklenil, da bo svojemu sosedu pomagal in da bo s svojim krajanji življal v miru, sožitju in skupnem veselju. Dane Badovinec, dolgoletni referent za Rome na mestni občini Novo mesto, je nekoč predlagal, da bi organizirali skupno akcijo, ki bi se končala z veselico, ljudje bi se spoznavali in naredili skupaj marsikaj dobrega. Ne z iniciativami, ki se zavedajo tega nevzdržnega stanja in zahtevajo preselitev in izvajajo neke vrste državni teror, zato ker so Romi ali cigani sami kriminalci in prekrškarji. Tako se zadeve nikoli ne bodo uredile. Krajanom Bučne vasi je treba samo pokukati čez ograjo svojega dvorišča pa bodo videli, kako so krajanji Šmihela začeli reševati probleme, ki so jih tudi imeli v bližnjem naselju Romov. Mar res potrebujemo še ducat pravljič, da bomo lahko začeli verjeti v resničnost tega sveta?

Kaj mora imeti Rom, da se dvigne iz povprečja?

Najprej je treba doseči povprečje. Ni nobene udobne bližnjice bodisi za Rome, Italijane, Slovence

ali Madžare, Ruse, Romune ... Šele v procesu učenja in prilagajanja, pridobivanja praktičnih izkušenj v svetu se lahko dvignejo tudi posamezniki, ki so nadpovprečni. Takšni morajo potem postati voditelji in učitelji svojega naroda, plemena, vasi, naselja. Zgledi vlečejo. Tudi romski bi lahko.

Kakšna je romska logika? Kako razmišlja Rom, kaj je zanj danes najpomembnejše?

To najbolj vedo Romi. Kaj se meni zdi najpomembnejše v tem romskem odnosu, sem že povedal v svojih filmih. Tudi naredil sem že marsikaj, kar Romom ne pomaga samo preživeti, ampak tudi polnejše doživljati ta zapleteni svet in življenje. Omenil bi še novelo zakona o lokalni samoupravi, po kateri Romi volijo svojega občinskega svetnika. Na željo pesnika in razmišljujočega človeka šmihelskega Roma Rajka Šajnoviča ter na mojo pobudo jo je pripravila pravna služba na filmskem skladu RS, ko sem bil tam direktor, tega ljudje ne vedo. Moja logična pamet pa mi govori, da morajo sedaj stvari vzeti v roke mladi in izobraženi Romi, tako da se bodo te žalostne slike smrti polagoma začele spreminjati v življenja.

Kaj lahko kot posamezniki storimo za sožitje in graditev mostov med romskim in neromskim življenjem?

Pripadniki večinskega naroda se morajo bolj približati Romom in si prizadevati bolje razumeti romske križe in težave, Romi pa bi morali opustiti nekatere škodljive in deviantne načine preživljanja prostega časa in se bolje posvetiti pomoči svojim otrokom po šoli in tudi sami kdaj pa kdaj vzeti v roko kakšno knjigo. Tudi Slovenci so bili precej ubogi, preden je Trubar začel proces splošnega in funkcionalnega opismenjanja. »Romskega Trubarja« danes ne potrebujemo, potrebujemo samo voljo za spremembo in pomoč sosedu večinskega prebivalca.

Jaz sem večkrat izrekel to besedo, vendar tega nikoli ne rečem z negativnim prizvokom. To je etnološki pojem, ki ima svojo zgodovino, ima svojo vrednost. Tudi mnogi Romi rečejo, saj mi nismo Romi, mi smo Cigani. Vendar je treba vedeti, ko to izreče neki nacionalistično nastrojen politik, populistični nasilnež, kot je na primer Zmago Jelinčič Plemeniti, izreče besedo Cigan kot žalivko. Takšno izražanje je odraz sovražnosti, nestrpnosti.

8. aprila 1982 je bilo na vašo pobudo v Novem mestu prvo praznovanje dolenjskih Romov ob svetovnem dnevu Romov. Kako se spominjate tega dogodka?

Čista radost spomina. Prijetno plahutanje možganskih celic. Svetel nalet lepih in radoživih podob. Vsi tisti mladi romski fantje in dekleta, danes moške in žene, ki so mi zaupali in se podali na tisto pot razvoja in dobre misli, ki nima vrnitve ... Kakšna radost! Podrobnosti? Preveč jih je. Poglejte si Opre Roma, prvi del ...

Ste bili tudi pobudnik za ustanovitev romskega društva v Novem mestu, ki je začelo leto kasneje. Kako ste prišli do te ideje, ki so ji sledili še v drugih »romskih« krajih po Sloveniji?

Ker sem po naravi zvedav in radoveden, sem kmalu našel informacije o gibanju Romov po svetu. Zdelo se mi je popolnoma samoumevno, da to gibanje ne sme in ne more obiti naših domačih Romov. Poznal sem mnoge, pogovoril sem se z njimi. Najprej smo spravili skupaj nogometno moštvo, ki je nastopalo

v občinski ligi. Pripravili smo nogometno tekmo, ko je romsko moštvo premagalo policiste! Kakšna veselje in ponos! Povezali smo se z Romi s Hrvaške in iz Srbije. Razen socialnih in prosvetnih delavcev sta se v Sloveniji z Romi ukvarjala le Vanek Šifter in Pavla Štrukelj. Nekaj je bilo treba narediti! Društvo je bila takrat prava in konstruktivna civilna pobuda, pozitivna iniciativa za reševanje romske problematike. Toda zdaj je treba naprej, čeprav se mi včasih zdi, da zmanjkuje moči in volje. Mladi in izobraženi Romi morajo prevzeti na svoja ramena zgodovinsko odgovornost za nadaljnji razvoj svojega ljudstva. To sta njihova dolžnost in odgovornost!

Parkirne tegobe Novega mesta

Znajdi se in parkiraj!

V zadnjih devetih letih mesto razen administrativnih ukrepov ni storilo praktično ničesar.

Besedilo in fotografije Tomaž Levičar

Zgled je pomembno sredstvo spreminjanja prometnih ali parkirnih navad. A težko je zahtevati od meščanov, naj se na poteh po mestu odpovedo avtom, ko pa na drugi strani občinski delavci v delovnem času zaparkirajo lep del Glavnega trga in ko kršenje pravil parkiranja ni tuje celo najodgovornejšim.

Mestno središče se na trenutke lomi pod težo prometa.

V mestih, ne zgolj slovenskih, so parkirne tegobe praviloma na vrhu z življenjem v njih povezanih vsakodnevnih problemov prebivalcev. S parkirnim prostorom za svoj avto ima meščan probleme doma, v službi, ko nakupuje, ko gre v mestno središče, k zdravniku ... Neredko je treba mrzlično iskati prostor, se odpraviti prej, da bi prehitel somišljenike oziroma konkurente, sem ter tja pa mora kdo celo obupati in oditi drugam. Vzrok za to je v prvi vrsti v vse večji količini avtomobilov na cestah, v drugi vrsti pa v tem, da se mesta taki količini avtov (pre)počasi, z bolj ali manj očitnim zaostankom prilagajajo ali se celo ne prilagajajo. Obenem pa mesta največkrat celo še manj storijo za razvoj individualnemu motornemu prometu konkurenčnih mestnih prometnih oblik, kot so predvsem javni promet, pešačenje, kolesarjenje ali danes celo ustrezna izraba interneta, ki ima svojo vlogo v zvezi z delom, nakupi, osebnimi stiki, kulturo in še marsičem.

Avtov je res vse več. Leta 1970 smo v Sloveniji premoogli približno 1 avto na 11,4 prebivalca. Leta 1990 se je to spremenilo že do te mere, da je bil 1 avto na 3,4 Slovenca, medtem ko danes pride 1 avto celo na 1,9 prebivalca. Slovenci danes premoremo na prebivalca celo več avtov kot denimo zelo razvita Danska in nasploh skandinavske države, smo celo precej nad povprečjem Evropske unije. A to ni ravno nekaj, s čimer bi se bilo pametno hvaliti. Stopnja lastništva vozil ni povsem enoznačno povezana s stopnjo splošne gospodarske razvitosti, pač pa tudi s prometno kulturo, z odnosom do okolja, zdravja in seveda z urejenostjo drugih prometnih sistemov. Pri nas je šlo v času navidezne gospodarske rasti v prometu na slabše – s krepitvijo gospodarske moči se je povečevalo število vozil, to kajpada pomeni negativen vpliv na zdravje, okolje, varnost in še kaj, obenem pa so pri nas precej zanemarjeni javni promet, kolesarjenje in pešačenje, ki sicer zelo krasijo marsikatero visoko razvito, celo bogato sodobno mesto. Kakor koli že, količinske spremembe pri nas so očitne, celo korenite. In če ob tem pomislimo, da je bilo novomeško mestno središče bolj ali manj zgrajeno že davno prej, da so pa stanovanjska naselja po mestu rasla posebej v sedemdesetih in osemdesetih letih, prej in kasneje pa nekaj manj, da je torej mesto dobilo svojo podobo predvsem v času, ko ni bilo toliko avtov, ugotovimo, da je grajeno okolje le slabo

V anketi o prometu in kolesarjenju v Novem mestu, ki je bila izvedena leta 2001, je bilo ugotovljeno, da 13 % družin nima avta. Danes tudi na ravni države te številke niso dosti drugačne. Največ takih je iz enočlanskih in dvočlanskih družin, sklepamo lahko, da pretežno med upokojenci ter ekonomsko šibkejšimi. Zato je sklep seveda ta, da je treba sredstva, javna pa sploh, v prvi vrsti vlagati v tiste prometne oblike, ki so dostopne najširšemu krogu ljudi in so na sploh najbolj prijazne človeku in okolju. Znano je, da so to javni promet, pešačenje in kolesarjenje. In znano je, da te prometne oblike silno šepajo prav v Novem mestu.

Stanovalcem v osrčju mestnega jedra bi zagotovo prav prišla nova parkirna hiša, saj mnogi na lastnih parcelah nimajo možnosti za ureditev parkirišč. Lokacijo za ureditev pa prostorski akti nudijo že vrsto let tik nad hišami na Bregu (pri Zavodu za zdravstveno varstvo), a do uresničitve doslej ni prišlo. Podobno velja za lokacijo na Prešernovem trgu. In še za katero. Dovolj odločnih pobud, ki bi zbrale interese in s tem finančna sredstva ter nagovorile lastnika zemljišča, ni, četudi potreba več kot očitno je.

prilagojeno na današnje stopnjo lastništva osebnih vozil. Slabo stanje se pozna praktično na vseh koncih današnjih mest. Priča smo mu pač tako ob individualnih hišah, kjer nekoč zeleni predprostorji, zasajeni z dišečimi cveticami, bohotnim grmičevjem, s senčnim drevjem, z zeleno trato postajajo na mnogotere načine tlakovane površine brez zelenja, a z bolj ali manj domiselnimi nadstreški, pod katerimi se bohoti pločevina. Priča smo temu tudi v večstanovanjskih naseljih, kjer zaradi pomanjkanja parkirnih mest parkiranje po zelenicah in celo igralnih površinah postaja vsakdan. Priča pa smo nenazadnje temu tudi v mestnem središču, kjer se zaradi zgoščenosti pozidave že

kar težko odvzame kje še kak kos za nova parkirišča, je pa zato pomanjkanje parkirnih mest, seveda zaradi aktualne prometne kulture, ko mnogi brez avta ne naredijo premika po mestu, eden od dovolj pomembnih razlogov nikoli prav odlično oživiljenega območja. Da bi bilo vse to kdaj kaj pri- da drugače, se stori zelo malo. Novomeško staro mestno jedro je denimo zadnje nove javne parkirne površine dobilo pred skoraj dvajsetimi leti, ko je bil zgrajen poslovno-trgovski kompleks Novi trg s parkirno hišo za par sto osebnih vozil. A celo od tedaj do danes se je obseg lastništva osebnih vozil povečal za okoli 50 %. Pa ne le da se je povečalo lastništvo avtomobilov, pač pa je v istem obdobju znatno

upadla tudi uporaba javnega prometa. Sodobni prometni kulturi so se spodobno prilagodila kvečjemu novodobna potrošniška središča bolj na obrobju mesta, kjer smo ob številnih novih nakupovalnih površinah dobili tudi številna pripadajoča jim parkirna mesta. A celo tam ob letnih nakupovalnih mrzlicah, denimo v prazničnem decembru, potrošnik težko najde mesto za svoj avto. Zdaj že kar daljnega leta 2001 je novomeška občina naročila prometno študijo za ožje središče mesta. Nanjo velja spet spomniti, saj je v mnogih delih tudi po praktično desetih letih še kar aktualna. Študija je opredelila vrsto ukrepov, ki jih mora mesto izvesti, da bi se prometna, torej tudi

Nazadnje je bilo večje število novih parkirnih mest v središču mesta urejenih pred več kot petnajstimi leti v okviru trgovsko poslovnega centra Novi trg. Četudi zasedenost podzemne parkirne hiše ni praktično nikoli bila 100-odstotna, pač pa par deset odstotkov manjša, so agresivni lastniki lokalov pri nepremišljeni oblasti vseeno izposlovali, da se parkira še na ploščadi, ki ni bila mišljena za kaj takega.

Na Loki je možnost izgradnje večje parkirne hiše v brežini med upravno enoto in igrišči neizkoriščena, nič drugače ne velja za ureditev nove večje parkirne hiše na lokaciji nekdanje občinske stavbe na Novem trgu.

parkirna situacija v mestnem središču, tu je stanje posebej kritično, javni interes pa morda še najbolj izrazit, izboljšala. Prednostno naj bi, tako študija, občina zatorej zaprla del Glavnega trga za promet, uvedla mestni potniški promet skozi mestno središče, določila območja za kratkotrajno parkiranje, razdelila parkirne prostore v tarifne razrede, spremenila ceno parkiranja na posebnih javnih parkirnih prostorih, uredila parkirno hišo v Kandiji, parkirišča ob Težki vodi in ob Portovalu, pod Kulturnim centrom Janeza Trdine ter zgradila parkirno hišo na Loki. Če pustimo vendar, da je študija pretirano zanemarila ukrepe, ki so potrebni na ravni mesta, da bi prišlo do sprememb v mestnem središču, lahko ugotovimo, da je mesto v zadnjih devetih letih zmoglo izmed navedenih izvesti predvsem administrativne ukrepe, uvedlo je sicer tudi mestni avtobusni promet, medtem ko se je pri investicijskih projektih zgodilo le malo. Mesto je dobilo parkirni hiši v Portovalu, pa še to že pred daljimi sedmimi leti, ki pa sta zaradi relativne oddaljenosti le rahlo povezani s parkirnimi problemi starega mestnega jedra. Trenutno je velik del upanj glede določenega obsega zmanjšanja pomanjkanja parkirnih mest v starem mestnem jedru obrnjen v projekt prenove lokacije Novi trg 6; tam je predvidena velika podzemna parkirna hiša, kjer pa je očitno skupna točka vseh vpletenih predvsem nerodnost in nepremišljenost, če ne kar nesposobnost. A to ni edina lokacija, kjer bi bilo v mestnem jedru moč kaj storiti. Že vsaj dvajset let je v mestnem jedru na voljo še cela vrsta drugih investicijskih priložnosti za ureditev parkirnih površin na različnih lokacijah. Navedimo jih nekaj: v Kandiji pod NLB, seveda tudi ob morebitni prenovi območja nek-

danjega Hotela Kandija, pa na Loki med igrišči in upravno enoto, zatem ob stavbi Zavoda za zdravstveno varstvo na Muzejski ulici, med cerkvijo Svetega Nikolaja (Kapitljem) ter Prešernovo ulico, tudi ob stavbi sodišča in tako dalje in tako naprej. Možnosti skratka dovolj, investitorjev pa očitno nič. Občina stori mnogo premalo, saj če že ne investira, bi morala, kjer lahko, ponuditi vsaj zemljišča, promovirati naložbene možnosti, redno nagovarjati naložbenike. V večini novomeških blokovskih naselij je stanje podobno neprijetno kakor v mestnem središču. Pomanjkanje parkirnih mest za stanovalce je pripeljalo do tega, da je postal normalen vsakdan parkiranje na peševih površinah, na zelenicah, na intervencijskih poteh in celo na kakem igrišču. Stanje bo težko spremeniti, če bo tak nered ostajal od vseh vpletenih razumljen kot nekako sprejemljivo nujno zlo zaradi splošne anemičnosti v pristopanju k reševanju težav. Možnost za ureditev novih parkirnih površin, najraje seveda pod zemljo, kjer je sicer najdražje, a vendarle nekako najboljše, je v teh naseljih dovolj. V sploh ne majhnem deležu primerov je lastnica zemljišč okoli blokov, ki bi jih bilo moč izkoristiti za ureditev novih parkirišč, celo kar občina. Ta bi torej vsaj v takih primerih lahko dala pobudo za izgradnjo garažnih hiš ali druge vrste površin, če bi v okolju evidenciala dovolj interesentov za njihov nakup. A doslej se ni izkazala ne občina, pa tudi stanovalci očitno raje brezplačno oziroma nekaznovano parkirajo po pločnikih in zelenicah in igriščih in intervencijskih poteh, kakor pa da bi primaknili denar za ureditev ustreznih površin za parkiranje. Seveda, obstaja pa tudi nezanimljiv zadržek pri ukrepanju v smeri izboljšanja parkirnih pogojev za avtomobile z

V blokovskih naseljih se ljudje v pomanjkanju površin za svoje avte znajdejo na najrazličnejše načine. Zelenice, igrišča, pločniki že dolgo niso namenjeni le rožam, otrokom in pešcem. Na Ulici Slavka Gruma je možno v peskovnik skočiti kar naravnost iz avta.

Nekoč so bile pred hišami v glavnem zelenice, dandanes pa so tam v glavnem površine za avtomobile. Mnoge družine nimajo le enega avta, pač pa dva, neredko tri ali celo več.

javnimi sredstvi. Predvsem zato, ker takšen pristop, torej gradnja vedno novih parkirišč za vedno več avtomobilov generira seveda vedno nov, dodaten avtomobilski promet, ki pa ga iz najrazličnejših vidikov, naj si bo ekoloških, varnostnih, zdravstvenih, finančnih, v mestih vendarle ne želimo preveč. Posebej pa je treba izpostaviti, ko se razmišlja o vlaganju javnih sredstev v te reči, da taki ukrepi ne nudijo praktično nič tistemu delu meščanov, ki avtomobilov sploh ne uporabljajo. V anketi o prometu in kolesarjenju v Novem mestu, ki je bila izvedena leta 2001, je bilo ugotovljeno, da 13 % družin nima avta. Danes tudi na ravni države te številke niso dosti drugačne. Največ takih je iz enočlanskih in dvočlanskih družin, sklepamo lahko, da pretežno med upokojujenci ter ekonomsko šibkejšimi. Zato je sklep seveda ta, da je treba sredstva, javna pa sploh, v prvi vrsti vlagati v tiste prometne oblike, ki so dostopne najširšemu krogu ljudi in so nasploh najbolj prijazne človeku in okolju. Znano je, da so to javni promet, pešačenje in kolesarjenje. In znano je, da te prometne oblike silno šepajo prav v Novem mestu. Skratka, v tem mestu ni dobro ne za avte ne za ostale.

Prostorske zagate dolenske prestolnice

Šmihel, vas na robu mesta

Šmihel naj postane sestavni del širšega urbanega prostora mesta.

Tomaž Golob

Novo mesto se zlasti od sedemdesetih let prejšnjega stoletja pospešeno širi izven svojih zgodovinskih meja proti okoliškim obmestnim vasem, ki so sčasoma vedno bolj postajale del mesta in pri tem ohranile svoja stara naselbinska imena, s katerimi danes označujemo določen mestni predel oziroma predmestje. Pa so ta res postala enakovredni del mesta ali pa gre le za nekdanje vasi s še vedno delno ohranjenim vaškim videzom, predvsem pa z izgubljenim identitetom kot posledico očitno škodljivih suburbanizacijskih procesov, ki se kažejo v slabi kakovosti urbanega okolja in življenja ter njihovi neakovostni zraščeniosti z urbano celoto mesta? S tega vidika bi bilo mogoče obravnavati katero koli predmestje Novega mesta, kot so Bršljin, Gotna vas, Žabja vas, Bučna vas, Mačkovec, Cegelnica ..., vendar se bom tokrat omejil na Šmihel kot nekoč enega najpomembnejših vaških središč na širšem območju današnjega Novega mesta.

Pogled v zgodovino

Šmihel je značilen primer v osnovi srednjeveške gručaste vasi, ki se je razvila okoli cerkve. Župnija Šmihel je ena najstarejših župnij na Dolenjskem in se v virih s tem imenom prvič omenja 1296. Je pa prav gotovo starejša, saj umetnostni zgodovinar Janez Höfler v osnovi romansko cerkev graščakov iz Mehovega. Kmetije so se brez pravega reda oblikovale na parcelah nepravilnih gručastih oblik okoli osrednjega vaškega prostora s cerkvijo. Poleg cerkve pomembno sooblikuje podobo naselja tudi mogočna stavba nekdanjega samostana sester de Notre Dame, ki so v Šmihelu ustanovile svoj prvi samostan v Sloveniji. V trinadstropnem objektu so med letoma 1886 in 1946 vodile zasebno dekliško šolo, med 1886 in 1904 prvo šolo za gluhoneme deklice na Kranjskem, med letoma 1907 in 1945 je bila tu dekliška meščanska šola, med 1910 in 1945 kmetijsko-gospodinjstva šola, tu se je med letoma 1909 in 1919 odvijal tudi trgovski tečaj, ka-

sneje pa je bil del stavbe namenjen dijaškemu internatu. Po vojni so stavbo nacionalizirali in sestre so se preselile v grad Struga, od tam v novo samostansko poslopje pod kapiteljsko cerkev, v katerem je danes župnišče, danes pa so nastanjene na Cankarjevi ulici. Samostansko poslopje je v lasti Škofije Novo mesto, ki ga postopoma prenavlja za potrebe Zavoda Friderika Irenjea Barage, v okviru katerega delujejo Konservatorij za glasbo Jurij Slatkonja, Katehetsko pastoralna šola in Duhovni center de Notre Dame.

Že v Rimskem obdobju je tu potekala cesta proti Regrči vasi in naprej v Belo krajino. Iz tega obdobja so tudi najdeni kovanci na prostoru med cerkvijo in kaplanijo, ki so bili kovani leta 350 za časa cesarja Konstancija II. V srednjem veku, zlasti po ustanovitvi Novega mesta 1365, je postala pomembna tudi cesta, ki je potekala od Trebnjega skozi mestno jedro proti Šmihelu in od tam dalje proti Jugorju in Metliki, kasneje pa so to povezavo prenesli na novo zgrajeno cesto skozi Gotno vas. Stanje je sodeč po franciscejskem katastru ostalo nespremenjeno še 1825 kot tudi v drugi polovici 19. stoletja, kot lahko razberemo iz reambulančnega katastra za Kranjsko, ki so ga dopolnjevali med letoma 1867 in 1882. Iz naselja se žarkasto vijejo ceste proti Brodu, Regrči vasi, v smeri Škrjanč in proti Kandiji. Tu je treba opozoriti, da so vse tedanje trase cest ohranjene do današnjih dni, le da se je sčasoma spreminjal njihov pomen. Tedaj najpomembnejša (današnja Smrečnikova), ki je vodila proti Kandiji, je sčasoma na račun Kandijske ceste postala le lokalna, bolj kot ne obvozna cesta med Kandijo in Šmihelom, na pomenu pa je vse bolj dobivala današnja Šmihelska cesta, ki ima status ene izmed pomembnejših mestnih vpadnic in ki je bila edina deležna manjše prilagoditve trase ob izgradnji belokranjske proge 1914. Najstarejša cestna povezava (današnja ulica Ob Težki vodi) od Šmihela mimo Regrče vasi do Jedinščice pa je postala le napajalna cesta za tukajšnje stanovanjske soseske.

Če v Krajevnem leksikonu Dravske banovine iz leta 1937 beremo, da je bila glavna dejavnost v Šmihelu kmetijstvo s prodajo mleka, prašičev, kokoši in jajc v Novo mesto ter da sta bila sadje in vino namenjena za dom, se situacija v dobrih štiridesetih letih precej spremeni, saj je v Krajevnem leksikonu Slovenije iz leta 1971 navedeno, da so vaščani povečini delavci in uslužbenci, zaposleni v Novem mestu, ter upokojeanci. Vas je tedaj premogla le še tri prave kmete, so pa se okoli hiš oziroma kmetij razprostirali vrtovi, sadovnjaki in njivice. Če je bilo 1937 navedeno, da je v vasi več gostiln s prenočišči in trgovin, pa ta 1971 premore le še eno trgovino in gostišče. Krajevna skupnost Šmihel je bila ustanovljena 1977, dve leti kasneje je bilo naselje priključeno Novemu mestu. Kot lahko beremo v članku s pomenljivim naslovom Uredništvo v gosteh: Šmihel, vaščani sredi mesta, ki je bil objavljen v Dolenjskem listu (letnik 31, št. 23, 5. junij 1980, str. 7), so se tudi v tem delu mesta začele razvijati določene mestotvorne vsebine, zlasti šolstvo in izobraževanje. Poleg osnovne šole, ki so jo ustanovili 1945 z združitvijo deške in dekliške šole in od tedaj domuje na obstoječi lokaciji, je tedaj v nekdanjem samostanskem poslopiju deloval tudi center tehniških šol (današnji Šolski center Novo mesto), za potrebe katerega so oktobra 1979 začeli graditi nov stavbni kompleks na današnji Šegovi ulici. Če omenim še odprtje Doma starejših občanov decembra istega leta kot tudi sočasno izgradnjo industrijskega tira do tedanjega IMV, ki je sicer grobo posegel v silhueto Šmihela, lahko ugotovim, da je bil to čas, ko je Šmihel dejansko postajal del mestnega prostora in je zato prav tragično, da se od tistih, danes že daljnih časov v kraju pravzaprav ni več veliko spremenilo.

Razvojne možnosti

V pred kratkim sprejetem Občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Novo mesto (OPN) je za jedro Šmihela predvideno, »da se ga ureja celovito in usklajeno,

B1291

Fotografija iz časa med obema svetovnima vojnama prikazuje pogrebni sprevod, ki se je vil po današnji Šmihelski cesti iz Šmihela na bližnje pokopališče. Knjižnica Mirana Jarca. Posebne zbirke Boga Komelja.

pri čemer je dovoljeno umeščanje novih stavb na mestu obstoječih, predvidena pa je tudi prenova dotrajanih objektov. Novogradnje in prenove stanovanjskih objektov ob Šmihelski cesti morajo smiselno upoštevati trško tipologijo obstoječih kakovostnih objektov, pri čemer višinski gabariti ne smejo presegati najvišjih obstoječih objektov na tem območju. Ker verjamem, da kot vzor za tovrstno merilo ni bil mišljen nekdanji večnadstropni samostanski objekt, temveč še redki preostali trški objekti v jedru Šmihela, se moramo vprašati, ali je tovrstno vrednotenje prostora povsem pravilno. Za Šmihel so namreč (bile) značilne pritlične ali vrhkletne hiše, ki so v kompoziciji z gospodarskimi poslopji, vrtovi in s sadovnjaki tvorile posamezne kmetije. Ker OPN predvideva postopno nadomeščanje kmetijskih objektov s stanovanjskimi, kar pa

bo nujno zahtevalo tudi novo parcelacijo in posledično spremenjeno morfologijo prostora, menim, da vztrajanje na obstoječih, v dobršni meri degradiranih trških značilnostih prostora ne bi bilo več smiselno. Torej si je kvečjemu treba prizadevati, da Šmihel postane sestavni del širšega urbanega prostora mesta s čimbolj mestotvorno oblikovano in strnjeno pozidavo ob Šmihelski cesti, jedro pa ob že tradicionalni izobraževalni in verski namembnosti nameniti predvsem centralnim dejavnostim. Jedro Šmihela mora skratka postati središče dogajanja v tem delu mesta s sedežem krajevne skupnosti, ki sedaj domuje v gasilskem domu, pošto, z banko, s trgovinami in z drugimi servisnimi dejavnostmi in s tem nase vezati vsa okoliška stanovanjska naselja, tudi tista, ki so na območju v tem pogledu povsem podhranjene. Krajevne

skupnosti Regrča vas. Morda bi ob tem veljalo celo razmisliti o združitvi obeh krajevnih skupnosti, s čimer bi tako prostorsko zaokrožena krajevna skupnost prav gotovo imela večji vpliv na nadaljnji celostni razvoj tega dela mesta ob vedenju, da OPN ravno v južnem delu mesta, torej na območju Šmihela in Regrče vasi, predvideva znatno širitev obstoječih stanovanjskih površin. Šmihel bi tako s svojim naravnim zaledjem ubral proti ostalemu mestu lastno razvojno pot in ohranil samobitnost, ki jo je že od nekdaj imel: nekoč kot vas, danes pa kot sestavni del širšega urbanega prostora Novega mesta.

Prometnice in odprti javni prostor

Na nadaljnji razvoj Šmihela in njegovega zaledja bo prav gotovo vplivala tudi v OPN načrtovana izgradnja novih prometnic, posledično pa tudi prevrednotenje obstoječih. Do industrijske dobe v 19. stoletju so bile prometnice enakovreden del naselbinske zasnove, po tem obdobju pa je promet postajal vse pomembnejši in so ga začeli reševati vse bolj avtonomno v primerjavi z drugimi naselbinskimi vsebinami. Za razvoj Šmihela, kot za celoten desni breg reke Krke, je bila zlasti pomembna izgradnja Kandijskega mostu, s čimer so bili ustvarjeni pogoji za širitev mesta v smeri Kandije, Grma, Žabje vasi, Gotne vasi in Šmihela. S pospešeno izgradnjo individualnih stanovanjskih hiš na nekdanjih kmetijskih površinah v ožjem zaledju vasi in na območju Regrških košenic je pridobil vse bolj značaj spalnega naselja, ki je raslo brez pravega urbanističnega načrta. Zanj je značilna tlorisna zasnova šahovnice, ki jo definirajo parcele kvadratnega tlorisa, sredi katerih stojijo stanovanjske hiše podobnega tlorisa (npr. Šukljetovala ulica). Nove stanovanjske soseske so rasle ob starih, v osnovi še srednjeveških cestah, teh pa niso posodabljali. Tako smo priča pravemu anahronizmu, ki pa še kako izkazuje (ne)razvitost določenega mestnega predela ali kar celotnega mesta kot takega in se kaže v dejstvu, da je Mestna občina Novo mesto začela šele leta 2009 z bolj resnimi dejavnostmi glede rekonstrukcije Smrečnikove ulice mimo vrtnarije ter izgradnje pločnika za pešce, javne razsvetljave in avtobusnih postajališč od Šmihelskega križišča pri cerkvi v smeri Škrjanč. To pomeni, da obstoječa cestna infrastruktura ne samo da ne zadovoljuje osnovnih potreb krajanov, kot so varnost za pešce, možnosti za kolesarski promet itd., temveč da glede na status regionalne ceste tudi ne ustreza sodobnim prometnim zahtevam, saj je na nekaterih mestih tako ozka, da komajda omogoča varno srečevanje vozil.

Pri prenovi, ki je sicer šele v fazi izdelave projektne dokumentacije in odkupa potrebnih zemljišč, pa je tudi kar nekaj pasti. Najprej bo potrebno na novo ovrednotiti nekdanji osrednji vaški prostor ob cerkvi ter poiskati ustrezne rešitve tako za pešce kot tudi mirujoči in tekoči promet. Vse tri prometne aktivnosti namreč potekajo na zelo majhnem in omejenem prostoru, zaradi česar je varnost udeležencev v prometu izredno vprašljiva. Na eni strani bo tako treba poskrbeti za izgradnjo pešcem namenjene ploščadi pred glavnim vhodom v samostansko poslopje na Smrečnikovi ulici kot tudi za ustrezen in obenem varen dostop do cerkve in župnišča. V ta namen bo verjetno treba nekoliko premakniti cestišče na današnja parkirišča ob cerkvenem opornem zidu, ta pa nadomestiti z novimi, ki naj bi bila začasna in seveda s soglasjem Škofije Novo mesto urejena na lokaciji manjše zgradbe, ki stoji ob glavnem samostanskem poslopiju ob Smrečnikovi ulici in za katero je predvidena rušitev. Ob tem pa si je treba prizadevati, da bo odprti javni prostor dobil kakovostno urbano podobo, ki mora poleg rekonstrukcije cestišč in izgradnje pločnikov vsebovati predvsem značaj prostora ustrezno parterno ureditev prostora tako okoli cerkve kot v stičišču obeh cest in izbrane elemente mestnega pohištva, kot so klopi, smetnjaki, stojala za kolesa, cestne svetilke ipd.

Prenovo odprtega prostora v središču Šmihela bo mogoče v celosti uresničiti šele, ko bodo skladno z OPN zgrajene nove prometnice, zlasti obvozna regionalna ce-

Pogled na Šmihel z začetka 20. stoletja iz današnje Smrečnikove ulice. Hiša Heferletove stare vrtnarije v ospredju še vedno stoji. Knjižnica Mirana Jarca. Posebne zbirke Boga Komelja.

Današnja veduta Šmihela z železniškim viaduktom, ki je grobo posegel v silhueto naselja. Foto: Tomaž Golob.

sta, ki bo pri pokopališču zapustila obstoječo traso Šmihelske ceste in nato potekala ob zahodni strani osnovne šole ob železniški progi do stičišča Šmihelske ceste in ulice K Roku. Na to cesto se bo navezala tudi nova lokalna cesta iz križišča ob cerkvi, ki se bo nadaljevala pod železniško progo do šolskega centra s ciljem navezave na načrtovano zahodno mestno obvoznico. V tem predelu mesta bo prav gotovo treba zgraditi tudi dodatna parkirišča, tako za potrebe šolskega centra kot tudi javna vrste »park and ride« (parkiranje za plačilo, ki pokrije tudi strošek javnega prevoza do izbranega cilja v mestu in nazaj). Po drugi strani pa obstaja velika nevarnost, da bi do uresničitve vseh načrtovanih novih prometnic v južnem

in zahodnem delu mesta rekonstruirana cesta na Smrečnikovi ulici prevzela del prometa s Kandijske ceste, kar bi za Šmihel pomenilo nemalo težav. Tu se spet odpira stara rana zamujenih priložnosti izgradnje nove regionalne ceste pred pozidavo Smrečnikove ulice, ki bi povezovala vzhodni in zahodni del mesta na desnem bregu reke Krke in ki bi se navezovala na današnjo Šmihelsko cesto bodisi v območju bolnišničnega kompleksa bodisi v okolici

Literatura:

700 let župnije Novo mesto – Šmihel, Novo mesto 1995.

Intervju z direktorjem Zavoda Friderika Irenjeja Barage Janezom Grilom. Šmihelčan. Glasilo Krajevne skupnosti Šmihel, št. 1, letnik 3, december 2008, str. 12–13.

šmihelskega pokopališča. Bojim se, da so v hudi zmoti tisti, ki menijo, da bosta južna in zahodna obvoznica, katerih izgradnja se vse bolj prestavlja daleč v prihodnost, razbremenili Kandijsko cesto, ki tudi po napovedani prenovi ne bo povsem ustrezala sodobnim prometnim standardom. Morda bo res razbremenjena tovarnega prometa, avtomobilski jo bo pa še vedno dušil, kot duši še preostale stanovalce in dejavnosti, ki vztrajajo ob njej.

Glavni trg: Obtežene fasade

Besedilo in fotografije: Tomaž Levičar

Ljudje pogosto nimajo mere, sploh podjetniki težko razumejo moto, da je manj neredko več. Eden takih primerov kriči s pročelja hiše Glavni trg 1, kjer srebrarna in zlatarna Karat na vseh možnih delih pritličnega kosa fasade s tablami opozarja nase. Karat, Karat, Karat, Karat, Karat, Karat. Šestkrat, če sem štel prav. In ker zgledi vlečejo in se dober glas ne širi le v sosednjo vas, pač pa tudi v sosednji lokal, se na isti fasadi zgodi tudi: Žefran, Žefran, Žefran, Žefran. In zatem še, logično, Cvetličarna Arkade, ta zgolj dvakrat. Le ključar Žare je še dandanes zadovoljen z eno samo tablo. Morda je še ta tu preveč. Na Glavnem trgu 14 pa nekako podobna situacija. Lokalov cel kup in vsak mora seveda imeti svojo tablo ali pač dve in vsaka mora seveda biti povsem posebna v dimenzijah, materialih, barvah. Potem naj se pa človek znajde in poleg tega še uživa v tem prostoru?

Nevarno ob kapelici

Kako prav pride vsak centimeter na nič kaj razkošno širokih novomeških pločnikov, pešci dobro vedo, še najbolj starejši ter mame z otroškimi vozički. Reč pride še bolj do izraza v zasneženih dneh in redkih trenutkih, ko se v mestu znajde kaj več ljudi. A da bi bili pločniki še malo ožji, poskrbi paleta podjetnežev, ki svoje oglasne panojčke nameščajo po pločnikih. Kot bi že cela plejada bolj ali manj v oči vpijočih izveskov in plakatov po fasadah in v izložbah ne bila dovolj za pritegnitev kupcev.

Občina gradi, zima razgradi

Občina je lani uredila lepo stopnišče med Skalickega in Padersičevo ulico. Celo z otroškim vozičkom ali s kolesom se lahko kdo spusti po klančini. Tudi svetila so namestili. Ta resnici na ljubo le malo časa delajo. Praviloma so v kakem kratkem stiku. Ampak brez luči bo že šlo. Sedaj je večje vprašanje, koliko let bo stopnišče sploh zdržalo, ko ga je pa že prva zima dodobra oklestila. Sol in zmrzal sta naredili svoje. Gradbinci vedo, da kar se na začetku zdi poceni, ni tako tudi na koncu. In s tem stopniščem bo najbrž podobno – ker so se namenili nekaj prihraniti s tem, da so se odpovedali boljšemu betonu, bo skozi leta treba dodati, ko bo treba popraviti njegovo razpadanje. Morda prvič že letos, da ne bo leto za tem vse skupaj še dražje.

Drek, pa taki meščani

V Novem mestu, kakor še v kakem drugem mestu, obstaja predpis, da je treba za psi pobirati iztrebke. Toda premnogi Novomeščani pa najbrž tudi Novomeščanke za svojim psom iztrebkov ne poberejo. Zato je hoja po ulicah včasih prava ruleta. Prizanešeno ni niti otrokom na igriščih, kamor očitno nekateri zapeljejo psa, kjer se ta podela, njegov skrbnik pa le odvrne pogled in odkoraka dalje. Takim najbrž niti kazni ne bi pomagala.

Čudna so pota županova

13. februar 2010

Prva letošnja seja občinskega sveta Mestne občine Novo mesto 28. januarja 2010 (uradno 27. redna seja) je bila najkrajša redna seja za časa mojega enoletnega svetnikovanja. Vse kaže, da so dnevni red že vnaprej oblikovali tako, da župan in svetniki ne bi zamudili razglasitve občinskega športnika leta 2010 ob 18. uri (seja se vedno začne ob 16. uri). Prvih 6 točk dnevnega reda (prve tri so proceduralne, druge tri pa so že vsebinske) je zletelo mimo z bliskovito naglico in brez posebne razprave. Predlog odloka o oskrbi s pitno vodo v občini (druga obravnava), Predlog odloka o spremembah in dopolnitvah odloka o komunalnih taksah (druga obravnava) ter Predlog odloka o programu opremljanja stavbnih zemljišč za območje Kanalizacija Jugorje (predlog za skrajšani postopek) očitno niso bile teme, ki bi posebej vznemirjale svetnike.

Čisto drugače pa je bilo s sedmo točko dnevnega reda z naslovom Ustanovitev stavbne pravice na nepremičninah par. št. 636/1, 636/2, 637/1, 637/2, 638, 639, 643/1, 643/2, 643/3, 646/1, 646/2, 646/3, 647/1, 647/2, 647/3, 648/1, 649/1, 650/3, 650/4, 650/5, 651/1, vse k. o. Kandija za izgradnjo objekta A3 – Poslovni objekt s parkirno hišo pri Zdravstvenem domu Novo mesto. Že iz nemogoče dolgega naslova bi se dalo sklepati, da bo zadeva hudo zapletena. In dejansko se je zapletalo pri skoraj vseh določbah predstavljenega gradiva. Jasno je predvsem to, da gre za objekt, ki ga mesto potrebuje. Kdor koli se je že kdaj mučil s parkiranjem pred novomeškim zdravstvenim domom, ve, da je nova ureditev parkirišča tam krvavo potrebna. Jasno je tudi, da za ta prostor veljajo določila Ureditvenega načrta zdravstvenega kompleksa Novo mesto, ki na mestu med zdravstvenim domom in nastajajočo novo Šmihelsko cesto vzporedno z železniško progo predpisuje izgradnjo poslovnega objekta s parkirno hišo. Ta naj bi obsegala do tri kletne etaže, pritlično etažo in eno nadstropje, s tem da se parkiranje predvideva predvsem v kletnih etažah in pritličju. Prav tako je jasno, da bi bilo treba ta objekt zgraditi čim prej, po možnosti sočasno z odprtjem nove Šmihelske ceste, ki se načrtuje za drugo polovico naslednjega leta.

Od tod naprej pa same nejasnosti. Podelitev stavbne pravice je namreč le ena izmed treh možnosti, ki jih ima občina, ki razpolaga z zemljiščem, denarja za gradnjo pa nima. Institut stavbne pravice omogoča imetniku stavbne pravice, da ima lastninsko pravico zgolj na zgradbi, lastnik zemljišča (občina) pa ima pravico do nadomestila (predvidoma 50 000 EUR na leto). Stavbna pravica naj bi se podelila za 30 let, potem pa bi stavba prešla v občinsko last. Drugi dve možnosti sta javno-zasebno partnerstvo in odprodaja zemljišča. Svetnike je motilo predvsem to, da niso bile preigrane vse te možnosti, ampak je bila predstavljena le ena. Gre namreč za veliko denarja in v odsotnosti resnih ekonomskih analiz je lahko vsaka odločitev sporna. Poleg tega je predlog javnega poziva nastavljen tako, da lahko bodočega imetnika stavbe sili k varčevanju prostora na škodo uporabnikov (ožji parkirni prostori in podobno). Oblikovanje javnega poziva mora biti strokovno podkovan in uravnoteženo. Če temu ni tako, lahko po eni strani pride do oškodovanja občinskega premoženja in javnega interesa, po drugi strani pa do situacije, ko zaradi zaostrenih pogojev ne bi dobili nobene interesa, kar bi bilo še slabše. Pri vsej stvari je zanimivo tudi to, da gre v tej zadevi za odločitev, ki je po zakonu v pristojnosti župana. Ali se s tem izkazuje velik demokratični čut župana, ki želi zadeve iz svoje pristojnosti deliti tudi z občinskim svetom, ali gre za preložitve odgovornosti v primeru poloma? Kakor koli – jaz si ta

kšnega predloga nisem upal podpreti, kar pa ni veljalo za večino svetnikov, ki so predlogu občinske uprave in župana (ob upoštevanju pripomb) vendarle zaupali. Kot občan, ki bi rad čim prej normalno parkiral pred zdravstvenim domom, si želim, da imajo prav oni drugi ...

Po več kot eni uri spet preidemo na »lahkotnejše« teme, kot je npr. potrditev mandata ravnatelja glasbene šole Zdravka Hribarja in podobno. Zadnja točka je po tradiciji namenjena svetniškim pobudam in vprašanjem. Odgovori na moja dosedanja vprašanja mi niso dali posebne spodbude, da bi tokrat spet zastavil kakšno novo. Cilj kratkega dnevnega reda seje, da se ta konča pred podelitvijo naslova športnika leta, je bil na koncu izpolnjen.

Februarska (28. redna) seja Občinskega sveta Mestne občine Novo mesto bo v četrtek, 4. marca (majhna zamuda glede na to, da je bila tudi oktobrska revolucija šele novembra, nas res ne bi smela motiti). Glavna »zvezda večera« bo verjetno druga obravnava predloga odloka o proračunu Mestne občine za leto 2010 pod točko 6. Do prihodnjic!

13. marec 2010

Je že skoraj sredina marca, Park pa še ni izšel. Kot vse kaže, mi ne preostane drugega, kot da svoje pisanje izpred enega meseca dopolnim še z »zanimivostmi« druge letošnje (sicer 28. redne seje), ki je bila 4. marca, sicer bo takšno pisanje izpadlo hudo za časom.

Začetek seje so zaznamovale tehnične težave s prikazovalnikom glasovanja po posameznih svetniških mestih na ekranu, zato smo med sejo spet dvigovali zelene in rdeče kartončke, namesto da bi pritiskali gumb očitno nezanesljive elektronike (to je bila že njena druga odpoved v dobrega pol leta). Sprejemanje proračuna za leto 2010 je po pričakovanju zasenčilo vse ostale točke dnevnega reda, pa čeprav je bilo kar nekaj takšnih, ki bi si zaslužile pozornost. Med te lahko štejemo tudi nekatere komunalne teme, kot npr. prve obravnave predlogov odlokov o odvajanju in čiščenju komunalne in padavinske vode ter o izvajanju javne službe ravnanja s komunalnimi odpadki. Ta odloka v bistvu le regulirata posledice onesnaževanja, žal pa iz njih ni razvidno, kako se bomo lotili vzrokov ter zmanjšali količine odpadnih vod in smeti. Ampak kot kaže, bi bila takšna vsebina, ki posega na strateško in globalno raven, že prehud zalogaj za lokalne operative akte.

Prav tako je razmeroma mirno potekala prva obravnava dopolnjenega osnutka odloka o spremembah in dopolnitvah Odloka o lokacijskem načrtu Revoza. Ta poleg načrtovanih prostorskih ureditev znotraj območja tovarne, ki so pogojeni s tehnologijo proizvodnje, določa tudi, kako se bo oblikoval stik tega ogromnega industrijskega območja sredi mesta z okoliškim mestnim prostorom (in tega stika je kar 4 kilometre!). Večina pripomb in predlogov, ki so se nanašali predvsem na ureditev neugodnega stika z območjem gradu Grm ter ureditev območja ob Težki vodi, je bilo izrečenih že na Odboru za okolje in prostor, medtem ko na seji sveta prave razprave skorajda ni bilo. Kljub temu je prevladal vtis, da se pripravljavci trudijo pripraviti dokument, ki bo do mesta prijazen in bo skušal omiliti posledice nesrečne umeščenosti tovarne, ki je dediščina napačnih prostorskih odločitev predhodnih generacij.

Neopazno in brez razprave je šla mimo tudi točka o podelitvi priznanj in nagrad Mestne občine za leto 2009. Svet je soglasno potrdil predloge sklepov Komisije za priznanja in nagrade, ki jo vodi Janez Pezelj, in sicer, da se

Mitja Simič, fotografija Boštjan Pucelj

naziv častnega občana mestne občine Novo mesto podeli rednemu članu Evropske akademije znanosti in umetnosti prof. dr. Milčku Komelju (na predlog Društva Novo mesto) ter da se nagrado mestne občine podeli zdravnici Sonji Cimerman Steklasa in vodi upravne enote Jožetu Preskarju, Trdinovo nagrado pa slikarju Marijanu Mazniku ter pisatelju Damijanu Šinigoju. Nagrade bodo podeljene na občinski praznik 7. aprila 2010.

Edina točka dnevnega reda, ki je poleg proračuna zbudila veliko polemik, je bil Poslovni načrt Komunale Novo mesto, d. o. o., za leto 2010. Že na začetku seje je bila na predlog svetnikov iz SDS ta točka dnevnega reda spremenjena iz zgolj seznanitve v sprejem poslovnega načrta. Pri vsej stvari gre namreč za določeno vsoto subvencij občine, ki je po mnenju predstavnikov Komunale že vgrajena v letošnji proračun (ki je bil sprejet slabo uro pred to točko), medtem ko je direktor občinske uprave trdil nasprotno. Ker bi nesprejem tega dokumenta lahko resno ogrozil delovanje Komunale kot gospodarske družbe, je bila na koncu sprejeta salomonška odločitev, da se letni program sprejme in uskladi s sprejetim proračunom.

O proračunu tokrat ne bi zgubljal preveč besed. Razprava je trajala skoraj eno uro in pol in je v nekaterih dialogih med županom in svetnikom Adolfom Zupanom postajala že prav mučna. Zadnji je vložil veliko amandmajev, s katerimi je skušal uvesti določeno odgovornost za prekomerno zadolževanje, vendar je ostal nerazumljen (tudi jaz nisem razumel prav vsega). Tudi številni amandmaji Mojce Novak so ostali »na suhem« – med drugim svetniki niso podprli ohranitve dosedanje proračunske postavke za revijo Rast, ampak so potrdili njeno 10-odstotno zmanjšanje, s čimer je lahko ogroženo nadaljnje izhajanje te pomembne regionalne revije s kulturno in prosvetno tematiko. Proračun je bil na koncu z veliko večino glasov potrjen in župan je bil vidno zadovoljen. Prav veliko razlogov za veselje pa trenutno Novomeščani najbrž nimamo. Do prihodnjic!

Pripis uredništva: Mitja Simič je član občinskega sveta Mestne občine Novo mesto, izvoljen na nestrankarski listi Društva Novo mesto.

V Novem mestu deluje Regijski NVO center, ki z različnimi izobraževalnimi, informacijskimi, svetovalnimi in povezovalnimi aktivnostmi nudi celostno podporo nevladnim organizacijam (društvom, zasebnim zavodom in ustanovam), ki se pri svojem delu srečujejo z različnimi finančnimi, informacijskimi, organizacijskimi in drugimi ovirami. Regijski NVO center zato nudi različne brezplačne aktivnosti s katerimi želi prispevati k njihovi boljši prepoznavnosti, usposobljenosti in razvoju.

Informiranje, mreženje in sodelovanje: Dnevne objave dogodkov, razpisov, novic na spletnem portalu www.nevladnik.info, e-obveščanje, izdelava spletnih strani za NVO

Svetovanje in storitve: pravno, finančno in računovodsko svetovanje, svetovanje pri javnih razpisih, izposoja tehnične opreme

Usposabljanja in izobraževanja: računalniško opismenjevanje, organizacija javnih dogodkov, komuniciranje z mediji, fotografija, zbiranje sredstev, retorika, davčni vidiki poslovanja, civilni dialog, uvajanje sistema kakovosti

Krepitev civilnega dialoga: Sodelovanje v posvetovalnih procesih, vplivanja na politike na lokalni in regionalni ravni

Promocija NVO sektorja: Osveščanje splošne in posebnih javnosti (mediji, gospodarstvo, javna uprava) o vlogi NVO: delavnice za medije in javno upravo, radijske in TV oddaje, promocijski filmi o NVO

Mreženje: organizacija bazarjev, promocijske kampanje, izdaja brošure o NVO po področjih delovanja (sociala, kultura, kmetijstvo, zdravstvo, človekove pravice, izobraževanje itd.)

AKTUALNE AKTIVNOSTI NA KATERE SE LAHKO PRIJAVITE:

- Nadaljevalna delavnica **Retorika in javno nastopanje**, 13. april 2010, ob 16. uri, (novinarka Anja Hlača)
- Finančno in pravno svetovanje ter tehnična pomoč pri javnih razpisih

Izvajalec Regijskega NVO centra je Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, financira pa ga Evropska unija iz sredstev Evropskega socialnega sklada.

Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto - DRPD, Rozmanova ulica 30, 8000 Novo mesto
Kontaktne osebe: Maja Žunič, Tina Cigler, Tel: 041 925 405, E-pošta: drpdnm@yahoo.com

www.nevladnik.info

16. in 17. julij
predprodaja vstopnic do 1. maja:
20€

www.svic.si

park
medijski sponzor

Spregledali interese študentov

Luka Blažič, foto Boštjan Pucelj

V zadnjem desetletju je ureditev študentskega dela doživela že veliko popravkov in dopolnil. Osnovni koncesijski dajatvi sta bili dodani novi davščini, in sicer za izgradnjo študentskih domov in za štipendijski sklad. Priznani stroški koncesionarjev in sredstva za študentske organizacije so se zmanjšali, omejilo se je število ur dela.

Spodbuda za delo na črno

Če so se prejšnje vlade študentskega dela lotile na način tankega rezanja kraškega pršuta, ima ta vlada namen zarezati v ureditev, kot babica nareže poli salamo – na prst debele kolobarje. Po neuradnih podatkih naj bi namreč ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) v vladno usklajevanje poslalo predlog, ki predvideva skoraj 100-odstotno povečanje skupne obremenitve izplačil študentom, in sicer na račun polnjenja blagajne pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Bistveno naj bi se spremenila tudi razmerja pri delitvi koncesijskih dajatev, zlasti na škodo študentskih servisov. Skupna obremenitev študentskega dela naj bi tako znašala blizu trideset odstotkov. Račun povečanja dajatev bo seveda

plačalo slovensko gospodarstvo. In ta račun je sorazmerno visok, 46 mln EUR na leto, če smo natančni. Nalaganje novih bremen delodajalcem v času recesije ne samo da ni smotno, ampak celo kliče po delu na črno. Veliko manjših podjetij v sektorju, v katerem se plačuje predvsem z gotovino, bo v zasledovanju konkurenčne predno-

Najbolj v nebo vpijajoč primer zavajanja je trditev, da študentsko delo opravljajo »večni« študentje pri tridesetih, ki jih delodajalci namesto redne zaposlitve raje plačujejo prek stroškovno prijaznejših študentskih napotnic. Trditev ne vzdrži niti najmanjše kritične presoje. Po zadnjih dostopnih podatkih Davčne uprave RS namreč glavino študentskega dela, tj. 80 odstotkov, opravijo mladi do vključno 23. leta starosti. Starih 30 let in več, ki delajo prek napotnice, pa je v strukturi manj kot dva promila ali 256 ljudi v letu 2008.

sti prisiljeno študente zaposlovati mimo zakona. Študent bo na napotnico delal le uro ali dve na dan, preostanek delovnika pa bo plačan na roke. Srečanje z izigravanjem pravnega reda že na začetku poslovne poti mladih zagotovo ni najbolj vzorno dejanje države.

Upokojenci proti študentom

Zakon o malem delu dodeljuje pravico do začasnih in občnih del brez zamrznitve pokojnine tudi upokojencem. V tem pogledu vlada napačno izenačuje tiste na začetku in tiste na koncu poslovne kariere. Zavedati se je treba, da imajo vsi upokojenci že zagotovljen stalen mesečni dohodek, medtem ko štipendije prejema le dobra petina vseh študentov in da te dosegajo le slabo tretjino povprečne mesečne pokojnine. Z vstopom upokojencev na trg malega dela bodo študentje dobili močno nelojalno konkurenco. Poleg že zagotovljene eksistence in velike številčne premoči upokojenci svoj urnik ne rabijo prilagajati šolskim obveznostim. Zato bodo pripravljeni delati za manj denarja in vse dni v tednu. Povpraševanje po malem delu je neelastično in povečana ponudba delovne sile nanj ne bo vplivala. Tako lahko z veliko gotovostjo predvidevamo, da bodo študentje izgubili delo na račun bolj prilagodljive delovne sile.

Zavajajoči »podatki«

V zadnjem mesecu se je v medijih pojavilo kar nekaj napačnih ali celo namerno zavajajočih trditev o študentskem delu. Najbolj v nebo vpijajoč primer zavajanja je trditev, da študentsko delo opravljajo »večni« študentje pri tridesetih, ki jih delodajalci namesto redne zaposlitve raje plačujejo prek stroškovno prijaznejših študentskih napotnic. Trditev ne vzdrži niti najmanjše kritične presoje. Po zadnjih dostopnih podatkih Davčne uprave RS namreč glavino študentskega dela, tj. 80 odstotkov, opravijo mladi do vključno 23. leta starosti. Starih 30 let in več, ki delajo prek napotnice, pa je v strukturi manj kot dva promila ali 256 ljudi v letu 2008. Dokončnemu padcu teze prispeva podatek istega državnega organa, da 85 odstotkov dijakov in študentov prek napotnice zasluži manj kot 340 EUR na mesec. Velikokrat se tudi zmotno navaja, da je študentsko delo slovenski unikum. To seveda ne drži. Večina evropskih držav pozna institucionalno delo ob študiju in na Danskem, v Nemčiji in Avstriji je delež mladih, ki opravljajo takšno delo, višji od 65 odstotkov, kolikor znaša slovenski delež.

Konec študentskih servisov

V zadnjih desetih letih so se priznani stroški koncesionarjev – študentskih servisov znižali za 40 odstotkov in skoraj polovica agencij za posredovanje študentskih del v zadnjih petih letih ni zdržala pritiska zmanjšanih neto prilivov. Od 85 servisov leta 2004 jih deluje le še 48. Pri tem pa MDDSZ ugotavlja, da se danes »okoli 10 do 15

V javnosti se praviloma v kontekstu študentskih skupnosti omenjajo samo Študentska organizacija Slovenije in študentske organizacije univerz. Na lokalne organizacije – študentska društva – se največkrat pozabi. V luči vsesplošnega javnega linča, osebnih diskvalifikacij in napačnih navajanj, ki jih medijem na pladnju servirajo razočarani politični podmladki ter od MDDSZ najeta agencija za medijsko načrtovanje, to niti ni tako slabo. Toda ob tem se pozablja na najbolj reprezentativne študentske entitete, v katere je po zadnjih podatkih včlanjenih prek 24 300 študentov. Študentska društva so v dobrem desetletju delovanja postala ponekod edina lokalna kulturno-izobraževalna središča z zavidljivimi letnimi produkcijami.

Študentskih servisov spopada z resno eksistenčno krizo. Glede na zadnje neuradne podatke iz MDDSZ se koncesionarjem piše še bistveno slabše. Zakon o malem delu naj bi namreč predvideval še nadaljnje polovično zmanjšanje priznanih stroškov. Zmanjševanje zasleduje cilj enega od izhodišč zakona, da naj bi študentsko delo posredovale izključno neprofitne organizacije, vendar je tako rigorozno zmanjševanje absurdno. Dvoodstotno nadomestilo za posredovanje študentskih del pomeni popolno ukinitve vseh subvencij in ugodnosti za študente, ukinitve avansiranja plačil, brezplačnih telefonov in kratkih sporočil za informacije o prostih delovnih mestih, ukinitve sponzoriranja ali oglaševanja in zaprtje večine poslovalnic. Sledeči ukrep, ki bo še naknadno zmanjšal dostopnost do dela in posledično študija, je nerazumljivo uvajanje dodatnih obrazcev in poročil za podjetja, ki želijo zaposliti delavca prek malega dela. Vse kaže, da bodo mala dela posredovali samo še Zavodi za zaposlovanje in upokojska društva.

Konec samostojnosti študentskih organizacij

V začetnih izhodiščih reforme študentskega dela v decembru 2009 se je pojavila ideja, da bi del koncesijske dajatve, ki sedaj pripada študentskim organizacijam, razpolovili in prek javnih razpisov delili na vse mladinske organizacije. V prevodu to pomeni financiranje tudi političnih podmladkov in ironično zahtevo kandidiranja na javni razpis s projekti protivladnih demonstracij ali organiziranja civilne nepokorščine. Argument nedopustnega poseganja v avtonomijo študentskih organizacij in očitek o financiranju svojih podmladkov naj bi MDDSZ prepričala v opustitev zadevnih predlogov. Tako novi predlog na videz ohranja enako stopnjo financiranja obštudijskih dejavnosti, vendar le v prvem letu veljavnosti zakona. Vsako naslednje leto naj bi se delež, namenjen študentskim prostočasnim dejavnostim, zmanjšal za kar pol koncesijske točke ali 12,5 odstotka. Zaradi postopnega zmanjševanja pravic iz naslova koncesij, pričakovanega povečanja dela na črno, obsežnejše birokracije in strogih časovnih omejitev opravljanja malega dela se študentskim organizacijam upravičeno tresejo hlače.

V javnosti se praviloma v kontekstu študentskih skupnosti omenjajo samo Študentska organizacija Slovenije in študentske organizacije univerz. Na lokalne organizacije – študentska društva – se največkrat pozabi. V luči vsesplošnega javnega linča, osebnih diskvalifikacij in napačnih navajanj, ki jih medijem na pladnju servirajo razočarani politični podmladki ter od MDDSZ najeta agencija za medijsko načrtovanje, to niti ni tako slabo. Toda ob tem se pozablja na najbolj reprezentativne študentske entitete, v katere je po zadnjih podatkih včlanjenih prek 24 300 študentov. Študentska društva so v dobrem desetletju delovanja postala ponekod edina lokalna kulturno-izobraževalna središča z zavidljivimi letnimi produkcijami. V letu 2009 je tako 55 članov Zveze študentskih klubov Slovenije (Zveze ŠKIS) organiziralo skupaj 7988 dogodkov, na katere je prišlo 506 150 obiskovalcev. Skupaj so sofinancirali 1037 različnih subvencij, ki so zadevale 25 700 deležnikov in prek 360 humanitarnih in socialnih akcij pomagali 4180 študentom. Vse leto je bilo na voljo 41 informacijskih centrov s 97 t. i. e-točkami (brezplačni dostop do računalnika z dostopom do interneta), ki jih je uporabljalo skupaj 49 200 uporabnikov. Izdanih je bilo

75 knjig v skupni nakladi 59 750 izvodov, izšlo pa je še 272 časopisov in informativnih publikacij v skupni nakladi 239 600 izvodov. Ob tako močno razpršeni dejavnosti študentskih društev bi pričakoval večjo samozavest Zveze ŠKIS pri nastopanju v medijih in prodornejšo lobiranje poslancev v regiji.

Rešitve

Predlog zakona naj bi predvideval tudi nekaj dobrodošliih novosti, misleč predvsem na formalno priznanje delovnih izkušenj v okviru malega dela. Vendar je dobro premišljenih in zaželenih rešitev v predlogu Zakona o malem delu bistveno premalo. Po neuradnih podatkih v gradivu ni moč zaslediti predloga Študentske organizacije Slovenije za vzpostavitev skupne e-evidence vpisanih oseb na izobraževalne ustanove. Največja težava pri odpravi fiktivnih vpisov v študijske programe je prav pomanjkanje skupne evidence študentov, kar omogoča večkratno zaporedno vpisovanje v različne visokošolske programe in s tem umetno podaljševanje statusa. V zasledovanju

izboljšanja ureditve študentskega dela, odpravi anomalij in boljše zaposljivosti mladih diplomantov MDDSZ predlagam naslednje rešitve. Izenačitev vrstnega reda prednostnih izplačil iz stečajne mase izvajalcev malega dela z redno zaposlenimi v primeru stečaja. Izboljšanje nadzora nad panogo, predvsem prek skupne e-evidence in dnevnega e-sporočanja agencij začasna dela Inšpektoratu RS za delo o izdanih napotnicah. Nadalje predlagam, da se zdajšnji koncesijski dajatvi doda še prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v višini 5 odstotkov (za dijake in študente) ali 15 odstotkov (za upokojeince) ter dodatna koncesijska dajatev v višini 1 odstotka za subvencioniranje prve zaposlitve ali samozaposlitve mladih diplomantov. Zaradi prispevka za zavarovanje naj se država odpove davku na dodano vrednost. Tako bi skupna obremenitev malega dela študentov znašala 20, za upokojeince pa 30 odstotkov.

Pripis uredništva: Luka Blažič je urednik Almanaha Zveze ŠKIS, ki vsako leto izide pri Založbi Goga.

hostel Situla

Siti, naspani in nasmejani.

Hostel SITULA
Dilančeva ulica 1
8000 Novo mesto
T: + 386 7 394 20 00
M: + 386 51 607 869

situla@situla.si

srečajte zgodbe daljne preteklosti

www.situla.si

Razvojno izobraževalni
center Novo mesto

RICEV KOTIČEK

Vabilo izvajalcem za prijavo na Teden vseživljenjskega učenja

Teden vseživljenjskega učenja (TVU) je najvidnejša promocijska kampanja na področju izobraževanja in učenja v Sloveniji. Projekt usklajujejo na Andragoškem centru Slovenije in ga prirejajo v sodelovanju s stotinami ustanov, skupin in posameznikov po vsej državi pa tudi onkraj naših meja. Z njim opozarjajo slovensko javnost na vseprisotnost in pomembnost učenja na vseh ravneh človekovega življenja. Izvajalci in udeleženci projekta prispevamo k udeležanju slogana »Slovenija, učeča se dežela«.

Jubilejni, petnajsti TVU bo vključeval prireditve, ki bodo izpeljane v uradnem terminu (od 17. do 23. maja 2010) in razširjenem terminu (od 1. maja do 30. junija 2010). Med vodilnimi temami letošnjega TVU 2010 je tudi **Evropsko leto boja proti revščini in socialni izključenosti (EL 2010)**. Opozarjali bomo na vlogo izobraževanja odraslih in vseživljenjskega učenja pri preprečevanju in/ali preseganju začaranega kroga revščine in socialne izključenosti.

RIC Novo mesto, ki je v projekt vključen že od vsega začetka in skupaj z mnogimi izvajalci vsako leto ponudi številne različne dogodke, bo tudi letos koordinator TVU v našem okolju. Vabimo vse, ki se želite pridružiti temu festivalu učenja, da nam to sporočite na ric-info@ric-nm.si. Na spletni strani www.ric-nm.si najdete tudi obrazec za prijavo na prireditev. Za več informacij pokličite 07 393 45 66 ali 041 555 870.

Dodatne informacije o vseh programih Razvojno izobraževalnega centra Novo mesto lahko dobite vsak delavnik med 8. in 18. uro, na Ljubljanski cesti 28 v Novem mestu, po telefonu 07/393 45 50, na spletnem naslovu www.ric-nm.si ali po elektronski pošti na ric@ric-nm.si.

DOŽIVLJATE KAKRŠNOKOLI OBLIKO NASILJA?

FIZIČNO?

SPOLNO?

PSIHIČNO?

LAHKO SE UMAKNETE!

Nudimo vam varen prostor,
kamor se lahko zatečete pred nasiljem
in si ob pomoči in podpori
svetovalk in sostanovalk
na novo uredite življenje
ali pa se pridružite skupini za samopomoč
vsak torek od 16.30 do 18.30.

Društvo življenje brez nasilja Novo mesto
Rozmanova ulica 10
p. p. 345, 8000 Novo mesto
www.vamahisanovalomesto.si
društvo.dzbn.nm@gmail.com
vamahisa.nm@gmail.com

**Pokličete nas lahko vsak delovnik
od 9.00 do 14.00 ure.**

VARNA HIŠA - Novo mesto

07/ 33 26 895

031 393 614

- če doživljate kakršnokoli obliko nasilja
- če Vas je danes prvič udaril ali če Vas že dalj časa pretepa
- če se ga bojite
- če Vas sili k spolnim odnosom oz. Vas posiljuje
- če Vam grozi in Vas izsiljuje
- če Vas ponižuje in zmerja
- če Vas nadzoruje na vsakem koraku
- če Vam prepoveduje stike s sorodniki in prijatelji
- če ne upošteva vaše volje, želja in sposobnosti

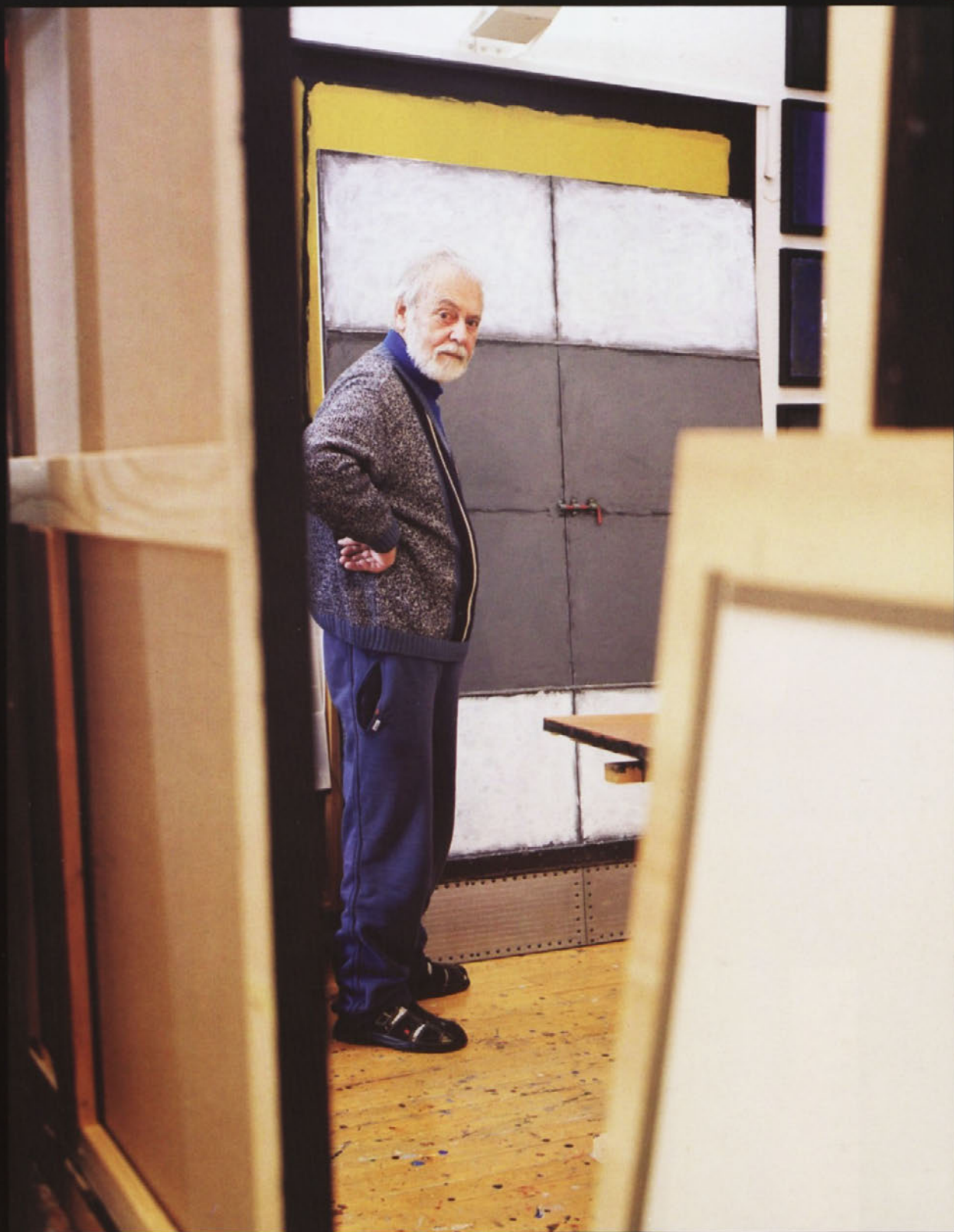
Jug – jugovzhod

Besedilo in fotografije:
Boštjan Pucelj

Kaj človek vidi, ko se zazre v debel rezbarsko obdelan bukov okvir, ki nosi jesensko olje na platnu. Otroci začnejo z naštevanjem prepoznanih oblik v podobi, srednješolci že iščejo svoje čustvene pretrese, študentje modrost mojstra, glavnini zaposlenih je to potrata časa, upokojenci pa govorijo o minulosti njihovega vladanja. Kaj nam umetnik sporoča? Sporoča nam odgovore, na katera si sami postavljamo vprašanja ali obratno. Kdo sploh je umetnik? Umetnik je človek, ki za svoje početje ne potrebuje razumnega razloga. Kateri je dober? Sicer zelo neumno vprašanje, pa vendar ... Zame je najboljši tisti, ki je iskren do svojega srca. Umetnike poznamo samo z vidika razstav, kritičnih objav, ekscesov ali dvomljivih anekdot. Da bi jih tolerirali, morda povabili na čaj ali jim kdaj odstopili parkirno mesto, moramo vstopiti v njihov svet. V svet, kjer je bistvo očem nevidno. V prispevkih bodo natisnjeni (v več epizodah) tisti ustvarjalci, ki so fizično ali čustveno tesno povezani z jugovzhodnim delom naše republike.

Nataša Mirtič ustvarja v grafiki. Grafika, narejena na papir, predstavlja odtis matrice oziroma plošče, ki jo ustvarjalec izdelava v negativu. Matrica je večinoma narejena v kovini, lahko pa je izdelana tudi v lesu, kamnu ali je iz plastične snovi. Nanjo se nanese barvo in položi na papir ter vse skupaj spusti skozi stiskalnico, prek katere nato dobimo končno malenkost – reliefno podobo. Novo mesto, prostor z bogato grafično tradicijo (Jakac, Lamut, Suhy), ima nedvomno sodobno silo, ki nadaljuje prepoznavnost tega medija v širšem prostoru našega časa. Nataša je osebno zelo skromna, v ideji zelo premišljena, v izvedbi dokaj igriva. Z znaki in s simboli pili odsev vsakdanjika, mu generira nove pomenske ravni ter vklaplja subtilne vsebinske poudarke. Nedavno je Nataša imela razstavo v galeriji Simulaker v Novem mestu in galeriji Inštituta Jožefa Štefana z naslovom RE:PRODUKT.

Bogdan Borčič je slikar in grafik, ki živi in ustvarja v Slovenj Gradcu. Na Dolenjsko ga vežejo leta od konca vojne do leta 1963, ko je tu živel z družino, ustvarjal in poučeval likovni pouk. Stanoval je na Glavnem trgu 2 v t. i. Fichtenuvovi hiši. Poleg tega redno obiskuje Galerijo Božidarja Jakca v Kostanjevici na Krki, kjer imajo urejen njegov Grafični kabinet. Tam vsako leto predstavi nove avtorske donacije tej galeriji. Je umetnik, ki kljub svojim letom gledalca vedno znova navdihuje s svežimi potezami, idejami tako v grafiki kot na slikarskih platnih. Pred nekaj leti je platno zamenjal kar z obrabljenimi vrati, ko je z barvo posegel v površino, s konstrukcijskimi elementi pa dodal globino. S tem je iz slike prešel v skulpturo. Dolenjski filmski ustvarjalci na čelu z novomeškim režiserjem Filipom Robarjem Dorinom in produkcijsko hišo Studio Vrtinec so posneli dokumentarni film z naslovom Skice za portret umetnika, ki govori o njegovi umetniški poti bivanja. Bogdan je imel najmanj 130 samostojnih in 550 skupinskih razstav, večkrat je bil nagrajen, leta 2005 pa je dobil Prešernovo nagrado, največje slovensko priznanje za kulturno dejavnost.

Sebastjan Šeremet in **Nejc Smodiš** sta slikarja, ilustratorja, kiparja in izdelovalca mask. Sta hiperaktivna skvota Narodnega doma, razstave se jima vrstijo vsak mesec in prav te dni razstavljata v Kulturnem centru Janeza Trdine z naslovom Črno upanje. Njune risbo so temačne, maske so grozljive, slike so tragikomične. Njun pogled oblikuje egoističen sodobni svet, poln pasti in dvomljivih namenov. Pravita, da njun pogled ni pesimističen, kot se zdi na prvi pogled, ampak predstavlja drugo plat kapitalističnega realizma. Navdih črpata iz vsakdanjega sranja. Delujeta tako v tandemu kot tudi v samostojni ediciji. Sta ustvarjalca, ki sta Narodnemu domu pognala motor. Medtem ko se večina meščanov pregovarja o biti ali podreti, sta Nejc in Seba že daleč v bistvu želja in skomin mimoidočega. Pred leti sta skupaj z Igorjem Obradinovičem in Marjanom Maznikom z razstavo Zadnji krik sokola napolnila Narodni dom, kot ga ni še nihče poprej in tudi ne kasneje. Najverjetneje pa si bodo morali meščani njima zahvaliti, da Narodni dom ni postal prazen duh časa, ampak leglo edine urbane alternative naše metropole.

Voda naša vsakdanja

Ko govorimo o kakovosti vode, moramo takoj na začetku poudariti, da leži Slovenija na območju, ki je na splošno bogato z vodami. Pomembno je tudi, da se ne srečujemo s problematiko pomanjkanja vode, s katero se ukvarja velika večina sveta. Praktično je vsa slovenska voda z redkimi izjemami kakovostna in primerna za pitje. Na splošno lahko govorimo o kakovostnih in zelo kakovostnih vodah v javnem vodovodnem omrežju. Poleg kakovosti, ki jo dnevno nadzorujejo akreditirani neodvisni laboratoriji, je voda iz vodovoda ustrezna in skladna z vsemi normativi, predvsem pa je do 1000-krat cenejša od enake količine ustekleničene vode. Če lahko na temu mestu dodam še svoje osebno mnenje, naj povem, da nisem zagovornik splošnega trenda kupovanja vode v plastenkah iz preprostega razloga, ker poznamo kakovost vode iz vodovoda in ker je uporaba ustekleničene vode sporna glede količine embalaže, ki pri tem ostaja. Ob upoštevanju dejstva, da naj bi odrasla oseba zaužila vsaj 1,5 litra vode/dan, na območju upravljanja pa oskrbujejo okoli 60 000 prebivalcev, lahko hitro izračunamo kar nekaj podatkov. Ob uporabi ustekleničene vode bi samo za pitje na leto proizvedli 22 milijonov steklenic. Da ne bo vse skupaj zvenelo kot reklama za povečanje prodaje, naj pojasnim, da teh 22 mil. plastenk vode po 1,5 litra predstavlja samo 0,7 % načrpane količine. Ugotovitev, ki sledi, je, da s pitjem vode iz pipe ne boste povečali prihodka Komunali, ampak kar nekaj svojega denarja prihranili, še večji

kot prihranek pa bo vaš prispevek k ohranitvi okolja. Konec koncev, v javnem vodovodu je voda pitna, čeprav se jo za neposredno uživanje porabi komaj kakšen odstotek, se pojavi vprašanje smiselnosti kupovanja drage embalirane vode. Tudi če kupujemo najcenejšo embalirano vodo (plastenko na dan), bomo na koncu leta za to porabili več kot 150 €.

V zadnjem času je veliko prahu dvignila raziskava, ki jo je opravil Zavod za zdravstveno varstvo Koper, s katero je nakazal problematiko mikrobiološke kakovosti vode v vodomatih, prav tako pa v javnost počasi pritekajo informacije o snoveh, ki jo vsebuje embalaža za vodo in ki ima velik vpliv na motnje v delovanju hormonskega sistema (vir: www.eko-planet.net/ekologija-nevarne-ne-ekoloske-plastenke.php). S kakovostjo vode, ki se polni v omenjeno embalažo, ni prav nič narobe, celo zelo dobra je, vendar pa je vse, kar je v povezavi s proizvodnjo, transportom, z odlaganjem in v končni fazi z nekoliko zmedenimi hormoni, zelo sporno in marsikdo bi se že skoraj vprašal: »Ja, saj res, zakaj pa res kupujemo to vodo?« Pa nas hitro prepriča na desetine reklam, velikanskih plakatov in oglasov, ki v nas hitro zatrejo dvom in nas vedno znova prepričajo, da iz vodovoda pijejo vodo samo tisti, ki nimajo za elegantno plastenko, ki tako lepo pristoji k vsakemu stilu, starosti in situaciji. Ker imajo od vsega skupaj veliko še trgovski lobi in konec koncev na kratki rok tudi države, je vsak sum v plastenko skoraj bogokletno dejanje.

Kakovost vode v javnem vodovodu

Kakovost vode iz vodnih virov, s katerimi upravlja Komunala Novo mesto kot izvajalec javne službe oskrbe s pitno vodo na območju osmih občin, nadzira ZZV Novo mesto, ki je v letu 2009 analiziral 591 vzorcev vode. Če povzamemo kratek povzetek iz letnega poročila, lahko ugotovimo, da je bila voda zdravstveno ustrezna na vseh vodovodih.

Rezultati analiz so ustrezni in voda je kakovostna. Vsem je znano, da postane v času povečanih padavin motna z rahlim rumeno-rjavkastim odtenkom, ki

v trenutku, ko jo natočimo v kozarec, požene kri v glavo. »Pa kdo bo to pil? Pa ti komunalci se spet norca delajo iz nas, jaz naj pa to plačam.« In do telefona in vse lepo razložiti, kar nam je poznano in kar je bilo poznano že generacijam vodovodarjev pred nami. Najhuje pri vsej stvari je to, da je vse res, nič pa ne moremo narediti, da bi zmanjšali motnost, razen tega, da počakamo, da se voda očisti po naravni poti, kar običajno traja nekaj dni, saj alternativnega vodnega vira, ki bi zagotavljal 130 lit/sek, žal nimamo.

Leto 2009	Celokupna trdota	mikrobiološke analize		fizikalno-kemične analize	
	(N)	št. vzorcev	% ustreznih	št. vzorcev	% ustreznih
VODNI VIR					
Brusnice	13,8	16	93,75	2	100,00
Dol. Toplice	14,0	15	100,00	3	100,00
Gabrje	18,5	11	100,00	3	100,00
Hrastje	18,9	12	100,00	3	100,00
Kamenje	14,4	12	91,67	7	85,71
Bučka		18	83,33	6	100,00
Javorovica	14,2	16	100,00	4	100,00
Gornji Križ	15,8	10	100,00	1	100,00
Straža	12,6	14	71,43	1	100,00
Suhadol	21,5	7	71,43	3	100,00
Škocjan	17,6	18	100,00	4	100,00
Vrhopolje	18,9	16	87,50	2	100,00
Ždinja vas	12,8	10	100,00	4	100,00
Jezero	15,5	123	98,38	65	100,00
Mirna Peč		23	100,00	7	100,00
Stopiče	13,7	89	96,63	46	100,00
Globočec	13,0	13	100,00	7	100,00
SKUPAJ		423		168	

Ker je voda življenje in bogastvo predvsem za tiste, ki je nimajo, se do nje tako tudi obnašamo. Rešitev omenjenih težav, ki bo vsem porabnikom takoj vidna, je vredna nekaj milijonov evrov in je v svetu poznana kot tehnologija ultrafiltracije za pripravo pitne vode. Na Komunali v zadnjih treh letih močno delamo na pripravi projektov, ki bodo zagotovili ustrezno tehnologijo na obeh največjih vodnih virih (ČP Jezero in ČP Stopiče) in ki bodo trajno rešili problematiko povečane motnosti. Projekti so narejeni in v »obdelavi« na MOP, ki ima v rokah škarje in platno za dodelitev evropskih kohezijskih sredstev, kar bi odprlo zeleno luč izgradnji obeh filtrirnih naprav, vendar naj ne izzveni preveč pesimistično, da imamo čedalje večji občutek boja z mlini na veter.

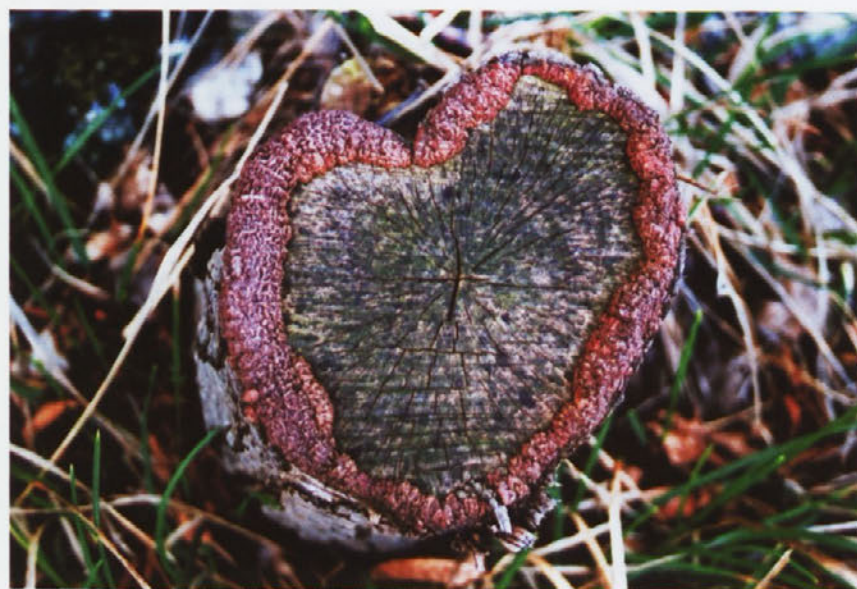
Istok Zorko
vodja Sektorja vodooskrba

*Pokličem te ob uri izpolnitve!
Kako visoko si zrastlo drevo, ki sem te zasadil za večnost?!*

V brezbrežja hrepenenja lijo ...

*In šum gozdov, ki vse vedo
naj poje ti popotnico.*

*Kam naj se obrnejo noge
poslej - srce ti naj pove.*

Vladimira Grahek
Kaj vem, kaj šepeče vejevje krog mene ...

Avtor izbranih verzov je Miran Jarc.

MEDIJSKO SPOZNORSTVO ZA NEVLADNE ORGANIZACIJE V REVJI PARK

Ste društvo, zasebni zavod ali ustanova, ki deluje na območju JV Slovenije? Si želite predstaviti svoje programe, aktivnosti in dogodke v brezplačnem oglasu? Pohitite in se prijavite.

Revija Park v sodelovanju z Regijskim NVO centrom z namenom promocije nevladnega sektorja namenja del svojega medijskega prostora za potrebe nevladnih organizacij. Prvi oglas Bo izšel maja 2010. Dimenzije oglasa bodo dogovorjene glede na potrebe NVO in razpoložljivi prostor v reviji Park.

Rok prijave: petek, 19. april 2010

Sprejeli bomo vse prijave, ki bodo prispele po elektronski ali navadni pošti do 19. aprila 2010. Kriteriji za izbor projektov so:

- obseg, dolgoročnost, izvirnost in zanimivost projekta
- pomen programa za regijo;
- pomen programa za razvoj deprivilegiranih območij in dejavnosti

Na natečaj se lahko prijavijo vsa društva, zasebni zavodi in fundacije s sedežem v občinah: Novo mesto, Dolenjske Toplice, Mirna Peč, Šentjernej, Šmarješke Toplice, Škocjan, Straža, Žužemberk, Trebnje, Mokronog - Trebelno, Šentrupert, Črnomelj, Semič, Metlika, Kočevje, Kostel, Osilnica, Ribnica, Sodražica in Loški Potok.

**Za več informacij o prijavi lahko pokličete
na tel. 07 39 30 812 ali mob. tel. 040 804 083.**

park
medijski sponzor

Nismo brezplačni.

Pa vendar ...

Prejemaj park 3 mesece brezplačno!

Vsakdo, ki se bo odločil za sklenitev naročniškega razmerja z revijo Park, bo revijo tri mesece prejemal brezplačno. Pogoji:

- Naročnik prejema revijo tri mesece brezplačno.
- Naročnik ima kadarkoli v obdobju treh mesecev možnost, da se od revije odjavi, ne da bi karkoli plačal.
- Po preteku treh mesecev začne teči naročniško razmerje.

Revija Park v prosti prodaji stane 2,5 EUR. Naročniki imajo 10-odstotni popust, dijaki, študentje, upokojenci, brezposelni in matere na porodniškem dopustu 20-odstotni popust.

Naročila: park@park-on.net; www.park.si; telefon 07-393-08-12

Savna

Marijan Dović, fotografija Boštjan Pucelj

Ostrina tega reza postane toliko bolj očitna, ko pomislimo, da sodobne družbe brez izjeme oblačenje še vedno razmeroma strogo regulirajo – kazensko preganjanje ekscesov v zvezi z javnim razgaljanjem ima dolg rep. In kot vidimo pri muslimanskih burkah, predmet razprav postaja celo pretirana oblečenost.

Savna. Prva asociacija: prostrani, zasneženi iglasti gozdovi in jezera Finske. V mrzlih, pustih in neskončno razvlečenih zimskih dneh na daljnem severu se je rojeval ritual, ki je osvojil svet. Seveda zgodba ni tako preprosta. Prakse, podobne finskemu modelu, so bile znane in razširjene že davno, v starejših in mlajših kulturah na različnih koncih sveta: najdemo jih od srednje Azije do daljnega Vzhoda, od Mediterana do Afrike, pri starodavnih srednje- in južnoameriških ljudstvih ter pri severnoameriških Indijancih. Rimska antika je poznala *thermae* in *balnea*, velika javna kopališča, ki so vključevala tudi nekakšne savne z več sobami – *caldarium* je bila tista najbolj vroča. Rimljani so model množičnega in razmeroma poceni javnega kopanja/savnanja, ki ga je šele cesar Hadrijan ločil po spolu, razširili po vsem prostranem imperiju. Turški *hamam*, vlažna parna kopel, ki je nekakšen mokri sorodnik baltske savne, pa se je iz srednje Azije zmagovito razširil po otomanskem imperiju in v 19. stoletju osvojil tudi Anglijo in druge dele Evrope. Oblikovala sta se torej dva tipa savne, ki ju še danes razločno prepoznavamo v praksi: vroči in nekoliko bolj suhi finski tip s temperaturo od 70 °C pa do prek 100 °C, kjer se vroči kamni občasno prelivajo z vodo, ter vlažni turški tip, kjer so temperature nižje, zrak pa je do skrajnosti nasičen z vlagjo.

Ni mogoče spregledati, da izvor savne v mnogih kulturah ni povezan le s higienskimi ali z zdravstvenimi razlogi, temveč ima tudi ritualne značilnosti. Tako je bila na primer finska savna, ki je v resnici nastajala na širšem območju – vanj sodijo tudi tri baltske države in del Rusije –, razumljena ne le kot čiščenje telesa, temveč tudi kot oblika duhovne prenovitve in obrednega očiščenja; savna je kljub poudarjeni družinski in družabni funkciji predstavljala nekakšen sveti prostor, ženske pa so v njej celo rojevale. Podobno je bila tudi turška savna prvotno namenjena obrednemu očiščevanju. Seveda so se temu pridruževale tudi tiste bolj profane vloge – od masaže do najrazličnejših spolnih uslug, kakršne so na vrhuncu otomanskega imperija v hamamih nudili postavni maserji, mladeniški telaki.

V zadnjih desetletjih je savna osvojila Evropo in tudi Slovenijo. Razmah različnih term, spajev, velnesov, balnej, oaz, lagun, orhidelij in podobnega priča o tem, da gre za pravo storitveno uspešnico. Seveda jo je tudi danes mogoče opazovati kot neke vrste ritual. Obisk sodobnega kompleksa savn – če odštejemo dobro počutje, ki je njegova zanesljiva posledica – je mogoče povezovati s tipičnim porabniškim razumevanjem telesa, z aktualnimi slogani »zase si je treba vzeti čas« ali »treba je delati na sebi«; sodi torej v obrednik modernega kulta mladosti in lepote, katerega del je tudi obsesija s kozmetiko in z lepilnimi-

mi storitvami. Predvsem je v tem smislu treba razumeti razmah kompleksov, ki so zasnovani kot prestižne oaze miru, počitka, tišine, skorajda kontemplacije – seveda pod pogojem, da ste jo zmožni povezati s poslušanjem glasbe za »Relaxing«, »Meditation«, »Entspannung« in podobno newageovsko navlako. Obisk takšnega centra praviloma nudi mnogo več kot le smrekove deske in vroč zrak, tudi mnogo več kot *eno finsko in eno turško*, kar smo poznali na primer v starih Šmarjeških in še kje. Kljub temu da v smislu savnanja čudežne inovacije niso možne, se je spremeni kontekst, v katerem se telo izpostavi blagodatim izmeničnega ogrevanja in ohlajanja – posebni vroči in hladni bazeni, jacuzzi, dodane vonjave, notranja oprema, osvetljava, posebni ležalniki –, razmahnil do neslutnih razsežnosti.

S tem novim kontekstom se savna na neki način vrača v izvorno ritualno območje. Pritajena svetloba, diskretni zvoki in implicirana tihotnost obiskovalcev vzbujajo pri njih posvečenosti, celo sakralnosti. V modernem obredu savnanja se družijo skupnost posameznikov, ki med seboj minimalno komunicirajo in ostajajo tipični individualisti poznega kapitalizma. Tisto, kar jim je kljub temu skupno, ni le omenjeni kult lepote/zdravja, temveč tudi neka razlika, ki jih loči od množice, amorfne raje, ki se preriva na hruma polnih bazenskih območjih. Obisk luksuzne savne skuša zbuhati pridih neke statusno privzdignjene geste. Ta učinek na operativni ravni zaznamujejo vrata, ki ločujejo vhod v prostor, za katerega je potrebna posebna prepustnica. Za vrati, ki zamejujejo to zarezo, se odpira nov, povsem drugačen svet, svet intenzivne čutnosti. Kaj vse utegnemo v njem doživeti, je odvisno od domišljije njegovih snovalcev, ki se lahko res kreativno razmahne – kot na primer v zadnjem kriku spajevske mode, kompleksu *Orhidelia*, ki so ga zasnovali v termah Olimia. Toda ne bi nam smelo uiti, da se za vrati skriva neki še ostrejši in morda še zanimivejši rez, ki prelamlja z doslej težko dotakljivimi vednjskimi kodi. Nov svet, v katerega vstopimo, je namreč svet kodificirane golote, svet, v katerem se tako rekoč ni mogoče izogniti razgaljenju in srečevanju drugih razgaljenih teles, s katerimi stopamo v prostorsko intimne odnose. Če je pred temi vrati – v bazenih, tuših, slačilnicah – golota prepovedana, je tu tako rekoč *zapovedana*. Vrata torej označujejo vstop na območje, kjer je – če izvzamemo nudistične kampe in gledališke deske ali performanse – edino dopuščena praksa javnega druženja golih moških in ženskih teles.

Ostrina tega reza postane toliko bolj očitna, ko pomislimo, da sodobne družbe brez izjeme oblačenje še vedno razmeroma strogo regulirajo – kazensko preganjanje

ekscesov v zvezi z javnim razgaljanjem ima dolg rep. In kot vidimo pri muslimanskih burkah, predmet razprav postaja celo pretirana oblečenost. Tudi prakse savnanja v tem pogledu niso enotne. Ni treba poudarjati, da so bile v pozni antiki in pozneje – na primer v muslimanskem svetu – skupne gole savne skoraj nepredstavljive. In če vas ne bo presenetilo, da se boste na primer v Siriji še danes savnali in kopali le v družbi istega spola in v spodnjicah, vas utegne presenetiti, da tudi marsikje na Zahodu ni veliko drugače. V domovini severne savne, na Finskem in v baltičkih državah, najdemo poleg mešanih savn tudi tiste z ločevanjem po spolu; taka praksa je strogo uveljavljena na primer v Rusiji. Tudi v Franciji, Veliki Britaniji, ZDA, Avstraliji in velikem delu južne Evrope so savne za moške in ženske običajno ločene, kjer pa so izjemoma skupne, je golota prepovedana.

Pri nas se je v zadnjih desetletjih bliskovito razširil drugačen tip javne savne, prevzet pretežno po nemško-avstrijskem modelu – tam je golota ponekod izrecno zahtevana –, ki se je uveljavil tudi v Beneluksu, Severni Italiji in na Hrvaškem. Nekako skozi zadnja vrata se je v Slovenijo – brez večjih ekscesov, moraliziranja ali zgražanja – pritihotapil najbolj liberalen izmed kodov: požvižga se na staro načelo katoliške sramežljivosti, ki druženje golih moških in ženskih teles dopušča kvečjemu na zakonski postelji. To nikakor ni samoumevno. Utegne se zdeti celo presenetljivo v deželi, ki jo je še v začetku 20. stoletja – kljub impozantni tradiciji golih kipov tja od grških *kourosov* naprej – pretresala afera zaradi slečene muze, ki se na osrednjem slovenskem trgu sklanja nad bronastega Prešerna. Spomnimo se: 13. septembra 1905, le tri dni po odprtju kipa, je škof Jeglič v pismu ljubljanskemu županu Hribarju pisal, da spomenik vsebuje »pohujšljivo, nesramno odgajeno žensko podobo«, ki jo kot »poklican varih krščanske npravnosti z gnusom obsojam«, še posebej pa ga je motilo, da je kip postavljen »ravno pred cerkev, posvečeno prečisti Devici in Materi Božji Mariji v pohujšanje pobožnih vernikov obojega spola«.

Nesrečna muza je kljub pohujšanju in mestoma zabavni polemiki ostala na svojem mestu. Očitno bo nekaj takega tudi s savnami. Toliko bolj, ker so jih ljudje očitno vzeli za svoje. Obisk kompleksa savn v katerih izmed Novemu mestu bližnjih toplic je zanimiva kulturološka ekskurzija: v njem nikakor ne boste našli le zdraviliških gostov, premožnih tujcev in lokalnih elit, temveč tudi okoliške prebivalce – vseh profilov, slojev in starosti. In morda vam v nos poleg finih eteričnih olj in soli udari tudi vonj po klobasi in cvičku, ki ju je kakemu nadebudnežu uspelo pretihotapiti mimo vhodnih vrat.

Novomeške preglavice s snegom v 19. stoletju

»... je sneg iz hiš zderčal in skus gor med hišami ...«

Mitja Sadek

S snegom zasuti Glavni trg, čas italijanske okupacije (foto zasebna last).

»Zaradi padanja snega s streh so nekatere ulice skoraj neprehodne. Ker občina za odpravo tega stanja ni naredila prav nič in ker takšne zanikrnosti ni mogoče več prenašati, mora občinsko predstojništvo ulice nemudoma očistiti in nam v 24 urah o izvedbi tudi poročati.«

Letošnja zima nas je res bogato obdarila s snegom. Sneg pa ni le zakrival, ampak je tudi razkrival. Vsekakor je dokončno razkril, kdo ima v tem mestu prednost, za koga to mesto skrbi in kdo se v njem zares počuti domače. Prav zanimivo je bilo opazovati, kaj se je vsakič dogajalo ob in predvsem po obilnejšem sneženju. Ja, zares, te zadnje mesece bi lahko razglasili za mesece boja proti pešcem. Medtem ko je bilo (avto)cestišče v bolj ali manj doglednem času očiščeno, so pločniki ostali odlagališča za odvečen sneg. Kar nekaj dni je nato minilo, da so pristojni ugotovili, da bi bilo dobro očistiti tudi pločnike. Čeprav sem jo velikokrat ubral peš, nisem obupal niti v najhujših trenutkih, ko sem imel ves premočen, skakajoč s pločnika na cesto in nazaj na pločnik, izogibajoč se vozilom, ledu, lužam in luknjam, prej občutek, da brodim po nekakšni zatohli starorimski kloaki kot po zgledno urejenem urbanem naselju. Takrat sem se, priznam, moral kdaj pa kdaj potolažiti s kar malce perverzno mislijo, da bi vsaj enkrat zagledal tudi našega župana, kako onemoglo gazi po zasneženih trotoarjih svojega ljubega mesta. Že prizor z začetka te zime, ko je neki možakar brez sramu odme-

taval sneg s svojega velikega parkirišča izpred svoje hiše kar na cesto, ki ji je snega vse prej kot primanjkovalo, mi je dal vedeti, da bo treba biti pripravljen na vse. Na edinem pločniku ob šmihelski osnovni šoli je dolgo kraljevalo več ogromnih kupov snega, ki so vse pešce, med njimi v prvi vrsti otroke, silili, da so kot zajci skakali s pločnika na cesto in brž nazaj. Zaradi nemarnosti nekoga drugega, ki bi moral sneg počistiti, so tako izpostavljali celo svoja življenja.

V takšnih trenutkih je dobra tolažnica, a hkrati tudi svarilka, zgodovina. Ker me je zanimalo, kako so se s problemi zasneženih cest soočali v nekoliko bolj oddaljeni preteklosti, ko še ni bilo avtomobilov in so po cestah hodili ljudje in vozili vozovi, sem prebrskal gradivo novomeške občine, ki ga hrani novomeška enota Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Sodeč po dokumentih so bile mestne preglavice s snegom vsaj v 19. stoletju nekaj povsem običajnega. Najstarejši dokument, ki priča o tej zagati, je bil napisan še v zadnjem letu 18. stoletja, januarja leta 1800. Takrat je novomeški kresijski urad na mesto naslovil zahtevo, da mora mestni svet z bobnom razglasiti, naj lastniki

hiš od spodnjih do zgornjih mestnih vrat (tj. od Karlovških do Ljubljanskih) v 24 urah pred svojimi hišami razbijejo in odstranijo ves led, sicer bo to na stroške lastnikov storilo mesto. Zaradi velike količine prelomljenega ali še celega ledu so se namreč trgovci in potniki tistega leta pritoževali, da se njihovi živini in vozovom na cestah udara in da oboji trpijo poškodbe. 1. marca 1803 je omenjeni kresijski urad spet pokaral mestne oblasti: »Zaradi nepredvidnega odmetavanja snega v velikih količinah kar na sredino ceste in zaradi prepočasnega odvoza tega snega so v mestu ponekod nastale luknje, ki sta jih povzročila led in voda. Zaradi tega ni izjemno ogrožen samo vsak pešec, ampak tudi živina.« Kresija je mesto še enkrat spomnila na cestni zakon iz leta 1795, po katerem je bilo prepovedano, da bi lastniki hiš ob državnih cestah metali sneg na cesto ali v obcestne järke. Nato je dodala, da se zdi, »da so na ta predpis pozabile ne le mestne oblasti, ampak tudi večji del meščanov tega mesta«.

Tudi po marčni revoluciji se z nastankom moderne občine ni kaj dosti spremenilo. Tako je novomeško okrajno glavarstvo leta 1851 občini pisalo, da je za zagotovitev pretočnosti prometa nujno odstraniti sneg z mestnih ulic in uličic. Za to bi moral po zakonu iz leta 1851 poskrbeti župan, tistim pa, ki tega ne bi hoteli narediti, bi morala občina očistiti sneg na njihove stroške. Tako je moralo mesto novembra istega leta za čiščenje ceste od mostu čez Krko do občinske meje v Bršljini zagotoviti deset del sposobnih mož, opremljenih z lesenimi lopatami za kidanje snega. Januarja leta 1855 je na občino spet prišlo opozorilo, naj takoj očisti državno cesto v dolžini 380 sežnjev (tj. okoli 720 metrov), sicer bo to narejeno na stroške občine.

Meščanom pa nevarnost ni pretila samo od spodaj, temveč tudi od zgoraj. Zelo pogosto se je dogajalo, da je sneg padal s streh. Zato je okrajni urad marca 1865 naročil novomeški občini, naj občina razglasi, »da morajo

Št.	Imena	Prepis	Podpis
13	Trdinov Jan	1 80	T. Trdin 17/2 891
16	Platnovi	90	Platnovi 19/2
17	Trankovi	90	Murina Trankovi 19/2
18	Turk	60	Turk 19/2

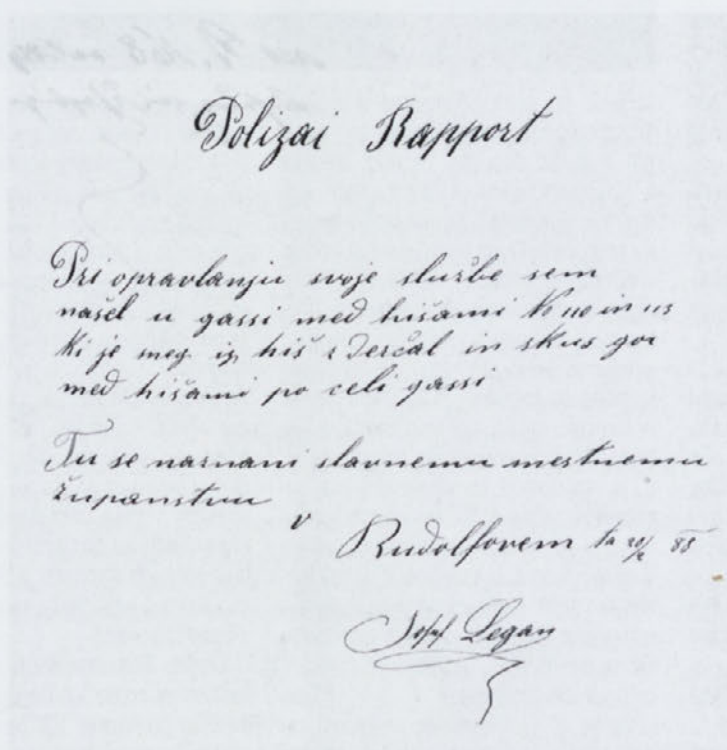
Trdinov podpis ob odvozu snega, leto 1891. (SI-ZAL NME 5, t. e. 68).

Pogled z Marofa na belo Novo mesto, čas med obema vojnama (foto Rudi Jereb, last Dolenjskega muzeja Novo mesto).

lastniki hiš tisti sneg, ki ga bodo odstranili s strehe, zaradi prehodnosti z ozkih ulic takoj odnesti v Krko, da bi se na ta način izognili nastanku ledenih plošč, ki se talijo zelo počasi«. Nasploh se zdi, da so bile razmere za pešce in za ves promet dokaj slabe, saj lahko v istem dopisu preberemo, da so »mestne ulice zaradi obilice naloženega snega ne le umazane, ampak zaradi mehkega snega tudi polne lukenj«. Tudi leta 1874 je z okrajnega glavarstva prišlo na občino opozorilo, da mora občina v skladu z zakonom iz l. 1851 brezplačno očistiti državne ceste: »Ne samo, da prebivalci mesta ne spoštujejo tega zakona oziroma zelo redko in še to takrat, ko jim pripeljejo za to vozove za odvoz snega – redno se tudi dogaja, da prebivalci sneg pred svojimi hišami odmetavajo na cesto.« Občina bi morala tudi poskrbeti, da bodo prebivalci ta sneg odpeljali, sicer bo to storila država na stroške občine. Leta 1888 ni bilo prav nič drugače: »Zaradi padanja snega s streh so nekatere ulice skoraj neprehodne. Ker občina za odpravo tega stanja ni naredila prav nič in ker takšne zanikrnosti ni mogoče več prenašati, mora občinsko predstojništvo ulice nemudoma očistiti in nam v 24 urah o izvedbi tudi poročati.«

Zdi se, da je proti koncu 19. stoletja občina kidanju snega vendarle začela posvečati nekoliko večjo pozornost. To dokazuje tudi oklic iz leta 1893, ki pravi, da so »hišni gospodarji dolžni po hodiščih pred hišami sneg odstranjevati in če so pota ledena, ista s peskom, pepelom ali žaganjam posipovati«. O resnosti poziva govori tudi predvidena kazen: od 2 do 20 goldinarjev oziroma od 6 do 48 ur zapora. Tudi mestni stražniki so prijavljali kršitve zakona o kidanju snega. Policijsko poročilo Jožefa Legana iz leta 1888 v nekoliko polomljeni slovenščini pravi: »Pri opravljanju svoje službe sem našel u gassi med hišami N° 110 in 113, ki (sic!) je sneg iz hiš zderčal in skus gor med hišami po celi gassi. Tu se naznani slavnemu mestnemu

Policijsko poročilo o »derčanju snega iz hiš«, leto 1888 (SI-ZAL NME 5, t. e. 63).

županstvu.« Novomeška občina je znala meščane udariti tudi po žepu. Tako so tistim meščanom, ki pred svojimi hišami snega niso odstranili, ampak je to namesto njih naredila občina, za vsak voz snega zaračunali 30 krajcarjev. V arhivu hranimo popis lastnikov hiš, ki so jim odpeljali sneg, ki jim je padel s strehe na ulico. Med njimi je bil tudi takrat 60-letni Janez Trdina, ki so mu februarja 1891 izpred hiše št. 13 (dan. Streliška ulica) odpeljali za šest vozov snega, za kar je plačal en goldinar in 80 krajcarjev.

Zanimivo je, da so ob tisti odvozni akciji, ki je zajela celo mesto, največ snega odpeljali prav njemu. Priletni Trdina, sedaj čast in dika Novega mesta, ni bil takrat deležen nobenega popusta.

VIRI:

SI – Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo krajino Novo mesto, NME 5 (fond Mestna občina Novo mesto).

Transhumanizem in človekova prihodnost

Jaz, Neo

Katja Martinčič

Kdo se ne spomni Matrice, kultnega filma, posnetega dobrih 10 let nazaj, v katerem je osrednji problem to, da ljudje niso ljudje, ampak virtualne lutke, ki živijo po sprogramirani računalniški kodi, torej brez lastne volje, brez sposobnosti upravljanja z lastnim življenjem in povrh še tako slepe, da zadovoljno funkcionirajo v nevednosti? Film ni bil tako zanimiv samo zaradi Keanuja Reevesa v dolgem črnem plašču, ampak predvsem zaradi tesnobnega »kaj pa, če je vse res« občutka, ki ga je zbudil pri gledalcu. Danes, ne tako dolgo po tem ko smo se še posmehovali t. i. znanstveni fantastiki, je naša realnost vse bliže tisti »resničnosti«, ki jo aplicirajo režiserji v Matrici. Nekako sočasno s prihodom filma v kinematografe se je razvila ideologija transhumanizma, hibrida ameriške futuristične ideologije iz osemdesetih in posthumanizma. Če je bila Matrica zgolj globokoumen, sočen filmski sadež, je transhumanizem povsem resnična zgodba, ki temelji na biotehnologiji, nanotehnologiji, informacijsko (komunikacijski) tehnologiji in tehnologiji, ki izhaja iz kognitivnih značnosti. Zapisani manifesti o nadčloveku so se pojavili že v letih 1972 in 1982. Gre predvsem za spodbujanje etično primerne pospešenega razvoja biotehnologije, s katero bi izboljšali psihofizične in duševne sposobnosti ljudi do te mere, da bi morebiti presegli naravo kot mati in kreator-ko človekove vsesplošne podobe in celo smrt spremenili iz neizbežne v zgolj izbirno možnost. Rezultat takšnega razvoja se imenuje postčlovek. Oznaka H+ se uporablja kot kratica za angleški izraz »human enhancement« (izboljšanje človeka), kar naj bi bila transformacija človeka v neuničljivi stroj, ki bi kljub možganom iz silicija obdržal zmožnosti mišljenja, moralnega zavedanja, občutij in medsebojnih odnosov, vsega torej, kar definira današnjega človeka.

»Ideologija tehnologije« je v javnosti naletela na različne odzive. Zagovorniki so akademiki z različnih področij znanosti, od različnih tehnoloških pa do filozofskih, kjer je najbolj izpostavljen Nick Bostrom, direktor oxfordskega inštituta za prihodnost človeštva, sledijo pa jim predvsem pripadniki določenih subkultur (npr. kiberpunk, hekerji) in nekonvencionalnih verskih ločin (budizem, nekateri mormoni itd.). Verjetno najbolj znani transhumanist Ray Kurzweil napoveduje, da bo do leta 2030 ustvarjena umetna inteligenca na ravni človeka, za leto 2045 pa napoveduje tehnološko singularnost – trenutek, v katerem bo postal tehnološki razvoj tako hiter, da mu človek ne bo mogel več slediti. Na drugi strani se proti tovrstnemu mišljenju izreka Vatikan, ki kot sporne izpostavlja predvsem etične vidike poseganja v človeško bitje in transhumaniste obtožuje, da se »igrajo Boga«, poleg tega pa je krščanska zgodba o stvarjenju in

Vatikan transhumaniste obtožuje, da se »igrajo Boga«, medtem pa priznani transhumanisti tudi za nas v tem trenutku dopuščajo možnost življenja v virtualnem svetu. Znanstvena fantastika ali povsem verjetna resnica?

življenju po smrti popolnoma drugačna. Transhumanizem namreč tudi za nas v tem trenutku dopušča možnost življenja v virtualnem svetu, o čemer govori Bostromov simulacijski argument. Ta temelji na predpostavki, da bodo imele prihodnje civilizacije neprimerno bolj razvito tehnologijo in ekstremne programerske zmožnosti, s katerimi bodo lahko ustvarjale simulacije svojih prednikov. Te naj bi bile izdelane do te mere, da bi imele zavest in izkušnje, kot jih ima navadno človeško bitje. Sklep simulacijskega argumenta je, da je vsaj ena od navedenih treh izjav zagotovo resnična: 1. Skoraj vse civilizacije na naši stopnji razvoja izumrejo, preden dosežejo tehnološko zrelost. 2. Delež tehnološko zrelih civilizacij, ki bi jih zanimalo ustvarjanje simulacij svojih prednikov, je skoraj nič. 3. Skoraj zagotovo živimo v računalniški simulaciji.

Če se ne spotikamo ob verjetnost zadnje trditve, ki v očeh navadnih smrtnikov zbuja predvsem posmeh, ostane v grobem teorija o tem, da nas bo tehnološki razvoj, kakršnemu smo priča danes, pripeljal do stopnje, ko bo človek postal misleči stroj. Največjo eksistenčno grožnjo ob tem predstavljata, po besedah Bostroma, molekularna nanotehnologija in umetna inteligenca. Prva, ker omogoča izdelavo izjemno močnih orožij, in druga,

ker bi stroji v nekem trenutku lahko celo presegli človeško inteligenco, s čimer bi se začel neizpodbitni konec človeške vrste. Zanimivo je še dejstvo, da se je inteligenčni kvocient (IQ) ljudi v zadnjih sto letih zviševal povprečno za 3 točke na desetletje. Pojav se imenuje Flynnov efekt, vprašanje pa je, ali je prikaz realen ali gre za spremembe v metodologiji merjenja inteligence. Vsekakor je to, če drži, dokaz, da se tudi biološka evolucija danes odvija vse hitreje. Kakor koli, tehnologija jo prehiteva po vseh pasovih. Še en poskus izmika naravnim procesom je klonika, zamrzitev bolnika takoj po njegovi smrti in shranitev trupla do takrat, ko ga bo možno brez poškodb odmrzniti. V Združenih državah so imeli leta 2007 v fundaciji Alcor že 76 zamrznjenec.

Človek kot organizem z določenimi lastnostmi potemtakem ne bo več dolgo odvisen od narave. Kje pa je meja, kdaj človek zares postane stroj? Spet nam je ponujen pogled iz dveh skrajnih zornih kotov. Če se ustavimo pri »naravnosti« bitja, potem že dolgo nismo več ljudje, saj uporabljamo računalniški jezik, ki je pravzaprav serija kod, pa tudi zdravila, ki temeljijo na genetiki, plastično kirurgijo in celo vrsto podobnih stvari, ki niso »naravne«. Med tem človek kot moralna kategorija ni odvisen od biološke zgradbe

in lahko obstaja tudi v obliki čipa.

Peščica slovenskih transhumanistov pravi, da je največja težava pri nas dojemanje ideologije kot znanstvene fantastike, medtem ko gre v resnici za popolnoma realne nevarnosti sodobne tehnologije, ki bi se jim z optimalnim tehnološkim razvojem radi izognili. Znanstvena fantastika ali ne, o tem lahko presodi vsak zase. Ideja o življenju v matrici je neprijetna in bistveno manjša človekovo integriteto, zato se ji um navadnega smrtnika upira. A napredek v znanosti vsak dan odpira nova vrata v prihodnost. Če sprejmemo, da je vsaka vrsta zgolj prehodna, je to, kar napoveduje transhumanizem, povsem mogoče. Malo verjetno je, da bomo mi dočakali svojo virtualno večnost, vendar – kdo ve, kaj bo čez dvesto, tristo let ...

Bolonjski sistem

Diploma, magisterij, doktorat ... brezposelnost?

Jurij Smrke

Vprašajmo se torej, zakaj študiramo. Nedvomno nam je preživetje na prvem mestu in je tudi predpostavka za samostojnost, toda to ne pomeni, da bi si morali želeli, da nas univerze prikrojijo po meri bodočih delodajalcev. Če bomo želeli delati, se bomo že podredili, ne bomo pa se podredili vnaprej. Nočemo, da nas sistem šolanja serijsko naredi za stroje, pač pa da nam da izbiro.

»46 ministrov za šolstvo različnih evropskih držav bo enajstega in dvanajstega marca na Dunaju in v Budimpešti praznovalo deseto obletnico začetka bolonjskega procesa. Če upoštevamo trenutno situacijo na številnih evropskih univerzah, je ta dogodek v posmeh nam vsem.«

Sporočilo na letakih, ki so jih v Ljubljano prinesli organizatorji Alternativnega vrha Bolognaburns (vzporedno s praznovanjem funkcionarjev je potekal na Dunaju).

»A to izpostavljate kot najbolj negativno posledico bolonjskega procesa?«

Cinično-posmehljiva udeleženka javne tribune z naslovom Kdor se visoko šola, nizko pade (Filozofska fakulteta, 4. marec 2010).

Protesti študentov

Avstrijski študentje pripravljajo nove proteste. Študentsko telo, katerega akcijska sposobnost in organiziranost sta se gradili in pokazali v lanskoletnem gibanju (Unibrennt), katerega vrhunec je bila večtedenska zasedba številnih fakultet, bo vzpostavljene mreže izkoristila za širšo mobilizacijo. Dunajčani so poslali povabilo vsem soudeležencem bolonjskega procesa, da se jim pridružijo pod geslom: »Celebrating Bologna? We don't think so!« Gibanje Bolognaburns je zato zajelo tudi Slovenijo. Delovna skupina proti delu, ki je nastala znotraj gibanja Študentski plenum, je v sodelovanju z društvi Polituss in Socioapatija ter s podporo Socialnega

centra Rog začela lastno mobilizacijsko akcijo pred Alternativnim vrhom na Dunaju. Čeprav je cikel javnih tribun, plenarov in delavnic, ki naj bi spodbudil razpravo in prisotne zagrel za akcijo, pozitivna vibracija v smislu odpiranja miselnega prostora, pa mu ni uspelo izraziti jasne opozicije reformam v visokem šolstvu, ki jih je sprožil podpis bolonjske deklaracije. Prej je razkril izmuzljivost razlogov za nezadovoljstvo.

Ne vedo, kaj jih moti?

Moderatorica javne tribune na filozofski fakulteti je kakih 120 udeležencev večkrat pozvala, naj delijo slabe izkušnje z novo obliko študija. Kljub temu je najbolj zaskrbljujoča zgodba, ki smo jo slišali, govorila o tem, da ima skupina študentov na Univerzi na Primorskem težave, ker se z novimi diplomami ne morejo prijaviti na zavod za zaposlovanje (češ da nove diplome ni na seznamu stopenj izobrazbe). To sicer je velika težava za posameznike, vendar le težko rečemo, da je večna, nepopravljiva ali še huje – zgrešena na idejni ravni. Glede na to, da se od letos naprej vse nove generacije izobražujejo po tem postopku, bo zavod za zaposlovanje prej ali slej moral popraviti obrazec in nanj uvrstiti nove nazive. Zgodba govori o birokratskem problemu (napaki?), ki je drugačen kot pomanjkljivosti, ki jih reformi šolstva očita gibanje Bolognaburns.

»Bolonjskemu procesu nikakor ni uspelo doseči načrtovanih ciljev. Nova trostopenjska struktura (diploma – magisterij – doktorat) ni pripeljala le do formalnih omejitev znotraj poteka študija, pač pa k večji družbeni selekciji in konstrukciji individualnosti nasploh. Dejstvo, da celoten proces temelji na razumevanju izobraževanja kot mehanizma za proizvodnjo delovne sile, ki jo narekuje trg, se odseva v očitnih simptomih, kot so družbena selekcija, uvedba šolnin ter menedžerski koncepti in de-demokratizacija znotraj univerzitetnega sistema (bolognaburns.org).«

O takih težavah na konkretni ravni nismo slišali nič. Nič o družbeni selekciji. Nihče ni znal na osebni ravni izraziti, kaj je slabega na tem, da smo delovna sila v proizvodnji. Tudi primerov de-demokratizacije in menedžerskega vodenja fakultet ni nihče predstavil. Mar to pomeni, da se te stvari ne dogajajo? Tisti, ki so govorili, so govorili o strukturah, o nevarnostih podrejanja trgu, o nepravilnosti zapiranja univerz za socialno šibkejšo. Debata je bila veliko širša od Bolonjske deklaracije in veliko manj materializirana. Na neki točki je postala skoraj ontološka. Mar to pomeni, da težav ni? Vsekakor bi bila pričevanja glasnejša in jasnejša, če bi trpeli zaradi študijskih preobremenitev. Če bi bili nezadovoljni z vsakdanjimi razmerami, če bi oblast uvedla šolnine, ukinila subvencije. Toda takih materialnih težav še nimamo. Imamo pa predstave o njih, predstave o vzrokih.

Nedoločljivo nelagodje

Takó dogajanje na neki javni tribuni ne odslikava konkretnih tegob, pač pa kaže na nekaj drugega. Ljudje so prišli. In prišli so bolj ali manj poslušati, prišli so iskat dejansko stanje, upali so, da jim ga bo nekdo povedal. Vse, kar so prinesli s seboj, je bilo nedoločljivo nelagodje. Toda na neki način so se usteli. Tisti, ki so jih povabili, so pričakovali, da bodo udeleženci s seboj prinesli svoje izkušnje, da bodo potožili svoje tegobe, da se bo na enem mestu zbrala mobilizacijska moč sto nesrečnih zgodb. Toda kaj se je iz tega izcimilo?

Mladenec v prvi vrsti je vstal in nagoovoril predavalnico: »Zdravo, moje ime je Andrej. Nisem študent, ampak se mi vseeno zdi, da imam pravico sodelovati v tej debati. Jaz bi vas vse vprašal: Zakaj sploh študirate, kaj je tisto, česar ne bi mogli pridobiti nikjer drugje razen na univerzi?« Neki drugi udeleženec je podobno izgovoril vprašal: »Če se vam zdi, da se s tem, ko se pehate za diplomu, podreujete trgu in ste zgolj izdelek po meri delodajalcev, zakaj hodite na faks? Če želite biti razgledani in sposobni, se vse najde na internetu, kjer lahko poiščete, kar želite.«

Za preživetje, vendar tudi za samostojnost

To vsekakor niso zgodbe. To sploh niso stvari, zaradi katerih bi študentje trpeli. Da bi razmišljali, zakaj so šli študirat? Kdo se kaj takega sploh vpraša? Če imaš po osnovni šoli dovolj dobre ocene, končaš na gimnaziji in od tam naprej skoraj ni poti drugam kot na faks. In starši so veseli, ker to pomeni, da boš imel službo, denar, družino in psa. Morda celo splezaš po družbeni lestvici. Morda, kajti diploma je čedalje slabše zagotovilo za delovno mesto. Zadnje čase smo bili priča hitri rasti brezposelnosti med mladimi diplomanti. V časopisih se že piše o t. i. preizobraženosti. Ali to pomeni, da je treba vpis oklestiti? Ali vprašanje »Zakaj sploh študiram?« implicira, da naj raje ne, češ da s tem tako ali tako ne bom veliko pridobil?

Nedvomno. In ravno ta negotovost je povod, da se vprašamo, zakaj študiramo in najdemo boljši, manj pragmatičen odgovor kot »dobra služba«. Samo če razglasimo, da iščemo znanje, ne službe, in če univerza sporoči, da omogoča prvo, ne pa delovnih mest, lahko upamo, da smo se osvobodili primeža trga. Kajti takoj ko univerza obljubi, da bo študentu zagotovila delo, se mora podrediti delodajalcem in njihovim specifičnim potrebam. Prav tako se podredi študentu, kupcu, ki zahteva dobrobrino v obliki sposobnosti in akreditacije, ki mu bo omogočila zaposlitev. Univerza se ukloni načelom uporabnosti in izgubi funkcijo ustanove, ki zagotavlja razgledanost in poznavanje področja za vsako ceno. Študent ni več samostojen posameznik, pač pa uporaben izdelek. Vsaj na deklarativni ravni. Toda ali te besede koreninijo v vsakdanjiku? Ali imajo realne posledice?

Zakaj je slabo, če na človeka gledamo kot na delovno silo? To nenazadnje je. Študentje bodo po koncu šolanja delali, četudi univerza razglasi, da jih v prvi vrsti ne izobražuje s tem namenom, pač pa zaradi znanja. Podobno lahko gledamo na mobilnost, ki jo bolonjski proces poudarja od samega začetka. Gre za mobilnost človeka ali za mobilnost delovne sile? In v čem je razlika?

Ko rečemo človek, mislimo na avtonomnega posameznika, ki se odloča sam, misli široko, je dovzeten za inovacije ipd. Ko rečemo delovna sila, govorimo o osebi, ki »žrtvuje« širše znanje in kritično distanco za dobro opravljanje vse bolj specialnih funkcij. Človek ima voljo in prostor, ki si ju je izbral, delovna sila je »finished product« (končni izdelek), ki dela, zato ker je za to ustvarjena. Avtonomni posameznik vsebuje neko presežno znanje, lahko misli alternative obstoječega, medtem ko delovna sila zgolj pozna in izkorišča že obstoječe mehanizme (glej Aldous Huxley, Krasni novi svet).

Vprašajmo se torej, zakaj (v prvi vrsti) študiramo. Nedvomno nam je preživetje na prvem mestu in je tudi predpostavka za samostojnost, toda to ne pomeni, da bi si morali želeli, da nas univerze prikrojijo po meri bodočih delodajalcev. Če bomo želeli delati, se bomo že podredili, ne bomo pa se podredili vnaprej. Nočemo, da nas sistem šolanja serijsko naredi za stroje, pač pa da nam da izbiro.

»Vendar to je zgolj premik specializacije na kasnejše obdobje,« bi lahko kdo rekel. »Od po maturi do po diplomi. Cinčanje. Odlaganje.« In ravno to je to. – Ljudje so negotovi. Želijo si varnosti, vendar za to ne želijo žrtvovati svoje svobode (kar je prva misel ekonomistov). Ne vedo, kaj bi. Groznica ne prihaja le od standardizacije evropskega visokega šolstva, ki pri nas nima otipljivih negativnih posledic. Mračne govorice o nevarnostih tržnega kapitalizma, ki jih je sprožila velika gospodarska kriza, so se razširile prek vseh področij našega življenja. Kjer so ljudje našli realne posledice, so se stvari premaknile, kjer jih niso, so negotovi.

Bolonjska deklaracija je za študente postala simbol neoliberalizacije. Postala je tarča protitržnih kritik, ki iz dneva v dan razkrivajo nesrečo ljudi. Bolonjska deklaracija (vsega štiri strani teksta) je, prej kot da je zgrešena sama po sebi, simbol zgrešenih stvari v tem sistemu. Študentje se nočejo spustiti po drsečem pobočju, ki bi jih znalo pripeljati tja, kjer so delavke Mure ali delavci migrantje. Nenazadnje tja, kjer so ameriški vrstniki (visoke šolnine). S tega vidika so za slovenske študente protesti proti »boloniji« prej preventiva kot konkretna kritika. So klic vrednot in ne toliko klic razmer. So svarilo in poziv k premisleku. Zakaj študiramo? Kdo je študent? Kaj je znanje?

Družinski zakonik Zadihajmo!

Petra Božič

To pisanje je spodbudilo kar nekaj nedavnih dogodkov. V prvi vrsti še enkrat spoznanje, da našo politiko v večji meri poganja populizem najslabše vrste. Tak, ki spodbuja nestrpnost ali v res najboljšem primeru ohranja status quo. Drugo mesto zaseda posledica tovrstnega sovražnega govora v parlamentu – nestrpnost doma, nestrpnost prijateljev, staršev.

Vse skupaj je sprožil predlog za nov družinski zakonik, ki največ prahu dviga s člénom, ki dovoljuje istospolnim partnerjem posvojitev otrok. Najprej nisem verjela, da je kdorkoli lahko proti temu očitnemu izboljšanju definicije družine, ki tako ali tako že nekaj časa obstaja v vseh mogočih oblikah; le naša ustava tega včasih ne opazi.

Sicer pa ni minilo preveč časa, preden sem spoznala, da moje mnenje ni ravno mnenje večine – če povem zelo mило. Že v prvih pogovorih na to temo mi je bilo jasno, kaj bo glavni argument vseh nasprotnikov tega zakona. To je slavni »argument o naravnem«. Torej, če imata otroka dve osebi istega spola, zadeva ni naravna; kakor so za protinaravne oklicane tovrstne partnerske zveze. Je nenaravna zato, ker se v njej ne morejo zaploditi otroci? Kaj potem sporočamo neplodnim heteroseksualnim parom in tistim, ki so otroka dobili s pomočjo ume-

včasih skuha, si mislimo, da smo enako-pravni. Ampak to je pač ženska narava, delo v hiši. Moška narava je ležanje na kavču in košenje trave dvakrat na mesec. Zastareli koncepti? Niti ne (še), ampak dejstvo je, da vse, kar se zdi nekoč naravno, s časom postane zastarelo.

Tradicionalna družina figurira le v ideološkem polju (Lešnik 1995, 12) in je kot taka zgolj področje političnega. Je najprej institucija. Potem šele ljubeče okolje za otroka – če ima to srečo. Vemo pa, da je največkrat nima. Je že tako, da ne potrebujemo kakšnih posebnih kvalifikacij za spočetje otroka. Še najmanj je pomembno ali je malček zaželen in ljubljen.

Čedalje bolj se mi dozdeva, da razširjanje definicije družine ni v interesu države zaradi simbolnega pomena, ki se kakor klop drži opevane institucije. Ko spustimo vanjo istospolna partnerstva, razdremo patriarhalne vzorce, ki so sestavni del družinskega življenja, kakršnega poznamo. Kje je potem delitev dela? Kdo bo kosil travo in kdo bo brisal prah? Čeprav se zagovorniki tradicionalne družine tega največkrat ne zavedajo, je njihov največji strah sesutje mehanizmov njihovega delovanja v lastni nuklearni družini. Istospolne partnerske zveze so dokaz, da je vse za kar mislimo,

lescence varni pred zbadanjem vrstnikov (Golombok, 2000), v puberteti pa ... Dvigne naj roko tisti, ki ga niso prav nič zafrkavali. In če ga niso, je prav gotovo on druge.

Na koncu dneva je za naraščaj važno le to, da mu starši dajejo dovolj ljubezni, podpore in samozvesti, s čimer ustvarijo dobro potnico za življenje.

Takih in drugačnih strahov je veliko. Ob nekaterih bi se lahko celo pošteno nasmejali (istospolni partnerji želijo vzgojiti homoseksualne otroke??), če ne bi bilo vse skupaj pravzaprav žalostno. Poglejmo vase; ali si res želimo živeti v taki družbi? V družbi, v kateri se na referendumu odloča o osnovnih človekovih pravicah? Pa ne govorim samo o istospolnih družinah, spomnimo se samo na referendum o umetni oploditvi, ko je bilo odločeno, da lahko dobijo otroka s pomočjo umetne oploditve samo ženske, ki so poročene ali v zunajzakonski skupnosti (!). Kamor koli se ozremo, tu je norma heteroseksualnega para, ki ustvarja zadušljivo ozračje za vse, ki življenja ne živijo po njej. Pustimo jim dihati! Pustimo dihati sebi! Konec koncev gre laže, če ti na pljučih ne sedi tona predsodkov.

Kje je potem delitev dela? Kdo bo kosil travo in kdo bo brisal prah?

Čeprav se zagovorniki tradicionalne družine tega največkrat ne zavedajo, je njihov največji strah sesutje mehanizmov njihovega delovanja v lastni nuklearni družini.

Istospolne partnerske zveze so dokaz, da je vse za kar mislimo, da je naravno – naučeno.

Filozofija in mit Zgodba o Talesu iz vodnjaka

Jurij Smrke

»Prizadevaš si,
da bi razkril
skrivnosti
vesolja,
pa ne vidiš
tega, kar ti je
pred nosom.«

Ljubiti modrost skozi mit? Skozi zgodbe, anekdote, prispodobе. Četudi se zdi, da se ta ljubezen na vso moč trudi zbežati pred zgodbicami, da zavzeto odriva mit od sebe, da si želi leteti visoko nad oblaki, je zgodba ves čas njena senca. Čeprav si ljubezen do modrosti ne želi stopiti na oder, je sama teater. Prav verjetno bi ne mogla biti ona, če se ta predstava ves čas ne bi dogajala. Filozofski teater. Uprizoritev konceptov. Ideje v akciji, pripete na svet, na ljudi, leteče pod oblaki, s pegazovimi krili, v Minervinem letu ali v sprehodu po vrtu posamičnosti, stopajoče v reko, padajoče v vodnjak. So zgodbe filozofiji lastne, celo nujne? So njena hrbtna stran? Zgolj uprizarjajo koncepte v akciji ali ponujajo še nekaj drugega, neki dodatek, ki konceptom uhaaja? Temu teatru smo priča vse od Sokratovih prispodob in zgodb, Platоновih dialogov, ki so sami po sebi pripovedi, anekdotičnega filozofskega zgodovinopisja Diogena Laertskega pa vse do Heglove Fenomenologije duha, menda najkompleksnejše uprizoritve konceptov v zgodovini filozofije, v kateri se teorija utelesi in spremeni v nekaj, kar je drugo od tistega, kar je mislila, da je.

V en glas z željo, da bi se od mita osamosvojila, si filozofija v spomin na svoj začetek kliče prav mit. Utemeljitelni mit, zgodbo, anekdoto, tolikokrat prepisano in preobrnjeno. Mit, ki filozofijo spremlja vse do danes in se prav kot senca prilagaja liku njenega života. To je zgodba o Talesu, tistem protofilozofu iz Mileta, bogatem trgovcu iz bogatega mesta, verjetno najbolj izobraženem človeku svojega časa. Sprehajal se je ob priliki ta mož in se po svoji navadi oziral po nočnem nebu in iskal odgovore na kozmološka vprašanja. Zgledan v zvezde ni videl, kje stopa, in padel je v vodnjak. Nesrečneža je slišala iz vodnjaka kričati mimoidoča sužnja, Tračanka, ki si ni mogla pomagati, da se ne bi na vsa usta smejala položaju, v katerem se je znašel zvezdogled. Najbrž s solzami v očeh mu je zaklicala v luknjo: »Prizadevaš si, da bi razkril skrivnosti vesolja, pa ne vidiš tega, kar ti je pred nosom.«

Nemalo je bilo načinov, kako so pripovedovali in si razlagali to anekdoto ljubimci modrosti. Njena bogatost s konceptualnimi nastavki, pomenljivimi opozicijami in odprtost za interpretacijo ponujata hvalno odrivno desko za skok v pojmovna nebesa. Tako je Platon poveljeval Talesa, pravega filozofa, ki živi v svetu, resničnejšem, popolnejšem in vrednejšem od sveta, v katerem životari drhal, ki s svojim posmehom filozofu le izkazuje lastno nevednost. Diogen Laertskega v eni svojih verzij te zgodbe pove legendo o Talesovi smrti, čigar sla po vednosti je bila njegova poguba, ko je nepreviden padel v prepad. Na enak način kot Sokrat je Tales umrl, kot se za filozofa spodobi, v večnosti se je združil z zvezdami, s pojmom, osvobojen bremena telesa in postal nesmrten.

Aristotel v zagovor filozofu govori tudi o njegovi praktični sposobnosti, ki mu jo Tračanka odreka. Tales naj bi namreč po položaju zvezd napovedal prihajajočo dobro letino oliv, zato je zakupil oljčne nasade in stiskalnice ter naposled, po tem ko so se napovedi o dobri letini uresničile, obogatel. Poleg tega je Tales prvi napovedal Sončev mrk, izmeril višino piramid itd. Filozof bi zlahka obogatel, zlahka bi obvladoval tuzemske stvari, ampak raje gleda v zvezde, (če)prav za ceno padca v vodnjak. Talesova zgodba je v očeh več njegovih apologetov začetek velike zgodbe o uspehu, zgodbe o resnici, ki je v univerzalnosti pojma.

Vendar je tudi druga plat te zgodbe, druga resnica, ki se pojmu izmika. To je sužnjin smeh. Njen krohot, ki je bistveno telesen, neukrotljiva fiziološka reakcija, telesno znamenje duha, ki se ne podreja volji in v svoji partikularnosti stoji nasproti pojmu, se mu izmika in ne pusti zajeti. Zdi se, da je kot tak nekaj, česar bi se filozofija rada znebila, nekaj, kar jo spravlja na kolena. Dodatek, nujno zlo, glas, odzvanjanje ... uprizoritev. Tako kot se filozofija hoče znebiti mita, ji je v napoto tudi Tračankin smeh. Ampak kljub temu jo oba vseskozi spremljata.

Filozofi so si Talesov mit sposojali, da bi z njim uprizorili pojme na delu. Zakaj se filozofija poslužuje mitov, anekdot? Bi drugače ne mogla doseči svojega namena? Je v njih nekaj, kar se pojmovnosti izmika, kot se tej izmika sužnjin smeh? Kaj je tisti presežek, ki ga taka uprizoritev lahko ponudi filozofiji? Kje koncepti potrebujejo uprizoritev? Kje se začne smeh v filozofiji? Se filozof sploh lahko smeje? Demokrit se je. Smejoči filozof (zanimivo, Tračan) je združil smeh in filozofijo. Padel je v vodnjak in se režal samemu sebi; da bi videl več, je gledal v sonce in v sme-hu oslepel. Smejati se je soncu in ustvaril Sončev mrk.

Se lahko filozofija kot taka javlja ravno v prešitju obeh polov, Tračankinega smeha in Talesovega pogleda navzgor, glasu in pojma? Je ta zarez, ta stik robov dostopen prav v tistem presežku, ki ga mit lahko ponudi znotraj filozofije? Je mit uprizoritev, ki spaja pojme in tisto, kar se univerzalizaciji izmika? Način, kako filozofiji dati glas, da izreče pojem v misel?

Ljubiti modrost skozi mit. Tega se lotimo.

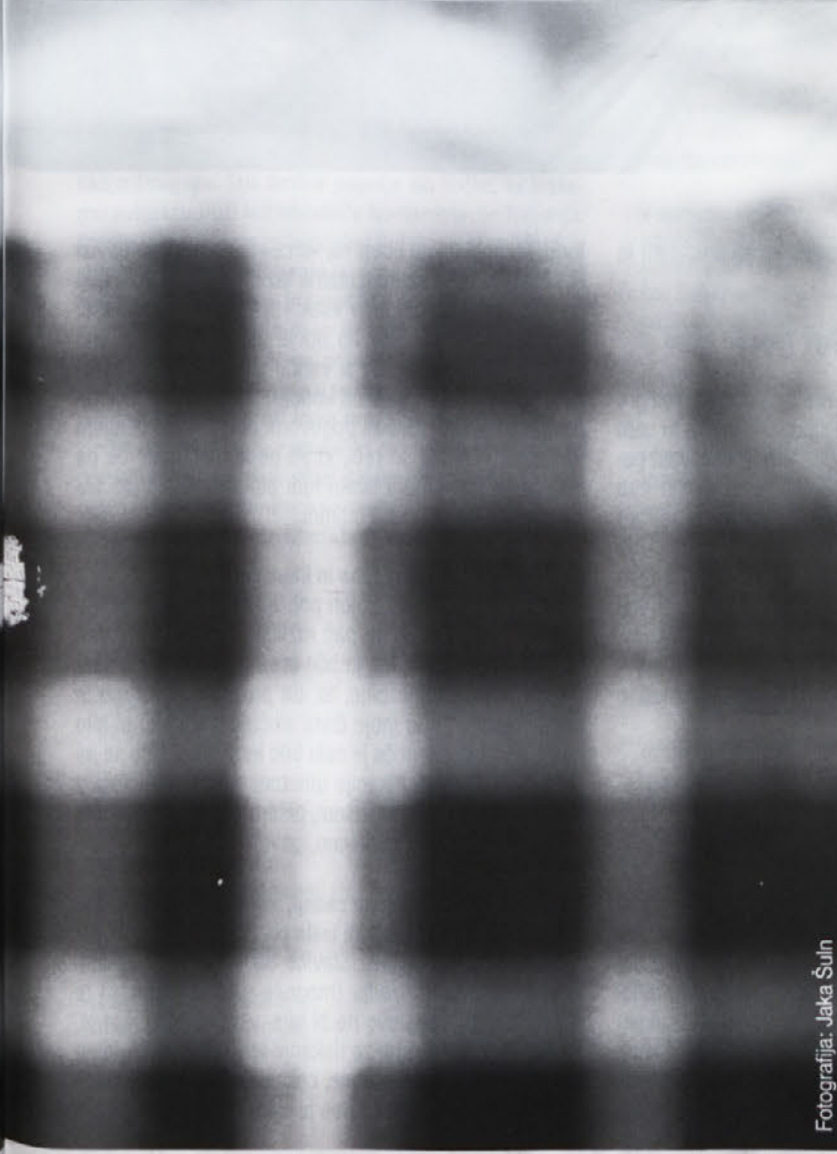
Fotografija: Jaka Šulin

tne oploditve? Ozadje naravnega seveda nima kaj dosti skupnega s prvinskimi nagoni človeka. Je predvsem institucionalno naravnano. Kajti tega, kaj je naravno, se preprosto naučimo. Naučimo se od staršev, naučimo se v šoli, konec koncev pa nam to ves čas trobi politika, začinjena z izjavami predstavnikov RKC. Oni vedo o naravnem. Le vprašajmo duhovnike, ki živijo v celibatu.

Jasno, da vemo, kakšna oblika družine je najbolj cenjena in povzdignjena nad vse ostale. To so ati, sine, hči, mami, pes. V tem vrstnem redu, da ne bo pomote! Kajti k pravi naravi družine sodi tudi mami, ki pomiva posodo in tla, ki opere perilo, ga obesi, zlika, ki briše prah, pometa, pospravlja umazane gate za možem. Zato ker on

da je naravno – naučeno. Da sploh ni tako samoumevno, na podlagi spola določati, kdo bo opravil kakšno opravilo.

Pogosto se v teh dneh poudarja tudi skrb za otrokovo dobro počutje; za njegovo duševno zdravje, ki bi lahko bilo ogroženo med odraščanjem v istospolni družini. Izraža se strah pred izpostavljenostjo otrok v šoli; vemo, vrstniki znajo biti kruti. Ampak resnica je, da so šole kruto okolje za skoraj vse otroke. Redki ubežijo vsakodnevnemu rušenju samozvesti, ki se tako rado dogaja v učilnicah. Pa mimogrede, če bi v šolah namenili malo več časa izobraževanju otrok o homoseksualnosti, razbijanju stereotipov in predsodkov, takega gojišča nestrpnosti v naši družbi sedaj ne bi imeli. Sicer pa je dokazano, da so ti otroci do ado-

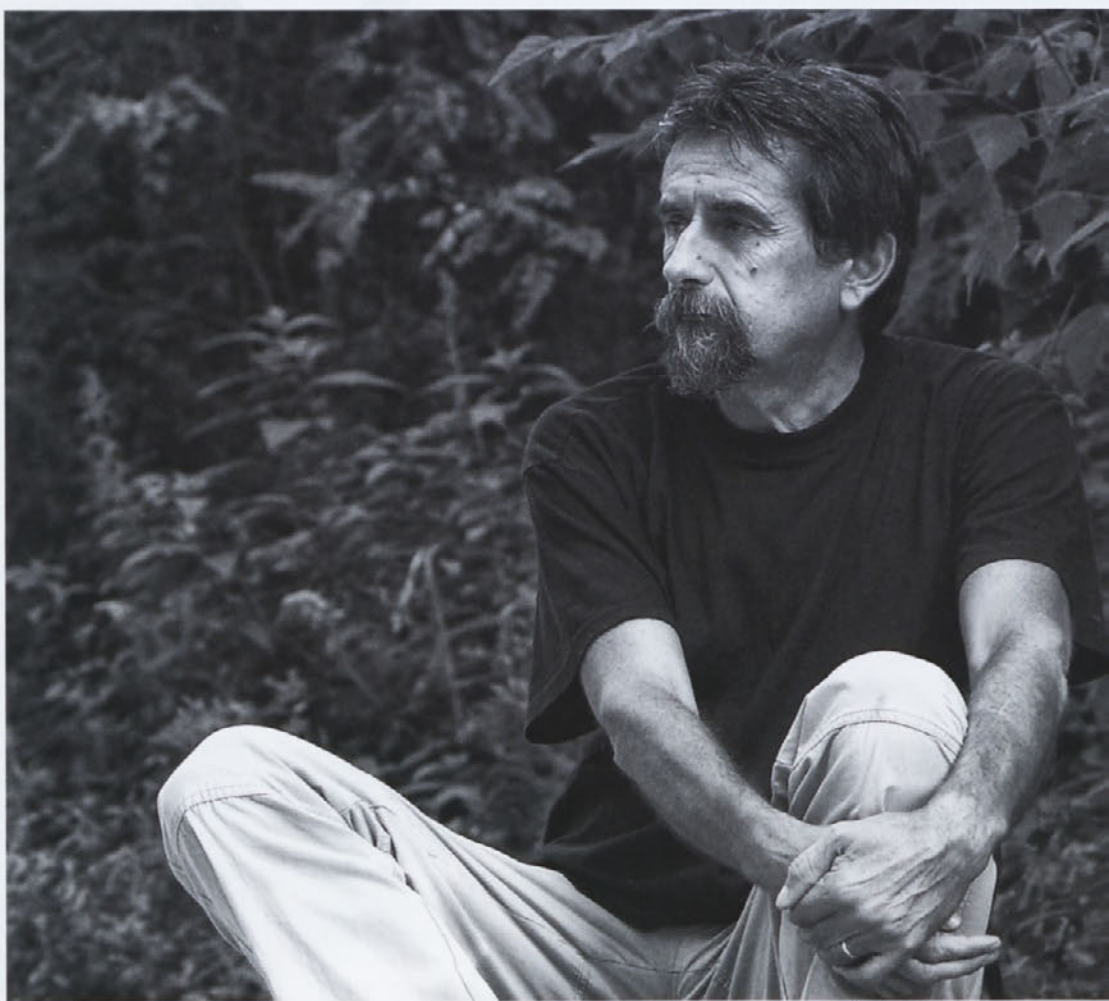

Fotografija: Jaka Šulin

Jože Štucin, avtor knjige pri Založbi GOGA Brez prič si nič, s pričami pa večkratni nič

Damijan Šinigoj

Jože Štucin se je rodil leta 1955 v Cerknem. Po končanem študiju se je v Tolminu zaposlil kot glasbeni pedagog. Piše v glavnem poezijo, literarne in glasbene kritike ter ureja literaturo pri reviji Primorska srečanja. Je član Društva slovenskih pisateljev in vodja Literarnega kluba Tolmin. Do sedaj je izdal dvanajst pesniških zbirk, nekatere pod psevdonimom Regina Kralj. V zadnjih letih se intenzivno ukvarja z digitalno fotografijo, že sedem let pa tudi organizira vseslovenski haiku natečaj za osnovnošolce, na katerem sodeluje več kot petdeset slovenskih osnovnih šol, zadnje čase pa se pridružujejo tudi učenci iz Srbije, Makedonije, s Hrvaške ter iz zamejstva v Italiji. Vsako leto izda zbornik najboljših prispevkov; letos se bo to zgodilo maja, razpisana tematika pa je bila Ljubim mir, ker je miroljuben.

Kdaj si začel pisati in zakaj pravzaprav?

Na prvi del vprašanja skoraj datumsko lahko odgovorim – prvo pesem sem zavestno napisal v prvi gimnaziji, enkrat oktobra, napisana pa je v zvezku takratnega predmeta umetnostne zgodovine. Dolgo sem jo ignoriral, na koncu pa spoznal, da je to prava pesem; izšla je v tokratni zbirki. To je tista pesem o iglicah, ki se »odštevajo«. Na vprašanje, zakaj sem začel pisati, pa ne bi znal odgovoriti. Nekaj je bilo, ena hecna želja premetavati besede, že v osnovni šoli me je vlekel v to, pa pravzaprav nisem vedel, za kaj gre, dokler nisem srečal živega pesnika, ki je znal pisati pesmi. Ne povem, kdo je bil, je pa slaven. Pri njemu sem videl, da umetnik ni nečloveška kategorija in da je umetnost živa bit, ki trza, ki se odziva, ki hrepeni, ki pove, nariše, pokaže, ozvoči, tudi kiksne ... To je bila moja prva resnica o umetnosti. Nato sem zastavil po svoje in sedaj je, kar je.

Kako gledaš na svoje knjige, se ti zdijo vse enako pomembne, enako dobre?

Ah, za božjo voljo, kako naj rečem čim bolj iskreno, ja, vse so zanič, ne morem iz svoje kože, s knjigami nimam nobenega zadovoljstva, zelo se mučim pri oblikovanju neke poze (vsaka zbirka je odraz ene poze, ki tisti hip vleče nase vso pozornost), ki se ji potem reče »zbirka«, res se mučim, kajti vse mi nekako beži izpod prstov, ne morem umiriti roke, da bi klesala samo eno skalo, vedno se razbijem na prafaktorje in potem je v prvi vrsti pred mano – zmešnjava. Iz tega potem nekaj izdolbem. Nikoli nisem zadovoljen, večino stvari bi naredil spet drugače, ok, so pa detajli vmes, za katere se čudim, da sem jih

napisal jaz. To je moje edino veselje: ko se preberem in se ne prepoznam.

Se spomniš občutka pri prvi knjigi? Tega pri toliko knjigah verjetno ni več ...

Ja, prvi občutki, joj, tega pa res ne pozabiš, ker gre za strašna čustva. Knjiga je bila samozaložniška in sem skrbel za vse, obliko, velikost črk, format, kakovost papirja ... Celo ilustracije sem vključil; poleg svojih risb tudi otroške slike sina Marka. Zdelo se mi je, da se moja družina s prvo knjigo res širi na novega člana. Duh »prvotiska«, nekakšne iniciacije v svet literature, je čisti opoj/opij – nepozaben trenutek. Ampak a je danes kaj drugače? Še vedno me strese, še vedno me »rukne«, ko kaj izide, samo en siten, presiten faktor je vmes – kritično oko, ki zelo neobzirno takoj pogasi vsakršno pretirano vznesenost in napuh.

Poleg pisanja si krepko vpet tudi v mnoge druge dejavnosti na področju kulture ter predvsem glasbo ...

To je pač moja življenjska zgodba: izhajam iz učiteljske družine, v kateri so bile kategorije umetnosti, kulture, znanja, vedenja ... vedno v ospredju. In samo »vlečem« naprej svoj rod. Kot glasbenik se ukvarjam predvsem z glasbeno kritiko, spremljam koncertno dejavnost in ob tem beležim svoje vtise, zaključke, mnenja. To počnem zelo rad, ker menim, da je ob vsakem umetniškem dogodku treba aktivirati vsa čutila, tudi razum. In kritika je v resnici to, razumski prepis čustev, doživetij, občutij. Zato sem v tem smislu vedno na preži: najslabše je, ko se umetnost »ustavi« na enem recep-

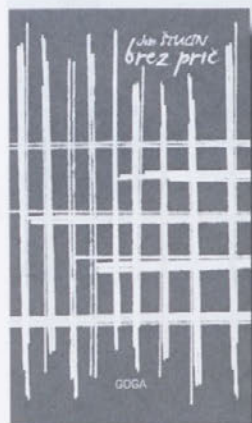
torju, recimo, ko se obesi na »srce« in potem tam obvisi kot čustvo. To je sentimentalna faza, naslednji korak, ki ga je dolžan narediti prav vsak »uporabnik« umetnosti, je racionalni uvid. Šele ko oboje uspeš združiti v eno občutje, lahko rečeš, da si vsrkal umetniško sporočilo. Zato sploh ne morem iti na koncert, ne da bi kasneje rezoniral o njem v pisni ali pogovorni obliki. Tako delujem tudi sicer – redke so reči, ki jih ne komentiram. Je pa res, da so komentarji lahko tudi ponotranjeni, zato tihi navzven, v poeziji čisto intimni.

Kako gresta skupaj glasba in literatura?

Ah, gresta, seveda, sploh poezija in glasba, to je ena in ista »materija«, ki se pač različno materializira. Itak se lahko vprašamo, kaj je bilo prej, glas ali njegov ton. Človek je muzikalno bitje, to, da pretežno govorimo in manj pojemo, je po moje čista slučajnost, lahko bi bilo ravno obratno, mogoče je celo bilo kdaj tako, zato se mi zdijo vsakršne klasifikacije umetnosti zgolj tehnološki/racionalistični problem: rišem, pišem, pojem, mislim, čustvujem, oblikujem, minevam, govorim, molčim ...

Še nekaj besed o tvoji ne zadnji, vsekakor pa najnovejši knjigi, ki je pred kratkim izšla pri Gogi.

Tu bi pa le rekel, brez Slavice Šavli, pesnice, prijateljice, ki je stala v ozadju (mogoče celo v ospredju) te zbirke, knjige, zagotovo ne bi bilo, vsaj ne taka, kot je. Prepoldn sem bil strahu za tiskanje teh »drobnarij«, ki so po definiciji intimne, osebne, celo zasebne, toda Slavica me je premagala, čisto zares je rekla: brez prič si nič, s pričami pa večkratni nič.

Jože Štucin
Brez prič
pesniška zbirka
Založba GOGA
17.90 eur

Če prič ni, nastane zadrega, napetost naraste, razpoke se širijo. Kdo bo torej pričal o estetiki lepega, kdo o estetiki grdega in mozaikih bivanja, ki variirajo po njunih poljih. Jože Štucin je lirskega subjektu v zbirki zadal nalogo, da priča, da izpove Pesem. Pero se pomi-ka po miselnih pokrajinah, ki so naseljene s podobami ljubezni, samote in umetnosti, ves čas pa so na sledi skrivnostim. Čeprav v naslovu *Brez prič* lahko ugledamo postavitev meje med pesnikom in bralcem, zbirka ni hermetično zaprta, nasprotno, lirični verzi vseskozi stegujejo svoje prosojne roke, dahnejo misel in se dotikajo Drugega. Stik bralca popelje do točke, ki lirskega subjektu služi kot izhodišče kontemplacije življenja. Zrenje iz uvida omogoča pogled v daljave preteklosti, v stopnice bivanja, ljubljenja in ustvarjanja. V zbirki *Brez prič* ima ljubezen dve pojavi lici, eno bralca zaplete v svilene niti med moškim in žensko, drugo ga povabi k opazovanju ustvarjalnega principa med umetnikom in njegovim demonom, pa naj se ta imenuje navdih, muza, usodna poklicanost ali kako drugače. Pesnik se kot alkimist do neke mere razkrije in privilegiranemu očesu dovoli, da se sprehodi skozi delavnico stvaritelja, da si ogleda skrivnosti generiranja sveta.

(iz spremne besede Matjaža Dreva)

žarek

zraste iz helija in
pade v trdo temo.

po poti se poljublja
in je resničen.

razprši se na produ:
razleti se, raziskri, pobeli tla.

v oko ga prvi ujame
mali deževnik.
zaprede ga v gnezdo,
med pisane kamenčke,
in položi v kljunčke
svojih otrok.

slika na oknu

je odmev in je vedno
tišina. gola čarovnija,
ki jo nariše led.

ledena roža,
pahljača tekočih in prosojnih
šip.

v sliki so krokodili
in ovce,
orhideje in
kaplje.

s sonca se vije ena sama pot:
naokoli, naokoli ...

brežina

stališče je vedno tališče.
na eni strani breg,
na drugi strani breg.

vodi ni rešitve:
ujetost v strugo in
predajanje toku,
teku, litju ...

sem veter in sem prah

ko me razmeče
po ostrih čerih,
sem veter in sem prah.

nevarnost je mehka.
kot sol topna
in skrita.

obrnem se vase.
v privid.

in sem veter,
ki piha z juga.
in nosim prah,
ki je v meni rumen.

odprta vprašanja

v semenu skrite
oblike?
drevesa ob reki
kot življenje?
znotraj lesa človek,
ki diha?
prelet mavrice
in ptice?

pesmi iz semenskih
misli?
besede na belem
kot življenje?
v črkah človek,
ki diha?
šumeči listi
jesenske knjige?

to Te sprašujem.

obisk glasu

najtežje je v trenutku
zagrobnega molka:
v jutrih in ob lunah.

mečem kamenčke.
v prazno.

in čakam tvoj obisk.

če prideš nocoj
bova pesnila sonete,
če prideš jutri,
bova molčeča bralca.

pokrajina s črnim angelom

so ga same oči, sam jokast smeh.
slepo zre iz teme –
ujetnik kamna,
zasmehovana notranjost.

pod hribom temni rovi
hrepenijo po luči.
mrtvi rovi.

in tam je,
na položaju:
čas ga slika
kot goslača v kvartetu:
njegova milina je mlačna.

izstopi, angel!
z mano boš bel in lep.

imena

polno imen je v zraku.
pretakajo se kot duhovi –
enim ni več pomoči,
druga so še sveža.

moje ime je Meja.
količim se vsak dan.
vkopavam kamne,
vlečem žico,
golim goščavo
in se zapredam
v svet.

me gledajo postrani

ker se včasih malo izgubim.
skozi okno ali nekam tja.
in preslišim:
Marko gre z vlakom v Ljubljano.

rečem sicer: prav.
a ni prav.
moral bi poiskati
ključe od avta.

in me pogledajo postrani.
češ, spet si tak.

s prvo pesmijo sem povedal vse.

bila je pesem o iglicah, ki jih je (nes)končno.
bil sem mlad.

nato mi je odpovedal
predel za komunikacijo in socialne odnose.
sesedel sem se vase in iglice
so postale mehke.

moja prva pesem je šla nekako tako:

600 iglic,
599 iglic,
598 iglic

...

0 iglic.

Brigita Leban, lutkarica

Tina Ban, fotografija Jason Seagle

Če jo vzameš v roke z energijo in domišljijo, hitro oživi

Brigita Leban je lutkarica, vodja Gledališča Bičikleta in avtorica otroških zgodb. Je še ena tistih, ki dela na odru, pa vendar njenega obraza tam ne bomo spoznali. Lutkarji so namreč umetniki, ki glavno besedo prepustijo lutkam. Njene predstave so v prvi vrsti namenjene otrokom, za katere poustvarja ljudske in umetne, domače in tuje pravljice. V zadnjih treh letih je z gledališčem Bičikleta odigrala več kot 200 predstav v najrazličnejših krajih Slovenije. Med njimi so bila tako mesta kot odročne vasi. Nekatere so bile uprizorjene tudi na znanih festivalih, kot je Poletni lutkovni pristan v Mariboru, Pikin festival v Velenju ali Kamfest v Kamniku. Gledališče je večkrat nastopilo tudi v Novem mestu, med drugim v knjigarni Goga in LokalPatriot.

Lutkarstvo je eden tistih poklicev, ki se ga ni mogoče naučiti v uradnih šolskih ustanovah. Vsaj pri nas ne.

Kako se lahko postane lutkar?

Pri nas sicer imamo javna lutkovna gledališča, formalnega izobraževanja pa res ni. Nekateri lutkarji so po poklicu igralci, ki so se lutkarstva priučili kasneje, drugi pa so se šolali izključno na delavnicah in seminarjih. Ponudba teh je pri nas kar pestra. V tujini pa je različno. Ponekod, na primer v Franciji ali na Češkem, imajo zaradi močne tradicije že dolgo časa uveljavljene lutkarske šole. Vendar šolska izobrazba ni vse. Morda res pogloblja znanje, vendar umetniku po drugi strani tudi vsili svoje kalupe. Ugotavljam, da bo lutka, če jo vzameš v roke z energijo, gotovostjo, voljo in domišljijo, hitro oživila, ne glede na to, kakšno izobraževanje imaš za sabo.

Kako pa je vas zaneslo k lutkam?

Od blizu sem se z lutkarstvom prvič srečala v šoli gledališča Escuela Teatro Rojas v španskem Toledu, kjer sem po končanem študiju opravljala enoletno prostovoljno delo. Čeprav so se tam prvenstveno ukvarjali s klasičnim ter uličnim gledališčem in so lutke uprizarjali le priložnostno, sem kmalu vedela, da je to stvar zame. Gledališče me je sicer že dolgo privlačilo, vendar mi je njegov oder obenem zbujal nelagodje. Lutke pa so mi odkrile gledališče, v katerem se človeku ni treba razgaljati pred občinstvom. Kasneje sem se izobraževala na raznih tečajih, seminarjih in delavnicah tako doma kot v tujini. Hitro sem tudi ustanovila svoje gledališče in se veliko naučila s prakso.

Povprečen človek se bo hitro spomnil imen nekaj dramskih igralcev, če ga povprašamo po imenih lutkarjev, pa bo verjetno v zadregi. Mar ni poleg pomanjkanja šol tudi slaba prepoznavnost umetnikov razlog, da je lutkarstvo nekakšna marginalna umetnost?

Res je, lutkarji smo od vseh odrskih ljudi najmanj izpostavljeni. Naš medij je lutka, zato ljudje ne poznajo naših obrazov in imen. Vendar lutkarstvo ni marginalizirano. Ljudje ga poznajo, saj je med nami že zelo dolgo. Z lutkami so se zabavali že stari Grki in Kitajci. V zgodovini so jih uporabljali tudi kot sredstvo za širjenje različnih verskih in političnih idej. Nekateri menijo, naj bi bila beseda *marionette*, ki lahko pomeni pomanjševalnico za Marija, povezana s krščansko Marijo. V srednjem veku so namreč marionetne lutke veliko uporabljali za popestritev jaslic in razlaganje božične zgodbe. Že od antike dalje so poznali tudi potujoča ulična lutkovna gledališča. Pri nas se je lutkarstvo razmahnilo v 20. stoletju. Znane so bile lutkarske skupine, ki so jih med obema vojnoma ustanovljala sokolska društva. Lutke so igrali tudi v partizanih, kjer so celo ustanovili lutkovno gledališče. Lutkarstvo morda res ne uživa tolikšnega prestiža kot klasična glasba ali klasično gledališče, vendar mislim, da bo preživel tudi v prihodnosti. Kajti tako otroci kot odrasli imajo lutke radi.

Ali kot svobodna ustvarjalka čutite gospodarsko krizo? Je z lutkami v času recesije mogoče preživeti?

Na srečo se recesija lutkarstva (še) ni resno dotaknila in upam, da nas bo tudi obšla. Veliko projektov, sploh tistih, ki potekajo v šolah, vrtcih in knjižnicah, zaenkrat

Težava sodobnih otrok je, da so nenehno bombardirani z nešteto dražljaji, zato se zelo težko umirijo in osredotočijo. Težko zares 'padejo noter'. Tudi zato je vedno več otroških predstav interaktivnih, kajti le če otroke nenehno nagovarjamo, lahko zdržijo do konca.

financirajo država in občine. Kriza, če jo bomo čutili, se bo zato pokazala šele v prihajajočem proračunskem letu. Sicer pa tudi starši – vsaj pri nas – neradi varčujejo pri otrocih. Lutke za otroke seveda niso življenjskega pomena, a verjetno si bodo prej oni privoščili manj kulture, kot da bi zanj prikrajšali otroka.

Vaše gledališče se ne predstavlja le na mestnih festivalih, ampak nastopa tudi na manjših, podeželskih odrih. Se otroško občinstvo po vaseh odziva drugače kot v mestih?

Ja, razlike vsekakor so. Obiskali smo različne vrtce in šole v oddaljenih krajih, v Brkinih, pod Pohorjem, na Bovškem in Goriškem, kjer se je pokazalo, da podeželski in mestni otroci nimajo enakih možnosti. Majhne vaške šole si pogosto ne morejo privoščiti, da svoje učence peljejo v kino ali gledališče. Nekatere imajo tako malo učencev, da z njimi ne napolnijo niti manjšega avtobusa, zato se stroški takšne ekskurzije dodatno povečajo. Prav tako se jih izogibajo umetniki in drugi ustvarjalci, ki raje nastopajo v mestnih šolah.

Za razliko od mestnih večina vaških otrok nima izkušnje z gledališčem. Običajno so to bolj zadržani otroci, ki v tišini sledijo predstavi in v njej manj interaktivno sodelujejo. Je pa z njimi, sploh ker so to manjše skupine, lažje stopiti v stik po predstavi. Njim včasih lutke pokažem tudi od blizu. To sicer storim nerada, ker se predstavi tako odvzame njena čarobnost, otrokom pa se razblini iluzija.

Veliko delate z otroki, ki so tako ali drugače prikrajšani. Nastopali ste za romske otroke v Novem mestu, za otroke beguncev in proslincev za azil v Ljubljani, za invalidno mladino v bolnišnici v Stari Gori, ne nazadnje pa tudi za indijanske otroke v Salvadorju. Katera od teh predstav vam je ostala najbolj v spominu?

Verjetno tista v Salvadorju ... Čeprav je bila povsem spontana in improvizirana. Po Srednji Ameriki sem veliko potovala in se vanjo vedno rada vračam. Tudi zato ker je ta prostor tako čustven in je še tako močno prepojen z arhaičnim in mitološkim. Predstavo sem odigrala v neki gorski vasi, ki nima elektrike, zato tudi televizije, radia ali interneta ni. Lahko si predstavljate, da tamkajšnji otroci še niso videli lutke niti niso slišali za gledališče. Lutke sem izdelala iz svojih nogavic in rekvizitov, ki sem jih našla v nahrbtniku. Predstavo so spremljali z odprtimi usti in zraven dobesedno vriskali od navdušenja. Jaz si niti ne

znam predstavljati, kako so jo doživljali. S toliko radosti, kot so jo izrazili ti otroci, me ni nagradilo nobeno drugo občinstvo. Nanje se res velikokrat spomnim ...

Eno vaših kasnejših predstav ste zasnovali prav na salvadorskem mitu o gozdnem dečku Cipitiju. Kako otroci sprejmejo zgodbo, ki prihaja iz drugih kultur?

Cipitio je prelep, poetičen mit o večno petletnem dečku, ki ga lahko vidijo samo otroci. Med ljudmi je še tako živ, da Salvadorci svojih otrok ne kličejo *niño* (šp. otrok), ampak kar *cipote*. Zanimivo pri mitih teh kultur je, da se v njih neprestano nekaj dogaja, nič pa se zares ne zgodi. Njihove zgodbe so linearne ter nimajo začetka, zapleta, vrha in konca ... Nimajo torej strukture, ki smo je že od Grkov dalje navajeni v Evropi. V našem gledališču smo mit vseeno dramatisirali ter ga prilagodili odru in našemu prostoru. Toda kot ugotavljam, to morda niti ni bilo potrebno. Otroška domišljija je še strašno razgibana in otroci nimajo težav s sprejemanjem novega. Zanje je pravzaprav vse novo, ne glede na to, od kod prihaja. S svojo logiko si znajo povsem zadovoljivo razložiti poveave in dogajanje v zgodbi, kulturne kalupe in meje jim pravzaprav postavljamo odrasli.

Otroci danes samostojno uporabljajo številne medije, v katerih si lahko poiščejo risanke, filme ali glasbo, ki jih zanima. Koliko še cenijo živo predstavo?

Težava sodobnih otrok je, da so nenehno bombardirani z nešteto dražljaji, zato se zelo težko umirijo in osredotočijo. Težko zares 'padejo noter'. Tudi zato je vedno več otroških predstav interaktivnih, kajti le če otroke nenehno nagovarjamo, lahko zdržijo do konca. Treba je paziti, da se s tem ne pretirava in tako povsem ne osiromaši vsebine zgodbe. O otroških težavah s koncentracijo sem veliko razmišljala pri delu s *Cipitio*. Ta predstava je sicer zelo pestra, prežeta je s prelepo avtohtono indijansko glasbo, oglašanjem živali iz džungle itd., le besed ni v njej. Tu sem se zavedela, kako pomembno je okolje, v katerem se zgodi predstava. Če je bilo v prostoru mirno, če v njem ni bilo pretiranih motenj, so se otroci lepo vživeli in se hitro prepustili domišljiji, sicer pa uprizoritve niso bile tako uspešne.

Lutke so lahko zelo prepričljive. Če otroke le zaprosijo, jim bodo ti pomagali odpihniti zmaja, ki je ugrabil Žogico Marogico, ali pa priklicati psa Bicija, ki je pobegnil

učiteljci Kleti. Kako otroci pravzaprav doživljajo lutke?

V otrokovem svetu so meje med realnim in imaginarnim še močno zabrisane. Zato otroci mnogo stvari dojemajo kot resnične. Tudi lutke. Bolj ko so žive, bolj ko so animirane, kot pravimo lutkarji, bližje so otroku. Beseda *anima* pravzaprav pomeni dušo, animirati pa oživiti, vdihniti dušo. Lutka je čarobno bitje, ki zmora veliko več kot igralec v gledališču. Pred občinstvom se lahko prepolovi in spet sestavi, v sekundi lahko zraste in se nato pomanjša. Te njene sposobnosti na otroke naredijo velik vtis. Lutke imajo otroci radi, ker presežejo moč in zmognosti človeka, zato jih doživljajo kot čarobne in nadnaravne. Vesela sem, da lahko to magičnost skupaj z njimi doživljam tudi jaz.

Zvončki in trobentice, mačice, vijolice

Natalija Mikec, fotografija Jaka Šuln

Vse, kar nam bodo ponudili jeseni – morda se bo aktualni župan vnovič odrezal z zastonj Martinovo požrtijo –, bomo nato z grenkobo prebavljali spet štiri leta. Podgorce res ni težko pretentati. Obljubiti jim moraš le poln želodec in kapljico rujnega, ki ga že tudi sicer vsako leto z lastnim trdom pridelajo v potokih, pa že plešejo na tvoj žvižg.

Pomlad bo zagotovo prišla. Še vedno je. V tej zimski idili, ki se navkljub kurentom kar ne poslovi, si je kar težko predstavljati, da bo sploh še kdaj posijalo sonce s polno močjo. A narava je neustavljiva. Na to nas opozarjajo mačje podoknice in izgubljeni psi, ki so se podali na ženitveni potep. Vrabčki in siničke pa tudi neumorno zvrholijo in prosijo za drobtinico ali dve na okenskih policah in v ptičjih hišicah. Opozarjajo nas, da se svet ni ustavil samo zato, ker sta sneg in mrz.

Pozimi, ko je naš korak tudi zaradi praktičnih razlogov upočasnen, je lahko tudi pravi čas, da se nekoliko bolj zazremo vase – kje smo in kam gremo. Toda cikli narave nujno ne sovpadajo s cikli življenja. Moja zima – socialna negotovost – traja že predolgo. Letos teče že osmo leto. Na začetku – zaradi bolezni v družini – je moja prekinitve stalne zaposlitve imela smisel, ko sem lahko bila na voljo za nego bolnika bolj ali manj ves dan. Tudi zatem sem nekaj časa s honorarnim delom živela v denarnem blagostanju in sem lahko celila rano z izgradnjo kopalnice in urejanjem stanovanja. Povsem opremila pa ga še do danes nisem, saj se je moja dobičkonosna honorarna delovna naveza prekinila leta 2007 in sedaj socialno vegetiram že ves ta čas.

Zlahka se zato poistovetim in razumem brezposelne, ki so v primežu recesije izgubili službo. Saj ne, da ne bi hoteli delati. Dela zanje enostavno ni. Ko zazijata socialna negotovost in stiska, postane življenje brez smisla in pomena. Dokler je bilo govora zgolj o neiznajdljivih posameznikih, se je dalo problem brezposelnosti pomesti pod preprogo. Ko pa je postala socialna gonja splošen pojav, je nastopil tudi čas za ukrepanje. Letošnja pomlad zna tako prinesiti množične socialne nemire, saj zelo številni nezaposleni – zlasti mladi in prvi prosilci službe – le težko pristanejo na životarjenje iz dneva v dan. Socialna pomoč ne zadošča niti za plačilo položnic, zato družinam, v kate-

rih ni zaposlen vsaj en družinski član, trda prede.

Ameriški predsednik Roosevelt je reševal ameriški bankrot daljnjega leta 1928 z javnimi deli. Tudi v Hitlerju so videli »odrešenika«, ko je uvedel nova delovna mesta v vojaški industriji. Thatcherjeva je gradila stolpnice in predmestja ter s tem ustvarila nova delovna mesta in priložnosti. Skratka – poti so in iz zgodovine se lahko marsikaj naučimo. Najhujše je čakanje, saj človeka slej ko prej mine potrpežljivost. Praznih besed ter sladkih obljub ter prelaganja na daljno prihodnost smo se tudi že vsi naveličali, zato je že čas za konkretna dejanja.

Vsako delo je plemenito in se nobenega ni treba sramovati. Delo je vrednota, a počasi postaja prestiž. Žal živimo v svetu, v katerem se uspešnost meri po debelini denarnice ne glede na to, kako čist ali umazan je denar. Ustvarjajo se namreč pogoji, tržne niše, v katerih se bohoti črna ekonomija. V socializmu je po dopoldanskem »počitku« v službi cvetela popoldanska siva ekonomija. Skrbi pa me, ker dandanašnji posamezniki vse bolj prihajajo do denarja na nepošten in/ali nezakonit način – na račun naivnosti in neizkušnosti drugega. V ženskem svetu so to predvsem napovedi svetlejših prihodnosti kva-zi vedeževalk, v moškem svetu pa gre zlasti za gradiva črne kronike.

Malokdo od aktivnega prebivalstva pomisli sem in tja tudi na obubožane upokojence. Ne samo da dodatnih virov prihodka poleg skromne pokojnine nimajo, saj jim nenazadnje pešajo moči in tudi zdravje jim več ne služi, marveč so tudi družabno prizadeti, ker vsako prijateljevanje nekaj stane. Tako sta osamljenost in odtujenost od ljudi nujno zlo pomanjkanja in revščine. V Sloveniji pa se revščine sramujemo in jo prikrivamo. Kako bedno, saj ničesar ne prinesemo na ta svet in ničesar s seboj ne odnesemo. Navzlic temu se pehamo za materialnimi dobrinami, čeprav za nami ostane le to, kar smo dajali

drugemu ter takšen ali drugačen spomin na nas. Pehanje za materialnimi dobrinami in prestižem na koncu koncev ne pomeni nič.

Živimo tu in sedaj in vsakdo, ne glede na poreklo, ima ustavno pravico do materialne blaginje. Dogaja pa se, da se imajo zaradi pedigree ali vzgoje nekateri ljudje za nekaj več, za nadljudi, ki mislijo in delajo namesto obubožane večine. Ustreza jim zamorjena, pasivna množica, saj jo je lažje manipulirati. V predvolilnem času za lokalni prestiž bodo kandidati vnovič polni praznih predvolilnih obljub. Neki aforist je nekoč zapisal, da »je bila včasih predvolilna specialiteta golaž, danes pa so specialiteta z mastnimi lažmi na debelo obloženi zarečeni kruhki«, in kaže, da je temu vedno bolj res tako. Vse, kar nam bodo ponudili jeseni – morda se bo aktualni župan vnovič odrezal z zastonj Martinovo požrtijo –, bomo nato z grenkobo prebavljali spet štiri leta. Podgorce res ni težko pretentati. Obljubiti jim moraš le poln želodec in kapljico rujnega, ki ga že tudi sicer vsako leto z lastnim trdom pridelajo v potokih, pa že plešejo na tvoj žvižg.

A pomlad in z njo upanje za boljšimi časi bosta zagotovo prišla. Še vedno sta in zagotovo bo tudi letos temu tako. Veselim se je kot še nikoli, saj bo prvo spomladansko sonce iz toplih domov izvabilo vrtničarje in prve sprehajalce, ko naše rodno mesto ne bo več tako puščobno in temačno. Sledila bosta vnovično tekmovanje v soseski, komu bo najbolje uspela prva solata izpod snega, in modrovanje z mimoidočimi o šmentani zimi, ki nam jo je letos resnično zagodla, in nasploh o vremenu. Pa svetovanje prekaljenih »greenfingersov« o posevku, obrezovanju dreves in trt. Na dolenskih vinogradniških gričih bo zavela vesela pesem iz vinskih hramov, ki se bo kosala s ptičjim petjem na obronkih gor. Dobra volja in optimizem bosta vsaj do prihodnje zime spet v domačih logih.

Desno od raja

Glosa: Guličev postsekularizem!

Franci Koncilija, foto Boštjan Pucelj

Ko so ga novinarji po maši spraševali, zakaj se ni udeležil slovesnosti, je Gulič izjavil: »Nisem vernik!« Vernik gor ali dol, poželenje po obilni in okusni večerji v škofijskem dvorcu pa ga je kasneje vendarle premagalo in navkljub trdnemu ateističnemu prepričanju se je slovesne večerje vendarle udeležil. Ni kaj, za Guliča je natura vedno pred kulturo!

Slovesna umestitev (inavguracija) škofa Stresa za novega ljubljanskega nadškofa in slovenskega metropolita je bila 24. januarja letos. Slovesnosti v nabito polni stolnici se je udeležil domala celoten slovenski politični vrh s predsednikoma Pahorjem in Türkoma na čelu. Le svoje glavi in neubogljivi visoki državni uradnik v Pahorjevi vladi Aleš Gulič, direktor urada za verske skupnosti pri vladi RS, je iz domnevne zagrizene samovšečnosti in zaradi naklonjenosti idejam ateizma in satanizma raje zmrzoval zunaj pred stolnico!

Ko so ga novinarji po maši spraševali, zakaj se ni udeležil slovesnosti, je Gulič izjavil: »Nisem vernik!« Vernik gor ali dol, poželenje po obilni in okusni večerji v škofijskem dvorcu pa ga je kasneje vendarle premagalo in navkljub trdnemu ateističnemu prepričanju se je slovesne večerje vendarle udeležil.

Ni kaj, za Guliča je natura vedno pred kulturo! To pomeni, da Gulič deluje samo instiktivno, kjer ni prostora med človekom, ki je presežno bitje, in naravo. Njegova izjava razgalja odsotnost kulture, katere bistveni del je svoboda, svoboda pa človeka opredeli kot religiozno bitje, bitje preteklosti in prihodnosti!

Zato je bila njegova trditev, »da ni vernik«, na meji dobrega okusa in dialoščnosti, to je tiste vrline, ki jo Gulič sicer nima, vendar bi jo na tako pomembnem delovnem mestu moral imeti, in to pred vsemi drugimi!

In Gulič je vernik, pa naj to še tako zanika, saj ateisti in satanisti verujejo, da ne verujejo! Ko Gulič v globalizirani in razvrednoteni družbi, v kateri država tiči v globoki duhovni krizi, v kateri socialno tkivo poka po vseh šivih, v kateri se razrašča kriza notranjih povezav države, kot so solidarnost, simpatija in empatija, Gulič s patološkim sekularizmom izključuje vse, kar diši po religiji. Na drugi strani pa smo danes v svetu priče sodobni temeljni miselnosti zahodne kulture, ki verjame v razum, ki verjame v

dialog med razumom in religijo, ki verjame v dialog med politično filozofijo in komunikologijo! Tako postajata Guličev fundamentalizem in relativizem samo navadno »slepo črevo« njegovega postsekularizma in negativne laičnosti, ki v posmeh vsej Evropi in svetu izključuje Cerkev iz javnega življenja, kjer ji je mesto vse dotlej, dokler ne začne politizirati! Ker je intencionalnost, ki pooseblja odnos duha do sebe in drugih, za Guliča očitno španska vas, lahko upravičeno pričakujemo, da se v prihodnje njegov etos do največjih verskih skupnosti v Sloveniji ne bo kaj dosti spremenil. Takšen pač je, ker svobodo posameznika kot liberalec razume kot nedotakljivo, ne pa da je posameznik v bistvu omejen z naravnimi omejitvami (Lex naturalis!). Instiktivni človek izgublja čustva, ki so poleg razuma in svobode tudi potrebna za obstoj vere in religije. Ateizem in nihilizem sta vedno skupaj kot »rit in srajca«! Razraščata se v odsotnosti duha, človečnosti in avtoritete vseh vrst. Čeprav človekova eksistenca zmore razpon od barbarizma do svetosti, pa nihilizem, ki je norost sodobne kulture, vodi neposredno v dekultracijo! Kaj je že to smisel življenja? Ali potem v smislu Guličevega postsekularizma sploh še kdo doživlja milostni trenutek (hairs), ki je tako zdravljen za patologijo nihilizma našega časa?!

park extreme

Sneg

Deset let nazaj, ko sem začel pisati tole rubriko, sem bil petnajst let mlajši in sem imel še energije kot kakšen štiridesetletnik, ni bilo nobenih težav. No, seveda so bile, uredniki so bili raznorazni in vsak je imel svoje muhe in način kaznovanja, če si prekoračil dogovorjeni rok oddaje teksta, kar se je venomer dogajalo, a se te zamude niso dogajale zaradi pomanjkanja moje energije, kakor se dogaja sedaj. Mislim, da bo počasi čas za upokojiti se oziroma mogoče še par Xtremov naredim v domu starejših občanov, potem pa počasi res zaključim. Namreč, v jame še rad hodim (no, seveda tudi rad še ven pridem!), a mi urednik ne pusti več pisati o tem, ker bo zadeva že tako dolgočasna postala, da bomo izgubili še vse tri preostale bralce, kaj drugega početi se mi pa že skoraj ne ljubi. Saj ne rečem, se poskusim prisiliti, res, saj je tudi Stallone še pri sedemdesetih igral Ramba IV, a imam podobne težave kot on. Ko so ga vprašali, če mu je bilo težko posneti film, je rekel, da ne, le da so morali imeti daljše odmore med ponovitvami, ko je recimo moral teči 10 metrov in posnetek ni iz prve uspel!

To se zdaj dogaja meni. Pokliče Siki, da bi šel nekam v divjino peč klobase in če sem za stvar. In sem, zakaj pa enkrat PX ne bi naredil o peki klobas?! Pokličeva še Sukija in ob osmih zvečer sta pred mojo hišo. Malo morata počakati, ker zunaj sta sneg in mraz in jaz že senior in se pripravim, kot se spodobi, in preden vse dolge gate oblečem in to, traja. Potem grem v garažo in začnem natikati svoje najhujše visokogorske gojzarje, vmes pa ju sprašujem, kakšen je načrt. In začneta Siki in Suki razlagati o pohodu na Gorjance po globokem snegu, kjer bi poiskali kakšen prostor pod kakšno smreko, ki ne bi bil tako, in bi malo pekli in modrovali, jaz pa začnem mirno odvezovati vezalke, ki sem jih pravkar s takšno težavo zavezal. Saj težava ni bila zaradi vozlov pa to, le sklonjen sem moral biti pri tem opravilu, saj razumete, ne?!

In me gledata debelo, kaj počnem, jaz pa se mirno sezuvam in ju vmes še bolj mirno nekam pošiljam. Pa to rubriko tudi in glavnega urednika takisto, pa še koga poleg verjetno! Kje se mi pa ljubi pri teh letih par ur drkati

po snegu in mrazu, da bi šele lahko ogenj zakuril, da bi lahko potem s tem najedal vam?!

Po kregu in ravsu in kratkem usklajevanju vsi malo popustimo in kljub vsemu odrinemo na pot. Kompromis je bil odpeljati se nekam v hosto, potem pa kar ob cesti zakuriti brez odvečne hoje in nepotrebne matra, a se med vožnjo nikakor nismo mogli uskladiti o smeri oz. cilju vožnje. In smo se kregali in prerekali, dokler na koncu ni padla odločitev, da gremo kar Sikiju v zidanico. Pravzaprav pred zidanico. Da ima ate dobre suhe klobase in dobro vino. Sem bil takoj za, le na koncu me je malo jezilo, ker sem moral par sto metrov peš, je bilo preveč ledu na cesti do hiše. A sem zdržal. Potem smo zakurili kar v hiši, ker zakaj bi se pa jebali zunaj, če smo noter lahko na komot, ne?! Ko smo čakali, da se klobase, ki smo jih prinesli s sabo, skuhamo, smo še eno atetovo posušeno pojedli in je bila čudovita pa malce vina smo spili, je bilo tudi pitno, potem smo pa ugotovili, da smo kruh v avtu pozabili. In se nobenemu ni ljubilo ponj tistih sto metrov snega in mraza proč. Zato smo demokratično žrebali in demokratično je izgubil Siki. Ne bom razlagal, kako se to naredi, in čeprav je protestiral, je na koncu popustil. Demokracija je pač demokracija, ne?! Ni idealna, ampak boljšega trenutno pač ni ...

Ampak o tem ne morem pisati, ker ni bilo ničesar ekstremnega. Dobro, cev od dimnika se je snela in se je ves prostor zakadil kostumater, ampak ekstremno je bilo posfestum samo za Sikija, ki ga par dni pač nismo videli, drugače pa ne. In sem se moral spomniti nekaj drugega zaPXtreme, samo na srečo je pred koncem roka za oddajo teksta Siki dobil še eno dobro idejo, že drugo v istem mesecu! Če gremo smučati z Gorjancev. Itak, zakaj pa ne. Pa še Klemija sva nasrjala, da sva se imela iz koga norca delati in smo krenili on relativno zgodnji uri neke sobote, ko je ravno k opoldanski maši zvonilo. Načrt je bil do antene se pripeljati, potem pa dol odsmučati po hosti in z mojim avtom potem po Sikijevega gor in o tem potem napisati pretresljivo in doživeto reportažo. Saj ne rečem, vse je šlo kakor po maslu, dokler malo pod anteno

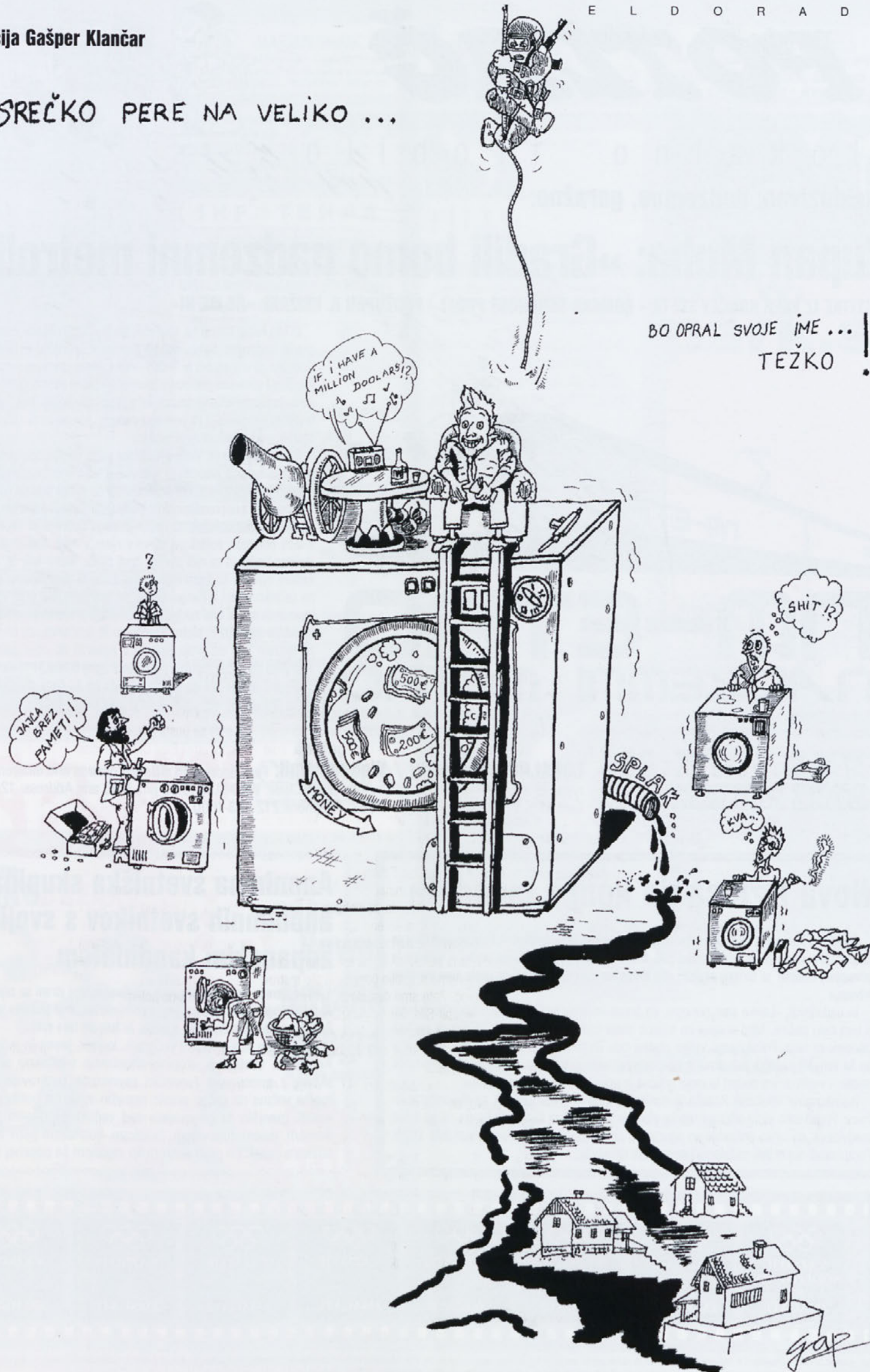
na Trdinovem vrhu Sikijev avto ni več šel naprej. Sem seveda hotel odpovedati akcijo, a sta modela, ki sta še mlada, vztrajala, da tistih par sto metrov višinske razlike lahko premagamo tudi na žgance. Mi ni dišalo, res ne, a sem se pustil prepričati in potem med hojo navkreber skoraj umrl! Res! Grozljivo težko je bilo, kaj bi pravil, prav čutil sem, kako mi v pljučih gori. Pod anteno smo enega prižgali, da sem se malo umiril in k sebi prišel, pa še sneg smo dol potresli, da bo boljši signal, dokler digitalni ne pride, potem smo pa po hosti pičili dol. In je bilo brez veze. Ampak res je bilo brez veze. Sneg na vrhu je bil zmrznjen, spodaj pa mehak in se je vdiral do kolen in je bila smuka navadno umiranje na obroke. Še sam ne vem, kako sem se vsem tistim drevesom sploh uspel izmakniti, a kakšnega velikega užitka res ni bilo. Prikotalili smo se do Gospodične, kjer smo čaknili golaž, ki je bil okusen, pivo nas je pa uspavalo, da je šlo naprej še bolj na grdo in na brez veze. Saj mi je nerodno priznati, a še pešči so nas navzdol prehitevali. Brez veze, res.

Pri avtu smo potem ugotovili, da moj avto ne bo prišel do Sikijevega avta in smo poklicali Roberta, ki ima verige v prtljžniku svoje Škode in je začuda res prišel, a je samo meni vrgel ključ, ker on ni hotel voziti. Pa da naj se kar slikamo, le da je bolj sočen izraz uporabil. Škodička je lepo grizla gor, le goriva ni bilo in sem se ves čas tresel, ali bomo zmogli ali ne. In smo zmogli, le da sva morala še Sikijev avto potem odkopati, kar se mi pa ni ljubilo in sva ga kar z Robertovim ven potegnili, potem pa njegovega s Sikijevim ... OK, kompliciram, ampak tako nekako je bilo. Dol v Gabrju me je pa Siki tako znerviral, da kakšne slabe gume da imam na avtu, da sem mu moral dokazati, da imam dobre, in sem se odpeljal gor, potem je pa Robert znorel, zakaj smo potem njega poklicali in ... OK, ParkXtreme kakor ponavadi! Pa še skoraj v roku oddan, kar je pa tudi svojevrsten dosežek!

čemak dokakšno idejo daniprenapornanaplaznjoŠini

SREČKO PERE NA VELIKO ...

BO OPRAL SVOJE IME ...
TEŽKO !

POTLAČ

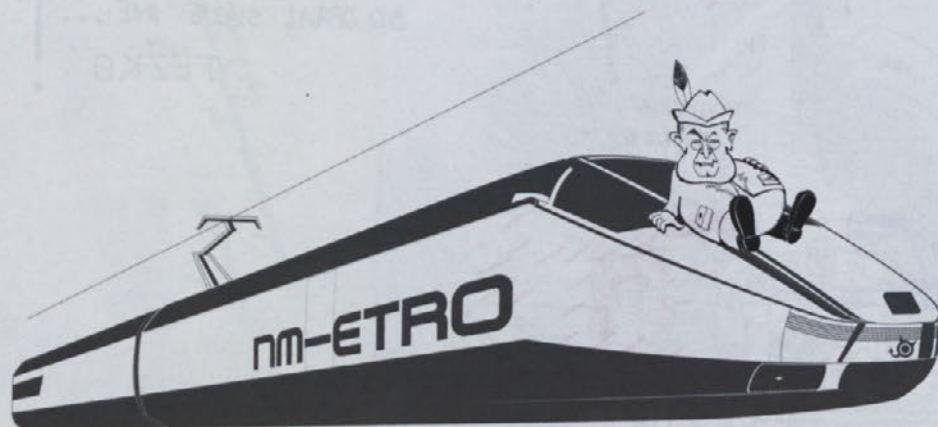

l o k a l n o t r o b i l o

Ekskluzivno, nadzemno, garažno:

Župan Muha: »Gradili bomo nadzemni metro!!!«

ČESTITKE IZ VSEH KONCEV SVETA – ROMSKA SKUPNOST PROTI – PODŽUPAN R. KRIZANI: »ŠE ME NI«

NM-ETRO

NADZEMNI METRO

Iz MO Novo mesto so sporočili, da bo Župan Muha jeseni začel graditi nadzemni metro. Kot so zapisali v sporočilu za javnost pri Oddelku za urbanizem in Teden cvička, Novo mesto nujno, še pred lokalnimi volitvami potrebuje rekonstrukcijo in posodobitev dotrajane in preobremenjene cestne infrastrukture. Poleg tega naj bi bila tovrstna intervencija za polovico cenejša, kot pa če bi začeli popravljati in obnavljati obstoječe ceste.

Cena? Malenkost. Večina sredstev naj bi tako kot do sedaj pridobili na evropskih razpisih in v navezi s tako imenovanim javno-zasebnim partnerstvom. Kot primer utečene dobre prakse so omenili sodelovanje z nepremičninskim podjetjem Zarja, v katerem zasebni partner pobira dobiček na račun javnega dobrega in nepremičnin v lasti občanov, oblast pa lahko v njem v miru parkira svoje odslužene kadre in za njih plačuje zgolj plače. Kakor koli že, temeljni kamen novega nadzemnega metroja naj bi predvidoma postavili na začetku jeseni v Pangrč Grmu, po možnosti dan pred volitvami. Investicija naj bi bila zaključena ob koncu predzadnjega Muhinega mandata leta 2022. Metroskeptiki so že izračunali, da bo minister za turizem Kuli od svoje pisarne v Rotovžu do prve gostilne Pri vodnjaku na račun metroja potreboval zgolj 0,00031 s, kar je celih 7 sekund hitreje kot do sedaj, tako da bo za časa malčke v miru lahko spil glažek več. (glažek na glažek metro tlač)

WWW.PARK.SI
BREZ PANIKE!

LOKALNO (New York) / Webster Hall: Four floors with different crowds and different types of music. Thursday is ladies night. Open/Close: WED-SUN 10:00 pm-5:00 am; Address: 125 East 11th Street, New York, NY 10003; Telephone: 212-353-1600

Nova tržnica do konca mandata

Zavodu za turizem je že drugič letos uspelo posredovati (»forwardirati«) Kulijevo sporočilo za javnost, ki ni imelo zveze z novomeško LSD, tokrat celo brez pomoči Tedna cvička, v katerem je novomeški minister za turizem zapisal: »Do konca mandata bo Novo mesto imelo novo osrednjo tržnico.«

In nadaljeval: »Lahko smo ponosni, da bomo imeli najlepšo in najsodobnejšo tržnico v tem delu občine. Med drugim bo tržnica imela samostojen oddelek za cviček pa tudi oddelek za vina. Pričakujemo veliko obiska celo izven meja mestnega jedra. Ob tem bi se še zahvalil našemu dobremu in gospodarnemu županu, ki je – v nasprotju z opozorili stroke – velikodušno podprl to mojo odlično in genialno idejo. Hvala župan.«

Raziskovalne novinarje Potlača je zanimalo, kdaj je predviden rok za dokončanje tržnice. Prejeli smo pisni odgovor, da se glede tega Kuli še ni čisto odločil, da pa se neke predvideva, da lahko pričakujemo odprtje ob koncu zadnjega Muhinega mandata 2026. Podrobnosti naj bi bile načeloma jasne v tem desetletju.

Anonimna svetniška skupina anonimnih svetnikov s svojim županskim kandidatom

Ki bo seveda anonimen. Na svoji anonimni spletni strani so zapisali, da pričakujejo veliko podporo, ker je anonimnežev, ki bi se lahko identificirali z anonimnim županom, v mestu že tako ali tako veliko.

Objavili so tudi politični program, kratek, jasen in jednat: Anonimna svetniška skupina anonimnih svetnikov se bo skupaj z anonimnim županom zavzemala za pravice normalne večine na račun pravic manjšin in se bo borila proti nasilju manjšin, ki ga izvajajo nad večino: predvsem proti Romom, gejem, jugovcem, ženskam, ljubiteljem psov in lastnikom garaž. (in proti pedrom ter ciganom še posebej tlač)

olimpijski duh

VAŽNO JE
SODELOVATI,
NE
ZMAGATI!

VAŽNO JE
SODELOVATI,
NE
ZMAGATI!

VAŽNO JE
SODELOVATI,
NE
ZMAGATI!

VAŽNO JE
SODELOVATI,
NE
ZMAGATI!

VAŽNO JE
SODELOVATI,
NE
ZMAGATI!

VAŽNO JE
SODELOVATI,
NE
ZMAGATI!

VAŽNO JE
SODELOVATI,
NE
ZMAGATI!

VAŽNO JE
SODELOVATI,
NE
ZMAGATI!

ARHITEKTON d.o.o.
Brod 76, 8000 Novo mesto
tel.: 07 33 71 520
fax: 07 33 71 521
gsm: 041 671 338
projektiranje
inženiring

MARJAN ŠMALC s.p.
041/671-461, fax: 07/33-25-968
PROVA e-mail: marjan.smalc@siol.net
VARNOST PRI DELU - POŽARNA VARNOST

DARO BIRO
- računalniške in
- knjižniške storitve
- čiščenje in vzdrževanje
- gradbenih instalacij
GSM: 041 643 133
e-mail: daro.biro@siol.net
Rozalija Judež s.p.
Velika Cikava 128
8000 Novo mesto
tel./fax: 07/33 72 930, mobilni: 031 293 661
delovni čas: od pon. do pet. od 8. do 15. ure

ToMaS
PRODAJA IN SERVISIRANJE RAČUNALNIŠKE OPREME
PRODAJALNA LOČNA, Seidlova 48
Tel.: 07/30 20 190 • www.tomas.si

Avtohiša Berus
Podbevškova 1, Novo mesto
Servisno prodajni center
vozil Volkswagen in Audi
07 371 98 00

**Gradbeno projektiranje
in inženiring d.o.o. GPI**
Ljubljanska cesta 26, Novo mesto
tel.: 07 33 77 630, www.gpi.si

TILIA
Zavarovalnica Tilia, d.d.
Seidlova cesta 5
8000 Novo mesto
www.zav-tilia.si
Članica skupine SavaRe

VIDENTICO
ESTETIKA V ZOBNI TEHNIKI
VIDENTICO d.o.o. 041/ 572 497

AVTOŠOLA RIBA
Ulica stare pravde 15
Novi trg 11, Novo mesto
tel.: 07/ 33 26 722
m-tel: 041 671 480

INFOTEHNA
Glavni trg 20, Novo mesto
tel.: 07 39 30 600

Branko Tratar s.p.
projektiranje,
posl. posredovanje, nadzor
U. talcev 2, Novo mesto
tel.: 07 33 60 900
PROJEKT biro

MONTAŽA IN POPRAVILLO VODOVODNIH INŠTALACIJ
Jernej Jakše s.p.
Bršljin 32, Novo mesto
gsm: 041 650 700

agencija servis
Novo mesto: Prešernov trg 6,
Trebneje: Baragov trg 1,
Črnomelj: Kolodvorska c. 35,
Brezplačna tel.št.: 080 22 16
www.mservis.si

www.park.si

Konvikt
REKLAMNA AGENCIJA

Lesbo mizarstvo lesbo.mizarstvo@volja.net
Jože Bogovič, s.p.
Izdelava masivnih postelj in posteljnih vložkov
tel: 07/33 46 586, gsm: 041 385 670, fax: 07/33 46 587

SOPHOS
SOPHOS ANTI-VIRUS
Pooblaščen distributer za Slovenijo
www.sophos.si

RENNER
WOOD COATINGS
AICO Novo mesto, d.o.o.

MASAŽNI SALON
Grablje David s.p.
Kandijska cesta 34, Novo mesto
T: 051 325 270 W: www.masazni-salon.si
PONUDBA DARILNIH BONOV!

ORIKS
VODENJE POSLOVNIH KNJIG ZA PODJETJA IN
SAMOSTOJNE PODJETNIKE TER POMOČ
OD USTANOVITVE DO REGISTRACIJE PODJETJA
Mira Lalič
Danila Bučarja 22 tel.: 07 / 33 73 380, 33 73 381
8000 Novo mesto fax: 07 / 33 73 382
GSM: 041 / 682 - 470
UPOŠTEVAMO KARTICO OBRTNIK OBRTNIKU!
Podružnica Žužemberk tel.: 07 / 36 91 960

RENAULT
TIMI d.o.o. Novo mesto
Smolenja vas 10 a, Novo mesto
Tel: 07/3374-200, fax: 3374-202
• POOBLAŠČENI SERVIS VOZIL RENAULT
• AVTOELEKTRIKA • VULKANIZERSTVO

fine cars d.o.o.
Prodaja vozil
Bajčeva 6, Novo mesto
Tel./fax: 07 33 80 860

Ministrstvo za zabavo priporoča, da se pred udeležbo na SPRINGBREAKu posvetujete s prijatelji!

SB COLLEGIUM SPRINGBREAK

NDE Collegium
Novo mesto
Po vašem izboru največja potovalna agencija za mlade

**Največji in edini
pravi SpringBreak:**

**Rovinj
Novalja
Kanegra**
in ostale destinacije

od 19€

Producent: **www.collegium.si**; pokličite **07 33 72 740**
Premiera: 28.4. - 2.5.2010
noe.meta@siol.net

Režiser in večkratni zmagovalci scenarijev: "NOVO LETO je lučna stvar", "Naj ABSOLVENTSKI IZLET ostane med nama", "Noč na MATURANTSKEM IZLETU 2",
"Vem kaj si delal lansko POLETJE" in ostalih je samo za vas pripravil. Vroci, dovi, nepozabni SPRING BREAK 2010

Nastopajo:
Lollobrigida - MTV Award winners / Zabljena Generacija
Rock Otočec fantje in Mama Manka / Worldstar DJ to be announced / Dj Sylvain / Dj Beltek
Secret Disco DJ's / Fredi Miler / Danijel Popović / Miss Bikini Slovenije - predizbor
Stand up comedians Vid Valič & Miki Bubulj / Collegium resident DJ's,
Collegium animation team

Športni center Otočec

- športna dvorana: tenis, namizni tenis, badminton
- fitnes in skupinske vadbe: aerobika, kettlebell, pilates
- savne in masaže
- organizacija prireditev: športni dnevi za podjetja in šole, rojstnodnevne zabave za otroke
- tenis: celoletni zakup igrišč, tečaji, servis opreme

Novo - tris članska izkaznica: teniški, fitnes in savne paket
Ura tenisa na zunanjih igriščih že za 2,30 EUR/uro -
samo v predprodaji do 10. aprila 2010.

Športni center Otočec je odprt vsak dan od 8. do 23. ure.

TERME KRKA
hoteli otočec
Športni center Otočec, tel.: 031 643 100, www.termе-krka.si

PARMA VARNOSTNI INŽENIRING
tel./fax: 07 33 44 220
mob.: 041 649 277
PARMA Rudi IVANČIČ s.p.
Mala Cikava 17c, 8000 Novo mesto

LoGing ESTABLISHED 1993
NOVO MESTO - www.loging.si
INDUSTRIJSKI MONTAŽNI OBJEKTI

MAJCEN
Novo mesto
Tel.: 07 33 22 193, Fax: 07 33 70 601

Pleskarstvo Tomazin d.o.o.
Gorenja vas 9a
8220 Šmarješke Toplice
GSM: 041 619 625

Cvetličarna Cvetnik
Ljubljanska 27,
Podbeškova 4,
Novo mesto

ZP MS
Rozmanova ulica 10, Novo mesto
Tel.: 07 33 71 470, 041 643 969
e-mail: dpm.mojca1@siol.net
www.drustvopm-mojca.si
Društvo prijateljev mladine
"Mojca" Novo mesto

Forex Commerce d.o.o.
Smrečnikova ulica 19
8000 Novo mesto

SILVER
Novi trg 1, Novo mesto
BTC Ljubljanska 27, Novo mesto

ACER
Prostorsko načrtovanje, projektiranje
in varstvo okolja Novo mesto, d.o.o.

UDARNI list

Visio d.o.o.
Metelkova 7b, Ljubljana

boplast
PVC-ALU-LES OKNA IN VRATA ZA VAŠ DOM
Hrvo 57, 8000 Novo mesto / T: 07 3371 570, F: 07 3371 571

Lubcon d.o.o.
Adamičeva 26
Novo mesto
tel.: 07 33 80 760

30 let MEDLE
ROLETARSTVO MEDLE d.o.o.
8000 Novo mesto • Podbeškova ulica 31 • tel.: 07 33 930 930
E-mail: roletarstvo.medle@siol.net
OKNA - VRATA - SENČILA

HRANILNICA LON
d.d., Kranj
PE Novo mesto
TEL.: 07 337 10 10

TRGOVINA VIVA
SPECIALIZIRANA
TRGOVINA S PERILOM
(v trgovski hiši Bršljin)
tel.: 07/393-17-96

NOUN
reklamna agencija
07 33 21 391

N.Si
Nova Slovenija
Kršćanska ljudska stranka
Zaupamo v
moč
dobrega

Slovenska demokratska stranka SDS
Mestni odbor
Novo mesto

VZAJEMNA
Jaz zate, ti zame.

ARCHITECT LINEA
projektiranje, načrtovanje, oprema, design
Ljubljanska cesta 26, 8000 Novo mesto
tel 07 30 - 79-811, 041 671-321

YURENA
šola tujih jezikov
33 72 100
Glavni trg 11, Novo mesto 102

REAL, d.o.o. Novo mesto
Kočevarjeva 2
8000 NOVO MESTO

steklarstvo Vidmar
Brod 11,
8000 Novo mesto
Tel.: 07 337 90 90

041 722 801

LDS
Mestni odbor Novo mesto

dacomm
KERAMIKA

SOREX d.o.o.
Foersterjeva 10, 8000 Novo mesto
e-mail: info@sorex.si, www.sorex.si
Tel.: 07 33 79 010
Fax: 07 33 79 011
Samolepilne etikete • Foto papir

KODA
KNJIGOVODSTVO
ORGANIZACIJA IN
TRGOVINA d.o.o.
NOVO MESTO, ŠEGOVA 90, TEL.: 07/33 75 960,
FAXS: 07/33 75 961, e-mail: koda@siol.net
VOĐENJE KNJIGOVODSTVA ZA PODJETJA IN
SAMOSTOJNE PODJETNIKE ZA DOMAČI IN TUJI TRG

GOSPODIČNA
OKVIRJANJE SLIK
PRODAJNO RAZSTAVNA GALERIJA
13. marec 2, Novo mesto
tel./fax: 07/36-21-126

MONDIAL TRAVEL
Glavni trg 14
Tel.: 07 33 72 740

Luminus.si

Sporti d.o.o.
Košenice 83, Novo mesto

harlem
Foersterjeva ulica 10
8000 Novo mesto
tel: 07 3382 900
<http://www.harlem.si/>
računalniški
inženiring

BELBLED
Trgovina in servis z računalniško opremo
Tel: 07/30-99-400, <http://www.belbled.si>

RSL
PRODUCTION
WWW.RSL-PRODUCTION.COM

3TAV
Izbrane informacije d.o.o.

ZAPIS PLUS
Podjetje za poslovne storitve d.o.o.

ISER
Zakave 12, Novo mesto
T: 07-33-74-051
www.iser-ak.si
Računalniško izobraževanje,
svetovanje in inženiring

**Vse na enem mestu: izleti, potovanja,
sejmi, letovanja, zimovanja, letalske
vozovnice za posameznike in skupine!**

• Poslovni informacijski sistemi
(Windows okolje, SQL odjemalci/strožniki)
• Razvoj nove programske opreme po meri uporabnika
• Razvoj internet aplikacij in web gostovanje
Tel: 07 393 56 16 • www.3tav.si

- Vodenje poslovnih knjig
- Poslovne študije in načrti
- Podjetniško svetovanje
Tel. 07 33 70 150 • Fax. 07 33 70 151
e-mail: zapis@insert.si

MALKOM
Novo mesto d.o.o.
Ljubljanska 1, Novo mesto
tel.: 39 31 470

KOMPAS NOVO MESTO d.o.o.
tel. 07/39 31 520

KAMNOSEŠTVO
Marjan LUKŠIČ s.p.
Košenice 92, Novo mesto,
Tel./fax: 07 33 47 015, gsm: 041 720 102

EIKIRYU
Šola notranje moči
www.eikiryu.si

OŠ Dragotin Kette
Šegova 117, 8000 Novo mesto
T: 07 373 0850, F: 07 373 0860
Tajništvo-os dk@quest.arnes.si

DRAGAN ŠOBAR s.p.
Elektroinstalacije
Ragovska 2
8000 Novo mesto
Tel, fax : 07 / 334 12 93
Mob : 041 / 616 762

GOZDNO GOSPODARSTVO NOVO MESTO d.d.
Gubčeva 15, 8000 Novo mesto
telefon: h.c. 07/33 21 065

atmosferacafe

INTE RIER

moba
Izdelava posteljnih vložkov Latoflex
Stopiče

stia
d.o.o. Novo mesto
info@stia.si
tel.: 07 39 34 780 • fax: 07 39 34 789

TRESPA SANITARNE KABINE IN GARDEROBE
KNAUF MAVČNE STENE IN OBLOGE
Armstrong SPUŠČENI STROPI
fermacell Montažne gradbene plošče
Kik Interier d.o.o., Bršljin 18 a, 8000 Novo mesto, tel.: 07/33 21 028, 33 22 944, GSM: 041 612 505

VRTEC CICIBAN NOVO MESTO
Ragovska ulica 18, 8000 Novo mesto

OŠ DRSKA
Slavka Gruma 63, Novo mesto
tel.: 07/39 35 860
fax: 07/39 35 876
e-mail: info@os-drska.si

RIC Novo mesto
Novi trg 5, Novo mesto
tel.: 07 39 34 550
www.ric-nm.si

Visoka šola za upravljanje in poslovanje
Dodiplomski in podiplomski
visokošolski programi
Na Loko 2, Novo mesto
tel.: 07 39 30 020

DOLENJSKI MUZEJ
Muzejska 7, Novo mesto
www.dd.muzej.com

ib Investburo
Ulica Mirana Jarca 33, Novo mesto
07 332 81 97

Šolski center
Novo mesto
Šegova 112
Novo mesto

OŠ NOVA SOLA BRUSNICE
OŠ Brusnice
Velike Brusnice 101
Velike Brusnice

KNJIŽNICA
Rozmanova 26/28,
Novo mesto
tel.: 07 393 46 74

Osnovna šola CENTER
Seidlova cesta 7
8000 Novo mesto

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Območna enota Novo mesto

KULTURNI CENTER JANEZA TRDINE
Novi trg 5, Novo mesto
www.kulturnicenter.com

Zarja d.d.
Stanovanjsko podjetje
Prešernov trg 5
Novo mesto

Osnovna šola GRM
Trdinova ul. 7,
8000 Novo mesto
Tel.: 07 39 35 900

Glasbena šola Marjana Kozine Novo mesto

Center biotehnike in turizma
Sevno 13
Novo mesto

GIMNAZIJA NOVO MESTO
Seidlova cesta 8
8000 Novo mesto

Dijaški dom Novo mesto
Šegova ulica 115
8000 Novo mesto

OŠ Šmarjeta
Šmarjeta 1, Šmarjeta
tel.: 07 38 44 180

GASILSKO REŠEVALNI CENTER NOVO MESTO
Seidlova cesta 29, 8000 Novo mesto

SREDNJA ŠOLA
ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM
Ulica talcev 3
Tel.: 07 332 15 27

EKONOMSKA ŠOLA
Novo mesto
Ulica talcev 3/a
07 39 33 264

Mestna občina
Novo mesto
Seidlova 1, Novo mesto

SLS
Slovenska ljudska stranka
Mestni odbor Novo mesto

MKO d.o.o. NOVO MESTO
KOVINSKE KONSTRUKCIJE
KOČEVARJEVA ULICA 1, 8000 NOVO MESTO
Telefon: (+386 7) 39 30 480, 39 30 490
Fax: (+386 7) 39 30 491, E-mail: mko@mko.si
http://www.mko.si/

Plesni center Dolenjske
Novi trg 7, Novo mesto
gsm: 041 754 911

Galerija Božidar Jakac
Grajska cesta 45, 8311 Kostanjevica na Krki
TEL.: 07/49 87 008, FAX: 07/49 87 335
Ogled razstav in stalnih zbirk:
vsak dan razen ponedeljka od 9. do 18. ure.
www.galerija-bj.si, e-pošta: info@galerija-bj.si

NOVI MEDIJ
Glavni trg 14
8000 Novo mesto
E: novi.medij@siol.net

PUB PRI VODNJAKU
Glavni trg 3, Novo mesto

triglav

HAROLOGI SALON
SAMO NARAVNO JE DOVOLJ DOBRO ZA VAŠE LASE
031 607 966 | MELARA MAJUNA 9 | 8000 NOVO MESTO

ID - INTERIER DESIGN d.o.o.
ARHITEKTURA & DESIGN
GERMOVA 3, 8 000 NOVO MESTO
t: +386 (0)7 393 20 80
f: +386 (0)7 393 20 89
e: info@id-design.si
w: www.id-design.si

Frizerski salon Jure
Kandijska 19, Novo mesto

COM-LAN
COMPUTERS
tel.: 07 33 21 638

Nova KBM d.d.
Nova Kreditna banka Maribor
Podružnica Novo mesto, Novi trg 7, Novo mesto

Gostilna Bučar
Boženko Grah, s.p.
Šmihel 14, Novo mesto
Tel.: 07 33 75 325, gsm: 031 647 084

KAVKA PUB
DOBRA KAVA IN DOBRO VZDUŠJE.
Primož Polak s.p.
Ljubljanska cesta 26 (TC HEDERA)
8000 Novo mesto • tel.: 07/33 28 041
DELOVNI ČAS
Ponedeljek - srede 7h 23h Petek in sobota 7h 03h
Četrtek 7h 01h Nedelja 16h 23h

PREPIH
Gornja Težka voda 19
Stopiče
tel.: 07 30 89 404

NLB

BAKS
mednarodni transport, logistika,
inženiring in storitve Novo mesto d.o.o.
tel.: 07/33 70 700; fax: 07/33 70 701

TOTAL
PIZZERIA TOTALKA
Kandijska cesta 60
Tel.: 07 302 01 00
TOTAL TOTALČEK

ZM
ZAVAROVALNICA MARIBOR
Zwittrava ulica 1, 8000 Novo mesto
tel.: +386 7 332 53 30
fax: +386 7 332 53 31
e-mail: pe-novo-mesto@zav-mb.si

Dolenjski list
Več kot teden - dolenjski list.si

